

1980-2015 YILLARI ARASINDA SAVAŞIN KAVRAMSAL HARİTASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

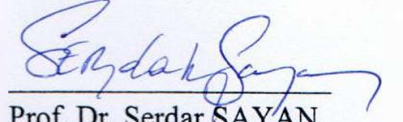
RUMEYSA CANIDEMİR

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK 2017

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylıyorum.

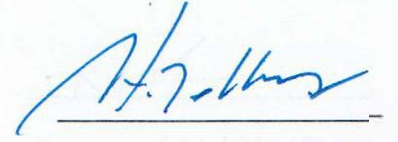

Prof. Dr. Serdar SAYAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

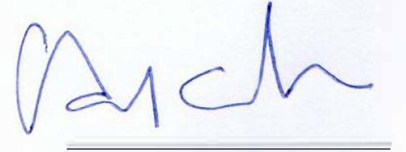
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA
(TOBB ETÜ, Uluslararası İlişkiler)

Tez Jürisi Üyeleri

Prof. Dr. Ersel AYDINLI
(Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler)

Yrd. Doç. Dr. Hakan Övünç ONGUR
(TOBB ETÜ, Uluslararası İlişkiler)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Rumeysa CANIDEMİR

ÖZ

1980-2015 YILLARI ARASINDA SAVAŞIN KAVRAMSAL HARİTASI

CANIDEMİR, Rumeysa

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

Bu çalışmada 1980-2015 yılları arasında kullanılan savaş kavramlarının popülerliğinde yaşanan değişimler sunulmuştur. Çalışmada "Savaşın özü itibari ile aynı kalmasına rağmen Soğuk Savaş Dönemi'nde ve sonrasında neden farklı savaş kavramları kullanılmıştır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Uluslararası İlişkiler literatüründe kavramların yerine değinildikten sonra 'geleneksel savaş' ve 'modern savaş' kavramları üzerine bir literatür taraması sunulmuştur. Çalışmanın bir sonraki kısmında savaş kavramlarının popüleritesinin gösterilebilmesi için dergi taraması yapılmış, 'Google scholar' ve 'scopus' veri tabanlarından elde edilen bilgiler incelenmiştir. Bu bağlamda savaş kavramlarının popülerliğini gösterebilmek için literatürde yer almaya başlayan *yeni savaş*, *dördüncü nesil savaş*, *bileşik savaş*, *ayaklanma/ayaklanmayı bastırma* ve *hibrid savaş* kavramları incelenmiştir. Çalışmanın bir sonraki kısmında *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* ve *International Organization* dergilerinin 1980-2015 yılları arasında yayımlanan sayıları incelenmiştir. Bunun ardından Carl von Clausewitz'in yıllara göre aldığı atıf oranlarının belirlenmesi için 'scopus'tan faydalanılmıştır. Elde edilen somut veriler ışığında 1990'lardan itibaren popüler olmaya başlayan kavramların belirli zaman aralıklarında etkili olduğu, fakat bu etkilerin bir süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel savaş, modern savaş, kavramsal değişimler.

ABSTRACT

CONCEPTUAL MAP OF WAR BETWEEN 1980 AND 2015

CANIDEMİR, Rumeysa

Master of Arts, International Relations

Supervisor: Prof. Haldun YALÇINKAYA

This study presents changes in the popularity of war concepts used between 1980 and 2015. This is the research question in this study: "Why are different concepts of war used during and after the Cold War period, even though the war is the same as the essence of war?" In order to find an answer to this question, the question of why the concepts are generally changing in the International Relations literature is emphasized. Later, a large literature study was carried out in order to explain the concept of 'traditional war' and 'modern war'. In the next part of the study, a magazine survey was conducted to show the popularity of war concepts, and information from the 'Google scholar' and 'scopus' databases was examined. In order to show the popularity of the concepts of war in this context, citation rates of *the new war*, *fourth generation warfare*, *compound war*, *insurgency/ counterinsurgency* and *hybrid war* are presented in the light of the information obtained from google scholar. In the next part of the study, the issues of *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* and *International Organization* have been examined. The resultant tangible data is that the concepts that have become popular since the 1990s in the light have been effective at certain time intervals, but that these effects do not have a continuity. In the next section, the citation rates of Carl von Clausewitz, who has an important place in the war literature, has shown according to scopus. At the end of this study, ideas that changed according to time and place came to the conclusion that the concept of traditional war kept its validity despite the emergence of new concepts.

Keywords: Conventional war, modern war, conceptual changes.

TEŐEKKÜR

Tez sürecim boyunca her zaman desteklerini sunan başta ailem ve hocalarımaya teŐekkürlerimi iletiyorum. Bu süreç boyunca her zaman desteğini sunan hocalarım; Haldun Yalçınkaya ve Hakan Övünç Ongur'a, arkadaşlarım Gökberk Serin, Yılmaz Mert Özkılınç ve Anıl Şahin'e ayrıca teŐekkürlerimi iletiyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	v
GRAFİK LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	viii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
BÖLÜM II: METODOLOJİ	7
BÖLÜM III: SAVAŞ KAVRAMI	11
3.1. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Kavramsallaştırma ve Savaş Kavramı	11
3.1.1. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Kavramsallaştırma	12
3.2. Geleneksel Savaş Kavramı	19
3.2.1. Uluslararası Hukukta Savaş Kavramı	20
3.2.2. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Geleneksel Savaş Kavramı	25
3.2.3. Geleneksel Savaş Kavramı Üzerine Değerlendirme	38
3.2. Geleneksel Savaş Kavramından Modern Savaş Kavramlarına Geçiş Süreci ..	39
3.3. Modern Savaş Kavramları	45
3.3.1. Dördüncü Nesil Savaşlar	45
3.3.2. Yeni Savaşlar	49
3.3.3. Bileşik Savaş	51
3.3.4. Ayaklanma/Ayaklanmaya Karşı Koyma	52
3.3.5. Hibrid Savaş	54
3.3.6. Modern Savaş Kavramları Üzerine Değerlendirme	56
BÖLÜM IV: SAVAŞ KAVRAMLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞEN POPÜLARİTESİ	58
4.1. Yeni Savaş Kavramlarının Yıllara Göre Değişen Popülerlik Oranları	58
4.1.1. Yeni Savaş Kavramlarının Yıllara Göre Popülerlik Dereceleri	59
4.1.2. Yeni Savaş Kavramlarının Popürlüğü Üzerine Değerlendirme	62
4.2. 1980'den 2015'e Dergi İncelemeleri	62
4.2.1. International Studies Quarterly	63
4.2.2. Journal of Conflict Resolution	68
4.2.3. International Security	72
4.2.4. Journal of Peace Research	76
4.2.5. International Organization	80
4.2.6. Journal of Strategic Studies	84
4.2.7. Dergi İncelemeleri Üzerine Değerlendirme	88
4.3. Carl von Clausewitz'in Yıllara Göre Literatürdeki Yeri	88
4.3.1. Carl von Clausewitz'in Etkilerinin Yıllara Göre Değişimi	89
4.3.2. Carl von Clausewitz Üzerine Değerlendirme	90
4.4. Yeni Savaş Kavramlarının Popürlüğü ve Geleneksel Savaş Kavramının Devamlılığı Üzerine Değerlendirme	91
BÖLÜM V: SONUÇ	92
KAYNAKLAR	99
EKLER	109

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 5.1 International Studies Quarterly Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları	66
Tablo 5.2. Journal of Conflict Resolution Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları	71
Tablo 5.3. International Security Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları.....	76
Tablo 5.4. Journal of Peace Research Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları.....	80
Tablo 5.5. International Organization Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları.....	84
Tablo 5.6. Journal of Strategic Studies Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları.....	88

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1. Dördüncü Nesil Savaş' ve 'Yeni Nesil Savaş' Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları.....	62
Grafik 4.2. 'Bileşik Savaş', 'Ayaklanma/Ayaklanmayı Bastırma' ve 'Hibrid Savaş' Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları	63
Grafik 4.3. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	68
Grafik 4.4. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	69
Grafik 4.5. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	69
Grafik 4.6. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	69
Grafik 4.7. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	70
Grafik 4.8. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik	70
Grafik 4.9. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	70
Grafik 4.10. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	73
Grafik 4.11. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	73
Grafik 4.12. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	73
Grafik 4.13. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	74
Grafik 4.14. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	74
Grafik 4.15. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	74
Grafik 4.16. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri.....	75
Grafik 4.17. International Security Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	77
Grafik 4.18. International Security Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	77
Grafik 4.19. International Security Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	78
Grafik 4.20. International Security Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	78
Grafik 4.21. International Security Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	78

Grafik 4.22. International Security Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	79
Grafik 4.23. International Security Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	79
Grafik 4.24. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	81
Grafik 4.25. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	81
Grafik 4.26. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	82
Grafik 4.27. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	82
Grafik 4.28. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	82
Grafik 4.29. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	83
Grafik 4.30. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	83
Grafik 4.31. International Organization Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	85
Grafik 4.32. International Organization Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	85
Grafik 4.33. International Organization Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	85
Grafik 4.34. International Organization Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	86
Grafik 4.35. International Organization Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	86
Grafik 4.36. International Organization Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	86
Grafik 4.37. International Organization Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	87
Grafik 4.38. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	89
Grafik 4.39. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	89
Grafik 4.40. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	90
Grafik 4.41. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	90
Grafik 4.42. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	90
Grafik 4.43. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	91
Grafik 4.44. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri	91
Grafik 4.45. Dördüncü Nesil Savaş' ve 'Yeni Nesil Savaş' Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları.....	76
Grafik 4.46. 'Bileşik Savaş', 'Ayaklanma/Ayaklanmayı Bastırma' ve 'Hibrid Savaş' Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları.....	77

Grafik 4.47. Carl von Clausewitz'in 1980-1995 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları. 78

Grafik 4.48. Carl von Clausewitz'in 1996-2000 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları. 78

Grafik 4.49. Carl von Clausewitz'in 2000-2015 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları. 78

BÖLÜM I

GİRİŞ

Savaş insanlık tarihi boyunca her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanların sahip olduğu rekabet duygusuna (Ersoy 2014, 161) bağlı olarak bazen bölgesel, bazen ülkesel ve bazen evrensel etkiler meydana getiren savaşlar tarihsel değişime bağlı olarak farklılaşmıştır. Teknoloji ve bilimin her geçen gün ilerlemesi savaşların yapısında ve yöntemlerinde değişimlerin yaşanmasını tetiklemiştir.

II. Dünya Savaşı'nın ardından devletler savaşların yıkıcı etkilerinden vatandaşlarını koruyabilmek adına devletlerarasında yaşanan uyuşmazlıklarda savaş yönteminden kaçınmaya çalışmışlardır. Soğuk Savaş Dönemi'nde geleneksel savaş anlayışı etkisini kaybetmeye başlamış ve özellikle Soğuk Savaş'ın ardından devletlerarasında meydana gelen savaşların sayısında ciddi azalmalar görülmeye başlamıştır. Tarihsel süreçte yaşanan bu değişimler devletlerin savaşın kavramsallaştırılması konusunda farklı politikalar uygulamasına sebep olmuştur.

1990'lı yıllardan itibaren literatürde yeni kavramlar yerini almaya başlamıştır. Yeni kavramlar ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi yeni savaş kavramlarının kavramsal haritada bir yenilik yaratıp yaratmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. Çalışmanın bir sonraki kısmında ayrıntılı bir şekilde ele alınacak olan savaş kavramı ile ilgili olarak literatürde savaşın yeni isimler ile adlandırılması gerektiğini savunan akademisyenlerin yanında, geleneksel savaş kavramının halihazırda etkisinin devam ettiğini savunan akademisyenler de yer almaktadır. Bu bağlamda çalışmada: “ Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş'ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimler ‘geleneksel savaş’ kavramının

özünde bir değişim meydana getirmiş midir?” sorusuna cevap aramaktadır. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile beraber Uluslararası İlişkiler literatüründe farklı bakış açılarının etkilerinin ortaya çıkması, yapılan çalışmaların ve cevap aranan soruların da değişmesine sebep olmuştur. Geleneksel anlayış eleştirel teorisyenler tarafından daha fazla sorgulanmaya başlamıştır. Ayrıca Uluslararası İlişkiler literatüründe yer alan çalışmalarda kullanılan niteliksel metotların yanında nicel metotlar da etkisini fazlasıyla göstermeye başlamıştır. Geçmişten günümüze kadar birçok araştırmanın temelini oluşturan ‘savaş’ kavramı uluslararası sistemde yaşanan değişimlere bağlı olarak farklı boyutlara taşınmaya başlamıştır. Yaşanan bu değişimler göz önüne alındığında savaş ve savaşın değişen yüzünün ele alınması gereken temel konulardan birisi olduğu kanısına varılmıştır.

Uluslararası İlişkiler literatüründe önemli değişimlerin yaşanmasını sağlayan olaylardan birisi ise Soğuk Savaş Dönemi’nin sona ermesidir. Soğuk Savaş Dönemi boyunca Sovyetler Birliği ve ABD’nin etkili olduğu çift kutuplu sistemin Soğuk Savaş’ın bitmesi ile sona ermesi uluslararası sistemde önemli değişikliklerin yaşanmasının nedeni olmuştur (Brauch 2008, 19). Uluslararası sistemde yaşanan bu değişimler beraberinde literatürde yeni tartışmaların ve kavramların ortaya çıkışını tetiklemiştir. Geçmişten günümüze kadar savaş kavramı konusunda yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan tartışmalar ise Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile beraber farklı bir boyuta taşınmıştır. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile beraber ABD’nin hegemonyası hala devam etmekte iken, ekonomik ve siyasi anlamda çok merkezli bir dünya sistemi oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda günümüz uluslararası sisteminin hem hiyerarşik hem çok merkezli bir yapı haline geldiği söylenebilir (Yılmaz 2007, 27). Sistemde yaşanan bu değişim ekonomi ve siyasette yenilik hareketlerini tetiklemiştir. Kapitalizmin yaygınlaşması ve buna bağlı

olarak insan hakları konularına verilen önemin artması devletlerarasında yaşanan çatışmaların farklı boyutlar kazanmasına neden olmuştur. Bu sebeple bu çalışmada savaş kavramının Soğuk Savaş Dönemi ve sonrasında yaşadığı değişimler ele alınmıştır. Ayrıca literatürde nicel çalışmaların öneminin artmasına bağlı olarak bu çalışmada cevap aranan sorulara daha somut bir şekilde yaklaşılmaya çalışılmıştır. Nicel metotların seçilmesindeki sebep ise literatürün bu tür çalışmalara daha çok ihtiyaç duyduğu kanısından kaynaklanmaktadır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte uluslararası sistemde yaşanan değişimler savaşın 'yeni savaş', 'dördüncü nesil savaş', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmayı bastırma' ve 'hibrid savaş' kavramları gibi yeni ifadelerle anlatılmaya başlamasını tetiklemiştir. Literatürde yer almaya başlayan bu yeni kavramların kullanım oranlarının etkilerinin ne derecede olduğu ise akıllara başka bir sorunun gelmesine neden olmuştur. Bu kavramların etkileri bir süreklilik arz etmekte midir yoksa sadece belirli zaman aralıklarında mı etkisini sürdürmektedir sorunu ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak Soğuk Savaş'ın ardından literatürde yer alan yeni kavramların popülerlik oranlarının yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği ise araştırmanın alt sorunsalını oluşturmaktadır. Bu sorunun somut veriler ışığında çözüme kavuşturulabilmesi için çalışmada ilk olarak yukarıda sayılan yeni kavramların ne sıklıkla kullanıldığı ortaya konulmuştur. 'Yeni savaş', 'dördüncü nesil savaş', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmayı bastırma' ve 'hibrid savaş' kavramlarını literatüre kazandıran çalışmaların atıf alma oranları 'Google Scholar'dan elde edilen bilgiler ile verilmiştir. Grafikler ile gösterilen bu sonuçlar kavramların etki sürelerinin anlaşılmasını sağlamaktadır.

Çalışmanın bir sonraki kısmında savaş kavramlarının popülerlik oranlarının yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koyabilmek adına altı farklı derginin

1980'den 2015'e kadar yayınlanan sayıları incelenmiştir. Seçilen *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* ve *International Organization* dergilerinde yer alan makalelerin başlıkları ve öz kısımları savaş kavramları konusunda nasıl bir eğilim olduğu konusunda somut verilerin oluşturulması için kullanılmıştır. Elde edilen somut veriler ışığında 1990'lardan itibaren popüler olmaya başlayan kavramların belirli zaman aralıklarında etkili olduğu, fakat bu etkilerin bir süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç yeni kavramların belirli zaman aralıklarında popüler olup, bir süre sonrasında etkilerinin azaldığını kanıtlar niteliktedir.

Elde edilen veriler ise başka bir sorunun meydana gelmesine neden olmuştur. Yeni savaş kavramları belirli dönemlerde etkili olmakta iken geleneksel savaş kavramının etkileri süreklilik arz etmekte midir ve geleneksel savaş kavramı literatürde nasıl bir yere sahiptir sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmada geleneksel savaş denildiğinde akla ilk gelen isimlerden olan Carl von Clausewitz'in çalışması incelenen başka bir değişken olmuştur. Clausewitz'in savaş konusunda önemli bir yere sahip olması savaş çalışmalarında stratejiden felsefeye kadar ilk defa bu kadar geniş kapsamlı bir çalışmayı meydana getirmesinden kaynaklanmaktadır (Bilgin ve Türedi 2015, 105). Clausewitz'in 'Savaş Üzerine' adlı eserinde ele aldığı argümanlar, kullandığı metodoloji, görüşlerinin hem akademisyenler hem de siyasi figürler üzerindeki etkileri ve günümüze kadar literatürde bu çalışma üzerinde meydana gelen tartışmalar Clausewitz ve eserinin savaş çalışmalarındaki etkilerini anlamak için yeterlidir (Bilgin ve Türedi 2015, 106). Bu bağlamda çalışmada geleneksel savaş kavramının literatürdeki yerinin daha somut bir şekilde anlaşılabilmesi için Clausewitz ve eseri değişken olarak belirlenmiştir. Clausewitz'in etkilerinin yıllara göre değişimini gösterebilmek adına 'Scopus' veri tabanından faydalanılacaktır. 'Scopus'

adlı veri tabanı hem sosyal bilimlerde hem fen bilimlerinde yapılan çalışmaların atıf oranlarının somut veriler ile sunulduğu çalışmalar içermektedir. Bu çalışmada Carl von Clausewitz'in popülerlik oranlarının zamansal olarak nasıl bir değişim gösterdiğini anlayabilmek adına bu veri tabanından faydalanılmıştır. Elde edilen bilgiler geleneksel savaş kavramının uluslararası sistemin değişimine bağlı olarak etkisini ne derecede devam ettirdiği sorusuna yanıt bulmak için yol göstermektedir. Yapılan incelemelerin ardından geleneksel savaş kavramının açıklanmasında önemli bir yere sahip olan Carl von Clausewitz'in çalışmasının literatürdeki etkisi 1980-2015 yılları arasında zaman zaman bir düşüş yaşasa da genel anlamda sürekliliğini korumuştur.

Yukarıda belirtilen sorulara yanıt bulmak amacı ile çalışmanın ilk kısmında Uluslararası İlişkiler literatüründe kavramların değişimi üzerinde durulmuştur. Kavramsal değişikliklerin sebebinin ortaya konulmasının ardından savaşın kavramsallaştırılmasında yaşanan değişimlerin nedenlerine değinilmiştir. Bunun ardından ise 'geleneksel savaş' ve 'modern savaş' kavramlarının açıklanabilmesi adına geniş bir literatür taraması yapılmıştır.

Kavramsal ve teorik çerçevenin belirlenmesinin ardından çalışmanın diğer kısmında Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan 'yeni savaş', 'dördüncü nesil savaş', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmayı bastırma' ve 'hibrid savaş' kavramlarının etkilerinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği grafikler yardımı ile anlatılmıştır. Çalışmanın bir sonraki kısmında ise Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş'ın ardından popüler olan savaş kavramlarının neler olduğunun belirlenebilmesi adına *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* ve *International Organization* dergilerinin 1980-2015 yılları arasında yayınlanan sayıları incelenmiştir. Bu incelemelerin ardından belirlenen yıllar içerisinde savaş ile ilgili

yazılmış makaleler künyeleri ile birlikte tablolar halinde hazırlanmış ve bu tablolara çalışmanın ekler kısmında yer verilmiştir.

Dergi incelemeleri sonucunda çalışmanın diğer kısmında hangi savaş kavramlarının hangi yıllar arasında popüler olduğunu göstermek için başlıklarda yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, ayaklanma hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma, terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının yıllara göre kullanım oranları belirlenmiştir. Elde edilen sayılar ve oranlar kullanılarak oluşturulan grafikler kavramlarının etkilerinin dönemsel olduğunu kanıtlamaktadır.

Dergi incelemeleri ve farklı veri tabanlarından elde edilen bilgiler ‘geleneksel savaş’ kavramının etkisinin süreklilik arz ettiğini desteklemektedir. Bu bağlamda bu çalışma Uluslararası İlişkiler literatüründe devam etmekte olan yeni kavramların tam manası ile yeni olup olmadığı tartışmasına katkı sağlamak amacı ile yapılmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere bu çalışmanın temelini kavramsal boyut oluşturmaktadır.

Yukarıda bu çalışmada nelere yer verildiği ve nasıl bir yöntem uygulanacağı konusunda genel açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın bir sonraki kısmında Uluslararası İlişkiler literatüründe yaşanan kavramsal değişiklikler ve savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimlerin sebepleri ortaya konulacaktır. Bunun ardından ise savaş kavramı hakkında genel bir literatür taramasına yer verilecektir.

BÖLÜM II

METODOLOJİ

Çalışma Soğuk Savaş Dönemi'nde ve Soğuk Soğuk Savaş'ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe hakim olan kavramların popülerliği üzerine temellendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın önceki kısımlarında geleneksel savaş ve modern savaş kavramları açıklanmıştır. Bu açıklamaların ardından bir sonraki kısımda yeni kavramların hangi dönemlerde ne derece popüler olduğu ortaya konulacaktır. Yapılan somut araştırmaların neler olduğunun açıklanmasından önce bu kısımda çalışmada elde edilen verilere nasıl ulaşıldığı konusu ele alınacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın ilk inceleme konusunu 1990'lar ile birlikte literatürde yer almaya başlayan kavramlar oluşturmaktadır. Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan yeni savaş, dördüncü nesil savaş, bileşik savaş, ayaklanma/ayaklanmayı bastırma ve hibrid savaş seçilen kavramlardır. Bu kavramların çıkışını sağlayan makale veya kitapların atıf alma oranları popülerliklerini göstermek için kullanılmıştır. 'Yeni savaş' (new wars) kavramı 1999 yılında Mary Kaldor öncülüğünde literatürde yerini almıştır. Kaldor bu kavramı *New and Old Wars* isimli kitabında kullanmıştır. William Lind tarafından ortaya konulan 'Dördüncü Nesil Savaşlar' kavramı ise 'Understanding Fourth Generation War' isimli makale ile literatürde yerini almaya başlamıştır. Thomas Huber'in *Compound Warfare: That Fatal Knot* isimli kitabı ile literatürde yer alan bir başka kavram ise 'bileşik savaş' olmuştur. Bruce Hoffman'ın *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq* isimli kitabı ile birlikte 'ayaklanma/ ayaklanmayı bastırma' kavramları literatürde etkisini göstermeye başlamıştır. Son olarak ise Frank G. Hoffman'ın *Conflict in the 21st*

Century: The Rise of Hybrid Wars isimli çalışmasının çıkması ile birlikte literatürde ‘hibrid savaş’ kavramı sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. Seçilen bu kavramlar ve bu çalışmaların popülerlik oranlarının yaşadığı değişimi göstermek için ‘Google Scholar¹’dan bu çalışmaların yıllara göre aldığı atıf sayıları yaklaşık olarak belirlenmiştir. Elde edilen bilgiler ile oluşturulan grafiklerdeki dönemsel olarak yaşanan kırılmalar çalışmada cevap aranan araştırma sorusuna somut veriler ile cevap bulmaya yardımcı olmaktadır.

Savaş kavramlarının popülerlik derecelerinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiğinin somutlaştırılabilmesi için seçilen başka bir yöntem ise 1980-2015 yılları arasında altı farklı derginin incelenmesi olmuştur. Dünya genelinde atıf alma oranı yüksek olan dergiler Journal Citation Reports’da 2016 yılında ilk yirmide yer alan dergiler arasından seçilmiştir.² Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında önemli etkiye sahip olan dergilerin 1980-2015 yılları arasındaki sayıları ele alınmıştır. Bu bağlamda *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* ve *International Organization* dergilerinin 1980-2015 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir. Dergilerde yer alan savaş ile ilgili makaleler başlıklardan ve özet kısımlarından elde edilen bilgiler ışığında tablolar halinde sunulmuştur. Bu incelemenin ardından dergilerin belirlenen yıllar çerçevesinde incelenen makalelerinde başlıklarda yer alan savaş (war), istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontrgerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş, iç savaş, asimetrik savaş ve terörizm kavramlarının kullanım oranları grafikler ile ortaya sunulmuştur. Buna ek

---

¹ Google Scholar 2004 yılında Google tarafından hizmete alınmış akademik anlamda geniş bir arama kapasitesine bir arama motorudur.

² 2016 yılında en çok atıf alan dergiler sıralaması için bakınız:
<http://www.scimagojr.com/journalrank.php?area=3300&category=3320>

olarak makalelerin özet kısımları incelenerek demokrasi ve savaş, ekonomi ve savaş, iklim-çevre ve savaş arasındaki ilişkilerin ele alındığı makalelerin oranları belirlenmiştir.

Yeni savaş kavramlarının yıllara göre değişen popülerlik oranlarının sunulmasının ardından ‘geleneksel savaş’ kavramının etkilerinin sürekliliğinin doğrulanabilmesi için Carl von Clausewitz’den faydalanılmıştır. Geleneksel savaş kavramı denildiği zaman akla gelen ilk isimlerden olan Clausewitz’in çalışması birçok çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Clausewitz’in *Savaş Üzerine* adlı kitabı savaş konusunda geçmişten günümüze kadar savaş konusunda yapılmış bir çok tartışmanın ve çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Uluslararası İlişkiler literatüründe geleneksel savaş konusunda önemli bir yere sahip olan bu çalışma somut verilere ulaşabilmek için seçilmiş bir değişkendir. Bu çalışmada cevap aranan soruya uygun olarak Clausewitz’in 1980’den 2015’e kadar geçen süreçte atıf alma oranları gösterilmiştir. Bu amaçla ‘Scopus³’ veri tabanından faydalanılmıştır. Scopustan elde edilen bilgiler ışığında Clausewitz’in atıf alma oranları somut olarak gösterilmiş ve bu bilgiler ile geleneksel savaş kavramının Uluslararası İlişkiler literatüründeki etkilerinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği sunulmuştur.

Çalışma yapılırken kavramsal incelemelerin anlaşılabilmesi için 1980-2015 yılları arasındaki dönem baz alınmıştır. Dergi incelemelerinin fazla zaman alması nedeni ile böyle bir kısıtlama yöntemi seçilmiştir. Ayrıca çalışma boyunca yaşanan kısıtlamalara dergi incelemelerinde dergilerdeki makalelerin sadece başlık ve öz kısımlarının incelenmesi eklenebilir. Geleneksel savaş ve modern savaş kavramlarının kullanım oranlarının daha net ortaya sunulabilmesi için makalelerin daha derinlemesine incelenip, seçilen makalelerdeki Carl von Clausewitz’e yapılan atıf

---

³ Scopus fen bilimleri ve sosyal bilimlerde yapılan çalışmaların atıf oranlarının verildiği çalışmalar yapmaktadır.

oranları da ortaya konulabilirdi. Fakat bu yöntemin seçilmesi çalışmanın temel araştırma sorusundan uzaklaşmaya ve çalışmanın farklı bir boyut kazanmasına neden olacağı için, makalelerin başlık ve öz kısımlarının incelenmesi yönünde bir kısıtlama tercih edilmiştir. Ayrıca dergi incelemeleri yapılırken editörler ile mülakatlar yapılarak makale seçim süreci konusunda veriler elde edilerek dönemsel yönelimler net bir şekilde sunulabilirdi. Çalışma boyunca yaşanan kısıtlamalara akademisyenlerin yeni kavramları ortaya çıkarmasındaki bireysel sebeplerin ortaya konulamaması da eklenebilir. Belirlenen bu kısıtlamalar ileride yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından yardımcı olacaktır.

Genel olarak çalışma boyunca zaman kısıtlaması nedeni ile dergi sayılarının, dergi incelemelerinde ele alınan yılların, dergilerin yönetiminde yer alan kişiler ve kurumların incelenememesi ve yeni kavramların ortaya çıkış sürecinde bireysellik boyutunun çalışmaya dahil edilememesi çalışmanın sahip olduğu kısıtlamaları göstermektedir.

Bu bağlamda yukarıda sayılan bu üç farklı yöntemin kullanılması ile savaş kavramlarının popülerlik dereceleri sayısal veriler ile sunulmuştur. Soğuk Savaş'ın son bulması ile ortaya çıkan kavramların yıllara göre sahip olduğu popülerlik oranları, 1980'den 2015'e kadar geçen süreçte dergilerde savaş kavramının nasıl ele alındığı ve son olarak ise Clausewitz'in etkilerinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği çalışmanın bir sonraki kısmında ele alınacaktır.

BÖLÜM III

SAVAŞ KAVRAMI

Çalışmada “ Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş’ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimler ‘geleneksel savaş’ kavramının özünde bir değişim meydana getirmiş midir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu bağlamda ele alınan temel araştırma sorusuna cevap bulunabilmesi için ilk olarak Uluslararası İlişkiler literatüründe kavramsal değişimlerin nedenleri ve savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimler ele alınacaktır. Bu bölümün diğer kısımlarında ise ‘savaş’ kavramı üzerinde durulacaktır.

3.1. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Kavramsallaştırma ve Savaş Kavramı

Çalışmanın temelini ‘geleneksel savaş’ ve ‘modern savaş’ kavramları konusunda Uluslararası İlişkiler literatüründe yaşanan değişimler oluşturmaktadır. Bu bağlamda geleneksel savaş ve modern savaş arasındaki değişimlerin daha net anlaşılabilmesi adına bu bölümde ilk olarak Uluslararası İlişkiler literatüründe kavramsallaştırma sorunsalı üzerinde durulacaktır. Genel olarak kavramlarda yaşanan değişimler ve bu değişimlerin sebeplerinin sunulmasının ardından savaşın kavramsallaştırılması konusu ele alınacaktır. Geleneksel savaş kavramından modern savaş kavramlarına geçiş sürecinde yaşanan değişimleri daha iyi anlayabilmek adına ikinci kısımda Robert Cox’un fikirlerinden faydalanılacaktır. Robert Cox’a göre tarihsel yapıda meydana gelen değişimler maddi kapasiteler, fikirler ve kurumlarda yaşanan değişimlere bağlıdır. Bu çalışmada ise Robert Cox’un ‘fikirler’ kapsamında ele aldığı varsayımlarından yararlanılacaktır. Uluslararası İlişkiler’de kavramsallaştırma konusuna değinildikten sonra ‘geleneksel savaş’ kavramı ele

alınacaktır. Bu bölümün üçüncü kısmında ise gelenekselden moderne geçiş sürecinin ortaya konulmasının ardından ‘modern savaş’ kavramları denildiğinde literatürde hangi kavramların inceleme altına alındığı ve bu kavramların neleri açıkladığı konusuna değinilecektir.

3.1.a. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Kavramsallaştırma

Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen değişikliklerin ve yaşanan olayların daha iyi anlaşılabilmesi adına Uluslararası İlişkiler teorileri yardımcı rol üstlenmektedir. Bu bağlamda ise 1980'lere gelinceye kadar Uluslararası İlişkiler literatüründe geleneksel teorilerin etkili olduğu görülmektedir. Soğuk Savaş yıllarının sonlarına doğru ve özellikle Soğuk Savaş'ın son bulması ile eleştirel teoriler literatürde etkisini hissettirmeye başlamıştır.

Kavramların popülerliği dönemsel olarak değişime uğradığı için yapılan araştırmalar 1980'den 2015'e kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Rosenau'ya göre kavramsal değişiklikler uluslararası sistemde yaşanan kaos ortamları ve yaşanan türbülanslardan kaynaklanmaktadır (Rosenau 1990, 444). 1980'lerin ortasından itibaren uluslararası politikada kavramlar değişmeye başlamıştır. Bu değişimlerin sebepleri ise gerek mikro düzeyde gerek makro düzeyde yaşanan ilişkilerin değişmesine bağlıdır. 1980'ler ile beraber hem devlet merkezli hem çok merkezli bir yapı oluşmaya başlamıştır. Politik anlamda yaşanan küresel değişimler beraberinde kavramların da değişmesine neden olmaktadır (Starr 1991, 925). Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi tarihsel süreç içerisinde önemli kırılmalardan birisidir.

Ontolojik açıdan savaş kavramı için Uluslararası İlişkiler literatüründe iki farklı problem mevcuttur. Birincisi, uluslararası savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan problemlerdir. Buna bağlı olarak analitik olarak bu olayların anlaşılması ve açıklanması konusunda yaşanan problemler mevcuttur (Most and Starr

1983, 138). Savaş kavramının açıklanması amacı ile literatürde savaşın sebep ve sonuçlarının neler olduğu konusunda birçok çalışma mevcuttur.⁴ Savaş ontolojik olarak ele alındığında geçmişten günümüze kadar bu konuda Clausewitz'den Baudrillard'a kadar farklı çalışmaların olduğunu görmekteyiz. Clausewitz savaşı bir düello olarak tanımlarken, eleştirel savaş çalışmaları kapsamında savaş daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır.⁵ Clausewitz'in argümanları savaşın temelini kavga-mücadele (fighting) olduğu yönündedir. Kavga-dan kast edilen ikili düşmanlıklardan kaynaklanan şiddet eylemleridir. ABD'nin askeri doktrinlerinin de temelini oluşturduğu gibi bu görüş genel olarak askeri doktrinlerin temelini oluşturmaktadır (Nordin ve Öberg 2015, 394). Eleştirel savaş çalışmaları alanında önemli yere sahip olan Barkawi ve Brighton'a göre ise Clausewitz'in mücadele temelli varsayımının derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Mücadele (fighting) kavramının daha geniş düzenlemeler, daha fazla insan üzerindeki etkilerinin hem sosyal hem politik açıdan ele alınması gerekmektedir. Eleştirel savaş kuramına göre sosyal ilişkiler savaşın temelini oluşturmaktadır. Savaşanlar ve siviller arasındaki ilişki savaşın şekillenmesini sağlamaktadır. Sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesi ile birlikte Baudrillard savaşın sembolik olarak yavaş yavaş kaybolduğunu ileri sürmektedir. Fakat Baudrillard'ın yok olmadan kastettiği şey fiziksel değil sembolik ilişkilerin yok olmasıdır (Nordin and Öberg 2015, 399). Soğuk Savaş Dönemi ile birlikte caydırıcılığın etkisinin artması savaşların farklı bir boyuta taşınmasına neden olmuştur. Caydırıcılığın etkisinin yanında Soğuk Savaş ile birlikte uyuşturucu savaşları, borç savaşları ve yumuşak (soft)

---

⁴ Savaş kavramının ne olduğu ve nasıl operasyonelleştirildiği konusunda yapılan çalışmalar için bakınız: Quincy Wright, *A Study of War*, Chiago: University of Chiago Press, 1942; Pitirim Aleksandrovich Sorokin, *Social and Cultural Dynamics*, New York: American Press, 1937; J. D. Singer, "Rejoinder to the Critique", *Quantitative International Politics*, New York: Praeger, 1976.

⁵ Eleştirel savaş çalışmaları için bkz: Tarak Barkawi, Shane Brighton, "Powers of War: Fighting, Knowledge, and Critique", *International Political Sociology*, Vol. 5 (2), 2011; Tarak Barkawi, Shane Brighton, "Powers of War: Critique, Armed Force, and The Sociology of Knowledge", International Studies Association Annual Convention, New York, February 2009.

savaşlar gibi savaşlar ortaya çıkmıştır. Savaşın karakterinde yaşanan değişimler tarih, politika, olaylar, medya ve ekonomik hayatta yaşanan ilerlemeler ile farklı bir boyuta ulaşmıştır (Öberg 2014).

Teoriler meydana gelmiş bir problemin farklı yaklaşımlar ile ele alınmasını sağlamaktadır. Robert Cox'un düşüncesine göre "teori her zaman birileri ve bir amaç içindir (Cox 1981, 87)." Yaklaşımlar belirli bir zaman ve mekanda ortaya çıkarak, teorisyenlerin o zaman ve mekanda olaylara, algılara, kavramlara ve belirli amaçlara yönelik olarak bir görüş açısı ortaya sunmalarını sağlar (Okur ve Ongur 2014, 302). Bu anlamda Cox'a göre teoriler problem-çözücü ve eleştirel teori olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Teoriler eğer içinde bulunduğu dünyada meydana gelen olayları olduğu gibi kabul edip, ilişkilerin ve kurumların daha düzgün ilerlemesini sağlamayı amaçlıyor ise problem-çözücü teoriler olarak adlandırılmaktadır. Buna karşılık teoriler devlet ve kurumların yapılarını ve bunlar arasındaki ilişkilerin temellerini sorgulamaya yönelik perspektifler katıyorsa eleştirel teori olarak adlandırılmaktadır (Cox 1981, 88-89).

Savaşın kavramsallaştırılması konusunda literatürde geniş bir çalışma mevcuttur. Bu çalışmada amaç ise yıllara göre savaş kavramlarında yaşanan değişimlerin popülerlik derecesinde yaşanan değişimlerin gösterilmesidir. Yapılan incelemeler kapsamında savaşın kavramsal haritasında yaşanan değişimlerin açıklanmasında yardımcı olabilmesi amacı ile Robert Cox'un varsayımlarına da değinilecektir.

Her teori ve kavramın sahip olduğu farklı perspektifler mevcuttur. Perspektifler ise sosyal ve politik zaman ve mekana göre değişimler göstermektedir (Cox 1981, 128). Problem çözme amaçlı teoriler zaman ve mekana göre değişiklik göstermezken, eleştirel teoriler daha çok tarihsel temele dayanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde

yaşanan değişimler eleştirel açıdan ele alındığında zamana göre farklılıkların yaşandığı görülmektedir. Bu bağlamda savaşın kavramsallaştırılması konusunda zamansal değişimlerin yaşandığını görmekteyiz. Bu çalışmanın temel amacı olan Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında literatürde yer alan kavramlardaki değişimin sebeplerini ortaya koymaktır.

Cox'un teorisinin temelinde 'tarihsel yapı' kavramı yer almaktadır. Tarihsel yapılar tamamı ile zihinsel olarak inşa edilmiş, belirli tarihsel dönemlerdeki kolektif insan faaliyetlerini kapsamaktadır. Cox'a göre tarihsel yapılar eylemleri belirlemekten ziyade eylemin gerçekleşmesi için gerekli olan beklentinin, alışkanlıkların ve baskıların sınırlarını belirlemektedir (Okur ve Ongur 2014, 304). Robert Cox tarihsel yapıda değişim meydana getiren kuvvetleri üç kategoriye ayırmaktadır: " Maddi kapasiteler (material capabilities), fikirler (ideas), kurumlar (institutions)" (Cox 1981, 136). Bu üç kuvvet arasındaki karşılıklı ilişkiler ve herhangi birinde yaşanan değişimler tarihsel yapıda değişimin meydana gelmesinde etkili olmaktadır. Maddi imkanlardan kast edilen devletlerin sahip oldukları doğal kaynaklar, teknolojik kapasiteler ve bunlara bağlı olarak devletin refah düzeyidir. Bir devletin sahip olduğu üretim, nüfus, jeopolitik konum ve maddi güçler o devletin materyal gücünü belirlemektedir. Fikirler ise devletlerin politikalarında etkili olan düşüncelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda kurumlar da hegemonya ile fikirler arasındaki bağlantıyı sağlayan kuvveti temsil etmektedir. Devlet içerisinde yer alan kurumlar güç ilişkilerinin kurulmasını sağlama görevini üstlenmektedir (Cox 1981, 136).

Teknolojide yaşanan değişimler beraberinde devletlerin hem maddi kapasiteler hem de fikirler açısından değişimler yaşamasını tetikleyen unsurlardandır. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişimler Uluslararası İlişkiler literatüründe yer alan kavramları da etkilemiştir. Uzun yıllar etkili olan 'geleneksel savaş' kavramı da bu

değişimden etkilenecek 'yeni savaş kavramları' ile tartışmalara konu olmuştur. Bu çalışmada 'yeni savaş' kavramlarının belirli süreler içerisinde popüler olduğu görüşü savunulmaktadır. Literatürde yer alan yeni savaş kavramlarının hangi zaman aralıklarında popüler olduğu çalışmanın bir sonraki kısmında somut veriler ile sunulacaktır.

Bu çalışmada ortaya konulan savaş kavramlarının popülerlik derecesinde yaşanan değişimleri Robert Cox'un yukarıda bahsedilen kategorilerden 'fikirler' bağlamında ele almak mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişimler göz önüne alındığında farklılıkların maddi kapasitelerdeki yaşanan değişimlerden kaynaklandığı sonucuna varılabilir. Fakat maddi kapasitelerde yaşanan değişimler fikirlerin değişmesindeki en önemli etkenlerden biridir. Bu çalışmada fikirler üzerinde durulmasının sebebi ise, çalışmanın kavramsallık üzerine kurulmasından kaynaklanmaktadır. Devletlerin maddi kapasitelerinde yaşanan değişimler beraberinde fikirlerin ve politik yaklaşımların değişimini getirmektedir. Devletlerin sahip oldukları fikirlerindeki değişimler ise Uluslararası İlişkiler literatüründeki kavramların değişmesine neden olmaktadır. Zamana bağlı olarak değişen fikirler devlet yönetimi, ekonomi ve sosyal yapıların değişimini tetiklemektedir. Bu duruma örnek olarak Soğuk Savaş'ın bitmesi ile liberal fikirlerin ortaya çıkması gösterilebilir. Liberal anlayış özel mülkiyet anlayışının yaygınlaşmasını buna bağlı olarak devlet müdahalesinin azalmasına neden olmuştur. Fikirlerin zamanla değişim göstermesi geleneksel savaş anlayışında da değişimler meydana getirmiştir. Yeni fikirlerin ortaya çıkması savaş kavramı konusunda da modernleşmeye gidilmesini tetiklemiştir. Tarihsel yapıda değişim meydana getiren fikirler kendi içerisinde iki kategoriye ayrılmaktadır. İlk kategoride yer alan fikirler öznelerarası anlamlardan meydana gelmektedir. Devletlerin alışkanlıklarının devamını ve davranışlardaki yaşanan

değişimlerin tahminini sağlayan öznelarası anlamlar devletler tarafından oluşturulmaktadır (Cox 1981, 136). Vatandaşlar ve devlet arasında kavramsal bir perspektif belirleyen bu anlamlar tarihsel süreç içerisinde değişimler yaşamaktadır. Devletin iç politikada kullandığı nosyonlar ve dış politikasında kullandığı kavram ve davranışları hem vatandaşlar ile hem de diğer devletler ile ilişkilerinde genel bir çerçeve belirlemektedir. Fikirleri meydana getiren bir başka değişken ise kolektif imaj(collective images)dır. Kolektif imajlar ise kamuoyu üzerinde etki yaratan düşüncelerdir. Bu bağlamda kamuoyunun sahip olduğu düşman veya arkadaş algısı kolektif imaja örnek olarak gösterilebilir.

Fikirlerin uluslararası sistemde politika yapım sürecindeki etkileri Robert O. Keohane tarafından da ele alınmıştır. Keohane dış politikada ‘rasyonalist’ ve ‘düşünümsel’ (reflectivist) olmak üzere iki yaklaşımın etkili olduğunu savunmaktadır. Rasyonalist yaklaşıma göre ampirik veriler ile problemlerin çözümünde etkili olan faktörler önemlidir. Bu yaklaşıma göre değişen zaman ve mekana göre devletlerin politikalarını fikirlerden ziyade değişen faktörler etkilemektedir. Yansımacı yaklaşımlara göre ise, politikada önemli olan fikirlerdir (Goldstein and Keohane 1998, 298). Devletlerin kamuoyunu etkileyecek fikirlerin oluşması sürecinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda vatandaşları etkileyecek fikirlerin zamana ve mekana göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Devletler tarafından anlamlar yüklenen fikirler içerisinde zamana ve mekana göre değişiklik gösteren kavramlar da yer almaktadır.

Yukarıda ele alınan değişkenlerde yaşanan değişimler tarihsel süreç içerisinde farklılıklar yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde devletlerin veya akademisyenlerin Soğuk Savaş döneminde ve sonrasında farklı savaş kavramlarını kullanmasının sebebinin tarihsel yapıda meydana gelen değişim ile ilişkilendirmek mümkündür. Devletlerin uluslararası sistemde meydana gelen

değişimler sebebi ile farklı öznelerarası anlam ve kolektif imaj yaratma politikaları farklı yıllarda ortaya çıkan yeni savaş kavramlarının yıllara göre farklı popülerlik derecesine sahip olmasına neden olmuştur.

Tarihsel yapı içerisinde meydana gelen değişimler dünyanın her yerinde genel geçerliliğe sahip değildir. Bu değişiklikler üretim ilişkilerinde söz sahibi olana *sosyal kuvvetler* ve *devlet formlarına* bağlı olarak *dünya düzeninde* meydana gelen değişimlere bağlıdır (Cox 1981, 138). Devletler, konfederasyonlar veya imparatorluklar halinde olan devlet formları üretimin ve kültürel cemaatlerin meydana getirdiği sosyal kuvvetlerin etkisi (Okur ve Ongur 2014, 304) ile tek kutuplu, çift kutuplu ya da çok kutuplu dünya düzeninde tarihsel süreç içerisinde değişimler yaşamaktadır. Soğuk Savaş'ın ardından tek kutuplu sisteme geçişin yaşanması, kapitalizmin etkilerinin daha geniş alanlara yayılmaya başlaması hem öznelerarası anlamlarda hem de kolektif imajlarda değişimlerin yaşanmasını tetiklemiştir.

Tarihsel süreç içerisinde yaşanan bu değişimlerin savaş kavramı üzerindeki etkilerinin ortaya konulması 'geleneksel savaş' ve 'modern savaş' kavramları konusunda yaşanan tartışmaların anlaşılmasını sağlamaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte yeni savaş kavramlarına geçişin başladığı görülmektedir. Bu geçiş sürecinin nedenleri ve sonuçlarının ele alınması 'yeni savaş' kavramlarının ne olduğunun anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde yaşanan her türlü değişiklik yeni kavramların ortaya çıkışına zemin hazırlamaktadır. Teknolojide ve bilimde yaşanan maddi gelişmeler fikirlerin de değişmesine neden olmaktadır. Yukarıda bahsedildiği gibi Soğuk Savaş'ın son yıllarından itibaren hem bireylerin hem de devlet yöneticilerinin fikirlerinde meydana gelen değişiklikler savaş kuramlarında yeni arayışların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sonuç olarak özellikle 1990'lı yıllar ile beraber yeni savaş

kavramlarının ortaya çıkmasında etkili olan sebepleri eleştirel yaklaşımlar yardımı ile daha net bir şekilde anlamak mümkündür. Geleneksel savaştan modern savaş kavramlarına geçiş sürecinin nasıl ilerlediğinin nedensellik çerçevesinde ele alınmasının ardından çalışmanın bir sonraki kısmında geleneksel savaş kavramı konusunda literatür taramasına yer verilecektir.

3.2. Geleneksel Savaş Kavramı

Bu çalışma “ Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş’ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimler ‘geleneksel savaş’ kavramının özünde bir değişim meydana getirmiş midir?” sorusuna yanıt bulabilmek amacı ile ele alınmıştır. Cevap aranan bu soruya bağlı olarak ise “Yeni savaş kavramları belirli dönemlerde etkili olmakta iken geleneksel savaş kavramının etkileri süreklilik arz etmekte midir ve geleneksel savaş kavramı literatürde nasıl bir yere sahiptir” sorusu akıllara gelmektedir. Bu sorulara cevap verilebilmesi adına ilk olarak ‘geleneksel savaş’ kavramının ne olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Bu amaçla bu kısımda ‘geleneksel savaş’ denildiğinde ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Savaş devletlerin diplomasi ile çözemediği meseleleri şiddet kullanarak çözüme kavuşturmayı tercih ettiği yöntemlerden birisidir. Tarih boyunca birçok insanı etkileyen bir olay olan savaş insan hayatının büyük bir kısmında etkisini göstermiştir. M.Ö. 1496’dan M.S. 1861 yılına kadar geçen 3357 yıl boyunca sadece 227 yıl barış dönemi yaşanmış, geriye kalan 3130 yıl boyunca insanlar sürekli birbirleri ile savaşmıştır. Son üç yüzyıl içerisinde ise sadece Avrupa’da 286 savaş meydana gelmiştir (Davie 1968, 9). Verilen rakamlar savaşın insanoğlu için ne kadar önemli bir

yere sahip olduğunu göstermektedir. İnsanlığın var olmasından günümüze gelinceye kadar insan nüfusu sürekli olarak artmış, buna bağlı olarak savaşa katılan insan sayısı ve savaşın yol açtığı yıkıcı etkiler de artmıştır. Bu bağlamda tarih boyunca her zaman etkisini gösteren savaşın ne olduğu ve kavramsal haritasında nasıl bir değişim yaşandığı Uluslararası İlişkiler literatürü için de önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmadaki amaç da bu doğrultuda ‘savaş’ın ne olduğunu hem kavramsal, hem sayısal hem de teorik çerçeve içerisinde sunmaktır.

3.2.a. Uluslararası Hukukta Savaş Kavramı

Savaş, rakip devletler arasında veya rakip ulusal siyasal güçler arasında meydana gelen açıkça yapılan eylemler için kullanılan bir kavramdır. Geleneksel savaş kavramının anlaşılabilmesi için ilk olarak ‘savaş’ kavramı nedir ve uluslararası sistemde bu kavram nasıl tanımlanmaktadır ona bakılması gerekmektedir. Savaş askeri harekâtların, yüksek tansiyon seviyesinin, olağandışı kuralların ve yoğun politik entegrasyonun bir araya gelmesi şeklinde tanımlanmaktadır. (Wright 1942, 685) Bir olayın savaş olarak nitelendirilebilmesi için ilk olarak askeri güçler arasındaki çatışmaların olması gerekmektedir. Savaşı askeri kampanyalar ve muharebe (battle) ayırt etmek zor olsa da, savaş (war) daha legal veya politik hareketlerden oluşmaktadır (Wright 1942, 685-686). Savaşın ilan edilmesi, tanınma ve antlaşmalar savaşın daha legal boyutta olduğunu kanıtlayan göstergelerdir. Savaşı oluşturan yüksek tansiyon içeren duygulardan kast edilen vatandaşların ve askerlerin düşmanca düşünceler ile karşı tarafa üstünlük kurma duygusunun ağır basması durumudur. İnsanların bu duygular içine girmesi millet ve düşman kavramlarının somut bir hal aldığına göstergesidir. Savaşın başlaması için sembolik bir saldırının olması, şiddet tehditlerinin olması, düşman ve biz ayrımcılığının oluşması ve karşı tarafın isteklerinin

onaylanmaması gerekmektedir. Şiddet ve saldırganlık gibi olağan dışı kurallar savaş başladığı andan itibaren hem iç hukuk kurallarının hem de uluslararası hukuk kurallarının aynı anda geçerli olduğu anda karşımıza çıkmaktadır (Wright 1942, 685-700). Uluslararası hukuka göre devletlerarası çatışmalar iki gruba ayrılmaktadır: Birincisi savaş, diğeri ise savaşa varmayan sınırlı silahlı çatışmalardır (Pazarcı 2006, 139). Uluslararası hukuk kurallarına göre genel bir savaş tanımının net bir şekilde yapılamaması ile birlikte, devletlerarasındaki silahlı çatışmalar olgusunun varlığı ve taraflardan en az birisinin silahlı eylemi savaş niyeti ile yerine getirmiş olması durumu savaş olarak nitelendirilmektedir (Pazarcı 2006, 139-140). Hukuk kuralları çerçevesinde net bir savaş kavramının olmaması kuvvet kullanma kavramının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde silahlı güce başvurma ile ilgili kurallar Birleşmiş Milletler tarafından kuvvet kullanma kavramı etrafında şekillenmektedir.

Savaş birçok düşünür tarafından bu şekilde tanımlanmasına rağmen uluslararası sistemde kesin olarak belirlenmiş bir savaş kavramı mevcut değildir. Savaş kavramı konusunda yaşanan bu çelişkilerin ise Birleşmiş Milletler'in savaşı tam olarak tanımlamamış olmasından kaynaklandığı da düşünülmektedir (Varlık 2013, 114-118). Birleşmiş Milletler II. Dünya Savaşı'nın ardından savaşı yasakladığı için bu kavramı açıklama gereği duymamıştır. Birleşmiş Milletler devletlerarasında meydana gelen çatışmalar için 'kuvvet kullanma' terimine yer vermiştir. Geleneksel savaş kavramı üzerinde birçok tartışma ve anlaşmazlık olmasına rağmen, düşmanca tavırlar, kin duygusu, tarafların birbirlerine karşı kuvvet kullanmaları savaşın olmazsa olmaz öğelerindedir. Bu çalışmada üzerinde durulan geleneksel savaş kavramı bu unsurları içeren çatışmaları kapsamaktadır.

1900'lı yıllara gelinceye kadar devletler egemenlik anlayışları sebebi ile başka devletlere karşı kuvvet kullanma ve askeri birlikler arasında meydana gelen çatışmalar konusunda haklılık ilkesine başvurmuşlardır (Geyikli 2014). Antik Yunandan 19. yüzyıla gelinceye kadar devletler için savaşın haklı sebeplerinin neler olacağı çok tartışılan bir konu olmuştur. Yaşadıkları tarihler birbirlerinden farklı olsa da Aristo'dan Cicero'ya benzer fikirleri savunan birçok düşünür şu durumlar halinde devletlerin birbirlerine savaş açmasının haklı olduğunu savunmuştur: Bir antlaşmanın ihlal edilmesi, büyükelçiliklerin dokunulmazlıklarına engel teşkil eden bir durumun ortaya çıkması, bir devletin ülkesel haklarına karşı bir ihlalin meydana gelmesi gibi şartların oluşması gerekmektedir. Bunlara ek olarak Thomas Aquino'ya göre ise savaşın çıkmasının veya savaş çıkartılma kararının haklı olması için ilk olarak bir yetkilinin savaşı ilan etmesi gerekmektedir. Kendisine savaş ilan edilen halkın bu müdahalenin kendi haklarının ihlali olduğu yönünde itiraz ve ayaklanması haklı bir gerekçe olarak kabul edilmektedir. Son olarak ise Aquino için savaşı yürüten tarafın iyi niyetler ile hareket etmesi durumunda savaş kabul edilebilir bir eylem olmaktadır (Keskin 1998, 26-27). Realizm akımının öncülerinden olan Machiavelli'ye göre eski düzenlerde sivil hayat ile askeri hayat birbirlerine çok benzemektedir. İnsanları koruyan askeri güçlerin olmaması durumunda insanların meydana getirebileceği iyilikler ortaya çıkmazdı. Eskiden kanun koyucular ve hükümdarlar başta askeri güçleri olmak halkının barış ve güvenliğinin sağlanması ile yükümlüydüler (Turan 2015, 85-94). Bu sebeplerden ötürü Machiavelli'ye göre halkın savunulması için savaşlar kaçınılmazdır. Machiavelli'nin bu görüşleri kapsamında savaşların siyasetin devamı niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Savaş kavramı konusunda Machiavelli'nin sivil-asker yaklaşımına ek olarak İbn Haldun ise savaşa toplumsal bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bireyler hayatlarını sürdürebilmek için bir toplum

içerisinde yaşamaları gerekmektedir (Alper 2008, 34). İnsanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan imkanların sunulması konusunda bir yöneticiye ihtiyaçları vardır. Yönetimi sağlayan kişiler toplumun güvenliğinin sağlanabilmesi adına gerektiğinde savaşma yetkisine sahiptirler. Bu bağlamda İbn Haldun'a göre ise savaş, toplumların güvenliği ve bekası için gerektiğinde başvurulması gereken bir şiddet eylemidir (Alper 2008, 36-38). Genel hatları itibari ile savaş felsefesine değinilmesinin ardından savaşın hukuki boyutuna bakılacaktır.

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulmasından günümüze gelinceye kadar ise haklı savaş kavramı etkisini kaybetmiştir. Birleşmiş Milletler Antlaşması'na göre sadece belli istisnalar dahilinde devletler kuvvet kullanırken şu gerekçeleri öne sürmektedir: İnsani niyetler ile müdahale, vatandaşlarının can ve mal güvenliğinin korunması, devletin varlığının korunması ve izleme hakkı (Pazarcı 2006, 113-114). Bu gerekçeler günümüzde de kullanılmasına rağmen öğretilerde hala tartışılan ve kesin bir sonuca varılamayan bir konudur. Birinci Dünya Savaşı'na gelinceye kadar devletlerin yaptığı askeri müdahaleler ve bunun sonucunda meydana gelen savaşlar için ilk olarak 1899-1907 Lahey Sözleşmelerinde tedbirler alınmasına rağmen tam bir sınırlama getirilememiştir. Bu bağlamda Milletler Cemiyeti'nin 1920'de kurulması savaşların önlenmesi için ilk somut adım olmuştur. Fakat daha sonra II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi Milletler Cemiyeti'nin amaç ve hedeflerinin ortadan kalkmasına sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın ardından kurulan Birleşmiş Milletler savaş ve savaşın önlenmesi konusunda önemli adımlar atmıştır. Birleşmiş Milletler Antlaşması'na göre istisnai şartlar dışında silahlı çatışmalar, kuvvet kullanma ve savaş yasaklanmıştır (Geyikli 2014).

Kuvvet kullanma ve savaşın önüne geçilmesi amacıyla Birleşmiş Milletlerin böyle bir sınırlandırma getirmesine karşılık devletler meşru müdafaa kapsamında diğer devlete savaş açabilme hakkına sahiptir. Birleşmiş Milletlerin 51. Maddesinde yer alan meşru müdafaa hakkı ile ilgili ortaya çıkan belirsizlikler ise Birleşmiş Milletlerin bu konu ile ilgili başka bir madde çıkarmasına neden olmuştur. Savaş ve kuvvet kullanma kavramları ile ilgili yaşanan belirsizlikleri ortadan kaldırabilmek amacı ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 14 Aralık 1974'te 3314 Nolu kararı yayınlamıştır. Bu karar ile saldırı tanımı yapılmıştır. Bu kararın 3. Maddesine göre bir savaş ilanı olup olmadığına bakılmaksızın aşağıdaki eylemler saldırı olarak nitelendirilmektedir:

a) Bir devletin askeri güçleri tarafından başka bir devlet topraklarına saldırı ya da bu toprakların işgal edilmesi veya geçici de olsa böyle bir saldırı ya da işgalden doğan her türlü askeri işgal veya başka bir devlet toprağının ya da bir parçasının kuvvet kullanılarak ilhak edilmesi;

b) Bir devletin askeri güçleri tarafından başka bir devlet ülkesinin bombardıman altına alınması veya başka herhangi bir silah kullanılması;

c) Bir devletin liman ve kıyılarının başka bir devletin askeri güçleri tarafından ablukaya alınması;

d) Kabul eden devletin onayıyla bir başka devlet topraklarında bulunan askeri güçlerin, anlaşmada belirlenen koşulları ihlal eden bir şekilde kullanılması veya anlaşmanın sona ermesinden sonra varlıklarını sürdürmeleri;

e) Bir devletin başka bir devlete kendi topraklarını kullanma izni vermesi durumunda, bu ikinci devletin bu toprakları üçüncü bir devlete karşı bir saldırı eylemi için kullandırması;

f) Bir devlet tarafından ya da onun adına başka bir devlete karşı yukarıda sayılan eylemlere ulaşacak ölçüde silahlı güç kullanıma eylemleri gerçekleştiren silahlı kollar, gruplar, düzensiz birlikler ya da lejyonerler gönderilmesi veya devletin bu yönden önemli ölçüde karışmış durum da olması (Keskin 1998, 230-231).

Yukarıda sayılan gerekçeler kapsamında devletlerarasında meydana gelecek çatışmalar savaş kapsamında ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletlerin savaşı yasaklamasına karşılık belirlenen şartlar gerçekleştiğinde savaşın meşru bir boyut kazandığı söylenebilir.

3.2.b. Uluslararası İlişkiler Literatüründe Geleneksel Savaş Kavramı

Savaşın hukuki boyutunun incelenmesinin ardından geleneksel savaş kavramı tarihi çerçeve içerisinde ele alınacaktır. Geleneksel savaş kavramının kökenlerine indiğimiz zaman Antik Yunan'daki savaş kültürünün etkilerinin önemli olduğunu görmekteyiz. Antik Yunan'daki savaş kültürü günümüz uluslararası ilişkilerinin temel ana parçasıdır. Savaşın arka planında her zaman güç ve siyaset yer almaktadır. Her ne kadar o dönemlerde düşünürler savaşın kötü bir olgu olduğunu düşünseler de savaş aynı zamanda onur ve iktidarı temsil etmekteydi. Antik Yunan'da bir liderin savaşları kazanması şan, şöhret ve iyi bir liderliğin göstergesiydi (Pekşen ve Güneylüoğlu 2015, 37). Bu bağlamda Tukidides'in Peloponez Savaşı adlı eseri bize günümüz savaş kültürünün temeli olan Antik Yunan'daki savaş olgusunu anlatması bakımından önemli bir yere sahiptir.

Savaş kavramı Uluslararası İlişkiler literatüründe önemli bir yere sahiptir. Bu sebepten ötürü yüzyıllardır birçok akademisyen ve düşünür bu konuda birçok çalışma yapmıştır. Bu bağlamda geleneksel savaş kavramını açıklayan düşünür ve

akademisyenlerin çalışmaları incelenecektir. Savaş güç değişimi süreçlerinde ortaya çıkan bir kavramdır. “Devletler her zaman güvenliklerini garanti altına almak istemektedirler ve uluslararası sistemde bir denge oluşturulabilmesi için bazı durumlarda devletlerarasında savaşlar meydana gelmektedir” (Luterbacher 1984, 171). Rekabet duygusu, tehdit algısı veya üstünlük sağlama isteği gibi durumlar savaşın çıkmasını tetikleyen sebeplere örnek teşkil etmektedir. Kısaca söylemek gerekirse ‘geleneksel savaş’ devletlerarasındaki güç ve güvenlik kaygıları sonucunda askeri ve stratejik olarak devletlerarasında ortaya çıkan büyük çaplı çatışmalardır.

“Geleneksel savaş kavramını anlayabilmek için ilk olarak tam olarak yaşadığı tarih bilinmemekle beraber M.Ö. 703-408 yılları arasında bir dönemde yaşadığı düşünülen Sun Tzu'nun düşüncelerini incelemek gerekmektedir. Sun Tzu için savaş başvurulacak son çaredir. Bir hükümdarın bir savaşa başlamadan önce dikkat etmesi gereken beş unsur vardır: yol, hava, toprak, askeri liderlik ve disiplin” (Gürsoy 2015, 12-13). “Sun Tzu için bir devlet savaşa başlamadan önce bu unsurlara göre hareket etmelidir. Onun için, bir hükümdarın savaşı kazanabilmesi ne kadar çok kan akıttığına değil, stratejiyi ne kadar iyi kurduğuna bağlıdır. Sun Tzu Savaş Sanatı adlı eserinde savaş stratejisi hakkında yıllarca etkisini sürdüren görüşlerini anlatmaktadır. Onun için savaş yaşamsal bir öneme sahiptir. Bir devletin güvenliğine kavuşması ya da yok olması savaş esnasında uyguladığı stratejilere bağlıdır” (Tzu 2001, 43-44).

“Sun Tzu'nun yaşadığı dönemde devletler için önemli olan savaşlar ve bu savaşlarda galibiyet kazanmak idi. Bu bağlamda ‘Savaş Sanatı’ hem yaşadığı dönemde hem de daha sonraki dönemlerde devlet yöneticileri ve komutanlar için yol gösterici bir pusula olmuştur. 1900’lü yıllara gelinceye kadar savaş zenginlik ve güç demektir. Fakat 20. ve 21. Yüzyılda savaş yük ve borç haline gelmiştir” (McNeilly 2012, 9-10).

Bu değişime rağmen Sun Tzu'nun paylaştığı fikirler bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Gerek devletlerin savaşa karar verme aşamasında gerekse istihbarat çalışmalarında başvurulmuş bir kaynaktır. Savaş Sanatı adlı eserinde Sun Tzu on üçüncü bölümde ajanların kullanılmasından bahsetmektedir. Bu kısımda gerek legal gerek illegal ajanların düşmanı anlamak için nasıl kullanılacağı anlatılmıştır. “Düşman hakkında çok kısa zamanda çok fazla bilgi edinmek, ordunun yeteri kadar askere sahip olması, değişik stratejiler geliştirebilmek için toplanan bilgilerin analizinin önemli bir etmen olması vurgulanan temel düşüncelerdir” (Bruneau and Frion 2015, 71-72). “Hem geçmişte hem de günümüzde savaş çalışmaları alanında önemli bir yere sahip olan Sun Tzu'nun fikirlerinden en önemlilerinden birisi ise silahların felaket getiren araçlar olarak tanımlanmasıdır” (Pars 2013, 330). Özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından dünya genelinde birçok devletin silahlanmaya karşı almış olduğu tutum ve uluslararası hukuk kapsamında kabul edilen kurallar Sun Tzu'nun fikirlerinin günümüzde de etkili olduğunu göstermektedir.

“Savaş hem birey hem de halk için zararlı isteklerden ortaya çıkmaktadır” (Platon 2006, 35). Platon savaşları ikiye ayırmaktadır. İlki ayaklanma diye adlandırdığı herkes için zararlar meydana getiren ülke içerisinde meydana gelen savaşlar iken ikincisi, dış düşmanlara karşı gerçekleştirilen savaşlardır (Platon 1998, 54). Platon'a göre tüm ülkeyi etkileyen savaşlar için yapılan hazırlıklar savaş esnasında değil, her an savaş olacakmış gibi her zaman yapılması gerekmektedir (Platon 1998, 311). Bu bağlamda bakıldığında geçmişten günümüze kadar her zaman etkili olan savaşlar hem bireyler hem de yönetenler için önemli bir yere sahiptir. Bunlara ek olarak Platon *Devlet* ve *Yasalar* isimli eserlerinde savaşlarda uygulanan taktikler, savaş hazırlıkları, savaş süreçleri, savaşçıların özellikleri ve savaş yönetimi

konusundaki görüşlerini belirtmektedir. Bu eserler yazıldığı günden bugüne gelinceye kadar savaş çalışmaları konusunda önemli bir yere sahip olmuştur.

“Thomas Hobbes’a göre savaşın meydana gelmesinin temel sebebi güvensizliktir. İnsanlar eşit olarak dünyaya gelirler, fakat sahip olunan bu eşitlik insanları birbirlerine karşı güvensiz olmaya iter. Güvensizliğin hakim olduğu dünyada ise savaşın meydana gelmesi kaçınılmazdır” (Akgül 2013, 19).

Savaş, karşılıklı ilişkiler ağından oluşan bir süreçtir. Bu bağlamda Galtung savaşta etkileyen, etkilenen ve etkilenme durumu olarak üç ana ögeden bahsetmektedir. Yani bir olayın savaş olarak nitelendirilebilmesi için askeri bir gücün ve az miktarda da olsa ölümlerin olması gerekmektedir (Galtung 1969, 167-192).

“Savaşın ortaya çıkma ihtimalinin anlaşılabilmesi için etkili olan problemleri ise şu şekilde sıralayabiliriz” (Most and Starr 1983, 142-153):

-Ulusal özellikler savaşların ortaya çıkmasındaki en önemli etmenlerden birisidir. Bazı devletler savaşa daha yatkındırlar. Güç, kapasite ve fırsat devletlerin saldırgan davranmalarını tetikleyen unsurlardır (Most and Starr 1983, 142).

-“Model veya modeller olarak belirlenen etmen ise saldırgan ve saldırıya uğramış taraf arasındaki karşılıklı etkileşimi kapsamaktadır. İki tarafında minimal seviyede niyet ve fırsatları var ise bu durum savaşın ortaya çıkmasını tetiklemektedir. Bu noktada savaşın nasıl ortaya çıkacağı, kimin kime saldıracağı ve savaşın başlaması ile birlikte hangi tarafın nasıl bir tutum sergileyeceği konusunda değişik olasılık oranları mevcuttur (Most and Starr 1983, 150). Fakat bu çalışmada o olasılıkların neler olduğu konusu üzerinde

durulmayacaktır. Burada amaç geleneksel savaşın kavramsallaştırılmasının nasıl bir temel üzerine inşa edildiğini göstermektir”.

Geleneksel savaş kavramının anlaşılabilmesi için Clausewitz’in düşüncelerine geçmeden önce savaş ve politika arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için Carl Schmitt’in düşüncelerinden de bahsetmek gerekmektedir. Schmitt’e göre savaş politika ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Savaş siyasiler tarafından alınan kararlar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Savaş silahlanmış politik toluluklar arasında meydana gelmektedir (Schmitt 2007, 32). Her savaşın kendine ait farklı taktik ve yöntemleri olsa da bütün savaşlar politik olarak oluştural düşman algısından kaynaklanmaktadır. Siyasi karar vericiler dost ve düşman algısını yarattıktan sonra savaşa karar vermektedirler (Schmitt 2007, 34). Buradan anlaşılacağı üzere egemen güçlerin dost-düşman ayrımını yaptıktan sonra güvenliği ve bekayı sağlamak adına savaşlara katıldığı söylenebilir. Savaşların amacı hem ülke içerisinde hem de uluslararası sistemde meydana gelen anlaşmazlıkların çözülmesini sağlamaktır (Schmitt, 2007, 50).

Savaşı politikanın başka bir boyutu olarak ele alan bir düşünür olarak Clausewitz’in düşünceleri ve savaş kavramsallaştırması da geleneksel savaş kavramını anlamamız için incelememiz gereken önemli bir çalışmadır. Clausewitz için savaş bir düellodan ibarettir. Amaç düşmanı alt etmektir. "Savaş, hasmı irademizi yerine getirmeye zorlayan bir şiddet hareketidir" (Clausewitz 2003, 14). Düşünür için savaş duruma göre niteliğini değiştiren bir bukalemun olmakla birlikte, ele alındığında aslında üç yanlı bir olaydır; birincisi kin ve nefretin sebep olduğu şiddet durumu, ikincisi, savaşın ruhani boyutunu oluşturan ihtimal ve hesaplar, sonuncusu ise, bağımlı olduğu politik amaç kimliğidir (Clausewitz 2003, 38). Savaşın ortaya çıkışı tek bir nedene bağlanamadığı gibi, savaşın sona ermesi halinde de tek bir sonucun ortaya

çıkacağı söylenemez. Eğer savaşın tek bir neden veya tek bir sonuca bağlandığı düşünülse idi savaş başlamadan önce yapılan hazırlıkların çok aşırıya kaçması gerekirdi (Clausewitz 2003, 19).

Clausewitz'e göre savaş politikanın devamıdır. Devletler savaş kararı alma aşamasında ve sonrasında siyasi liderlerin fikirlerine göre hareket etmektedir. Devletlerin veya savaşan tarafların kar ve zararlarını, çıkarlarını, güç kazanma veya sahip olduğu gücü korumaya yönelik kararları politika ile iç içedir. Bu yüzden Clausewitz'e göre savaşın politikadan ayrı düşünülmesi imkânsızdır. Clausewitz'in savaşı politik bir amaca bağlamasının sebebi savaşta aşırılık ve mutlak kavramlarını eleştirmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Devletlerin savaşa karar verme aşamaları ve savaş sonrasında meydana gelen değişiklikler göz önüne alındığında savaşın politika ile iç içe olduğu kanıtlanmaktadır. Savaşın politika ile bir bütün olması durumunu daha iyi anlamak açısından tarihten günümüze gelinceye kadar meydana gelen savaşların sebebinin incelenmesi faydalı olacaktır. Bazı savaşlar sadece askeri üstünlük kurma isteği ile değil dini, milli ve ideolojik kaygılar ile meydana gelmiştir. Bazen devlet güçleri dini ve ideolojik inançlara öncelik vermiştir ve bu durumda üstünlük kurma ikinci planda kalmıştır. Çağlar boyunca askeri organizasyon ile politik organizasyon karşılıklı (reciprocal) ilişkiye sahip olmuştur. Devletin sahip olduğu silah gücü bir savaşın kazanılmasında tek önemli etken değildir. Devletin sahip olduğu bu gücü politik yapı ile aynı anda yönetmesi kazanılan zaferler için önemli olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nı ele aldığımız zaman bireylerin önemini göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nda kazanılan zafer sadece askeri gücün savaşı kazanmada yeterli olmayacağını göstermiştir. İdeolojik olarak vatandaşlar bir araya gelerek kendi ruhlarını (soul) savunmuşlardır (Aron 2003, 157-158).

Clausewitz'in yaşadığı dönemde Napolyon Savaşları ve Fransız İhtilali'nin yaşanması onun savaş kuramı üzerine çalışmasını tetikleyen olaylar olmuştur. Clausewitz neden bir savaş kuramına ihtiyaç olduğunu şu şekilde dile getirmiştir: İnsan akli savaştıkça kafası düşünceler ile dolmaktadır, fakat zaman geçtikçe bu düşünceler sadece anı ve hikâye olarak kalmaktadır. Tarih ilerledikçe değişen düşüncelerin sadece hikâye olarak kalmasının önüne geçilmeli ve düşüncelerin ilke ve kural olarak sistematik bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Belli bir fikir etrafında toplanamayan düşünceler insan aklında çok fazla karmaşıklığa sebep olacağından ötürü Clausewitz savaş kuramına ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır (Bilgin ve Türedi 2015, 132). Bu amaç doğrultusunda yazılan 'Savaş Üzerine' adlı eser savaş kavramının ne olduğu konusunda hala geçerliliğini sürdüren tartışmaların temel kaynaklarından birisi olmuştur. Savaş kuramına dair geçmişten günümüze kadar birçok eser yazılmıştır, fakat savaş denildiği zaman Clausewitz'in eserlerinin incelenmesi literatür çalışması açısından önemli bir yere sahiptir. Clausewitz'in düşünceleri hakkında farklı fikir ve tartışmaların mevcut olduğu da göz ardı edilemez bir durumdur.

Clausewitz'in savaşın politikanın devamı olduğu konusundaki fikrini bazı akademisyenler destekler iken, bazı akademisyenler bu görüşe karşı gelmektedir. John Keegan Clausewitz'in bu fikrinin doğru olduğunun kabul edilmesi durumunda dünyanın anlaşılmasının çok kolay olacağını düşünmektedir. Keegan'a göre Clausewitz yaşadığı dönem ve devletlerden etkilenerek bu fikri sunmasına karşılık devletlerin içerisinde meydana gelen çatışmaları göz önünde bulundurmamıştır (Keegan 1995, 1-8). John Keegan'a göre savaş esnasında askerliğin sadakat duygusu üzerinde şekillenmektedir. İlk insanlardan itibaren sadakat savaş meydanında etkisini şiddetli bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. Savaşın ekonomi, politika ve diplomasi

ile bir bağı vardır ama bu bağ sürekli bir devamlılık göstermemektedir. Keegan'a göre savaş diplomasi ve siyasetten çok farklıdır, çünkü askerlerin değer yargıları siyasetçilerinkinden çok daha farklıdır. Tüm uygarlık ve devletler var olmalarını ve devamlılıklarını savaşa borçludur, bu yüzden devletlerin tarihleri aslında savaş tarihidir. Bu bağlamda Keegan Clausewitz'in savaşın politikanın devamı şeklindeki görüşünün eksik olduğunu savunmaktadır. Clausewitz'in düşüncesine göre savaş bir araç iken, Keegan'a göre savaş her şeyi kapsayan bir olgudur (Yenilmez 2015, 217-219). Keegan'ın bu düşünceleri göz önüne alındığında ona göre Clausewitz'in düşüncelerinin eksik kaldığı yönünde bir çıkarım yapılması mümkündür. Clausewitz savaşı politikanın devamı olan bir araç olarak görürken, Keegan için savaş her şeyin temelini oluşturan bir olgudur, yani devletlerin var olma sebebi ve devletlerin bekasını sağlayacak asıl amacın savaş olduğu söylenebilir.

Geleneksel savaş kavramı kapsamında devletlerarasında meydana gelen büyük savaşlar 15. Yüzyıldan itibaren uluslararası sistemde meydana gelmeye başlamıştır. Savaşlardaki ciddiyet (seriousness) ve savaşların sıklığı (frequency) bakımından geleneksel savaş kavramı incelendiğinde 1500'lerden 1970'lere kadar geçen süreçte meydana gelen savaşların incelenmesi gerekmektedir. Uluslararası sistemdeki büyük güçlerin var olduğu çok kutuplu sistemde savaşın meydana gelme olasılığı artmaktadır (Waltz 2008, 32). Özellikle tüm dünya üzerinde hakimiyet kurmuş ve kurmak isteyen emperyal güçler arasında gerçekleşen rekabet savaşlarının sık ve büyük çaplı etkiler ile ortaya çıkmasını tetiklemiştir (Kadercan 2014, 319). Büyük güçler arasında meydana gelen savaşların sebepleri tarihsel süreç içerisinde devletlerin iç yapılarının merkezi güç etrafında şekillenmesi, dini otoritelerin etkisinin yavaş yavaş ortadan kalkması, güç ilişkilerinde devletlerin birbirlerinden bağımsız olma istekleri, dünyada Avrupa merkezli bir ekonomik sistemin oluşmaya başlaması ve deniz gücünün etkisi

gibi etmenler etrafında şekillenmiştir. 1500'den itibaren büyük güçler olarak adlandırılan devletlerin uluslararası sistemde rekabetçi ve savaşa yatkın oldukları dönemleri belirtmek gerekirse şu şekilde analiz edilebilir: “ Fransa 1500-1975, İngiltere/ Büyük Britanya 1500-1975, Hapsburg/ Avusturya/ Avusturya- Macaristan 1500-1519 ve 1556-1918, İspanya 1500-1519 ve 1556-1808, Osmanlı İmparatorluğu 1500-1699, Hollanda 1609-1713, İsveç 1617-1721, Rusya/ Sovyetler Birliği 1721-1975, Prusya/ Almanya/ Batı Almanya 1740-1975, İtalya 1861-1943, Amerika Birleşik Devletleri 1898-1975, Japonya 1905-1945, Çin 1949-1975” (Levy and Morgan 1984, 737-739).

Geleneksel savaş kavramı kapsamında ele aldığımız devletlerarası savaşlar 20. Yüzyıla gelinceye kadar genellikle devletlerin hegemon güç olma isteği üzerine meydana gelmekteydi. Devletler düşman gördükleri tarafı tamamen etkisi altına almayı hedeflemiştir. Bu durum için Peleponnez Savaşı ve I. Dünya Savaşı önemli örneklerdendir. Bu örneklere bakıldığında savaşlara sebep olan şiddet duygusunun güç ilişkileri geometrisine göre şekillendiği görülmektedir (Aron 2013, 153-154).

Geleneksel savaşın ne olduğu konusunda literatürde yapılmış birçok çalışma vardır. Kantitatif çalışmalar da savaşın ne olduğu, neden ortaya çıktığı ve ne gibi sonuçlar doğurduğu konusunda farklı bir bakış açısı katmaktadır. Bir çatışmanın savaş olarak kabul edilmesi için çatışmaların sıklığı ve ciddiyet değişkenlerine ek olarak bazı akademisyenler oranların da önemli bir değişken olduğunu savunmaktadır. Orantısallık (proportionality) en eski ve belli başlı kavramlardan birisidir. Meydana gelen çatışmaların sayısal verilere dayandırılarak savaş olup olmadığı konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Savaş konusunda somut verilerin oluşturulabilmesi için çatışma sırasında savaşanların, direnenlerin, ölü ve yaralıların, askerlerin sayıları kayıt

altına alınmaktadır. Bir çatışmanın büyüklüğünün ölçülmesi için kullanılan bu oranlar savaş başlamadan önce tarafların birbirlerinin kapasitelerini anlayabilmeleri açısından da önemlidir. Düşman tarafların karşı tarafın gücünü anlayıp kar-zarar oranlarını belirlemesi ile devletlerin savaşa başlama kararı alması veya taraflardan birinin savaştan kaçması ihtimalleri ortaya çıkacaktır. Orantısallık değişkeni hem savaşın ne olduğunu anlamamız konusunda hem de savaşın başlama sebebini belirleyici fonksiyonlara sahiptir (Carmola 2005, 93-99).

Savaş kavramının nicel olarak ele alındığı bugüne kadar yapılmış en geniş çalışmalardan birisi ise COW (The Correlates of War) projesidir. Michigan Üniversitesinde 1963 yılında J. David Singer tarafından başlatılan bir projedir. Proje yöneticilerinden olan J. David Singer'a göre bilimsel bilgi üç düzeye ayrılmaktadır: varoluşsal (existential), korelasyonel (correlational) ve açıklayıcı (explanatory). Varoluşsal bilgi ampirik veriler sonucunda elde edilen bilgi ve bilgi setlerini kapsamaktadır. Korelasyonel bilgi birkaç veri seti arasında farklı zaman ve mekanlarda ilişki kurmayı sağlamaktadır. Açıklayıcı bilgi ise fenomenlerin 'neden' bu bilgi setlerini kapsadığını sunmaktadır (Dessler 1991, 339). Bu düşünceler ışığında COW projesi savaşın nedenini açıklamak için sayısal verilere başvurmuştur. Savaşların sebebi bilimsellik kaygısı ile deneysel verilere dayandırılarak daha somut nedenler ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu projenin cevap aradığı soruyu şu şekilde dile getirebiliriz: Hangi olay ve durumlar, hangi kombinasyonlar ile kaç farklı değişkeninin birleşimi ile ne çeşit bir savaş meydana getirir?. Cevap aranan bu sorular ışığında yapılan çalışmalar savaşın ne olduğu konusunda farklı bir bakış açısı sunmuştur. Savaşan tarafların sahip oldukları güçler, uyguladıkları stratejiler, hangi yıllarda ne kadar ölü sayısına sahip olduğu, çatışmaları ve savaşları tarihsel ve

ülkesel olarak haritalandıran bir projedir. Bu proje savaşın kavramsal haritasının çıkarılacağı bu çalışmaya farklı bir bakışı sunarak katkı sağlamıştır.

Tarihsel ve kültürel olarak savaş, 1648'den beri egemen devletlerarasındaki askeri yarış olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tarihsel ve coğrafi bağlamda ise, savaş onur, yağmalama, korsanlık, zafer kazanma isteği ve baskı yaratma yarışıdır. Bütün bu yarışlar geçmişten günümüze kadar geçen süreçte klanlar, kabileler, feodal güçler, şehir devletleri, imparatorluklar ve Tapınak şövalyeleri ile rahipler gibi dini grup ve liderler arasında meydana gelmiştir. 15. Yüzyılın ortalarına kadar savaş krallar, prensler, kraliçeler arasındaki çekişmelerden kaynaklanmıştır. 17. Yüzyıla gelinceye kadar sayılan güçler arasında gerçekleşen savaşlar ortaçağa ait, modern olmayan ve tarafsız olarak meydana gelmiştir (Holtsi 1996, 1-2). İmparatorluklar ve ulus-devletlerarasında meydana gelen savaşlar uygulanan taktikler ve savaşan tarafların güç dengesine göre bazen birkaç gün bile sürebilirken, bazen savaşlar yıllarca da sürebilmekteydi. Ancak 18. Yüzyıl savaşları genel olarak incelendiğinde savaşların sadece bir yıl içerisinde sonuçlandığı görülmektedir. 20. Yüzyılın ilk yarısında birçok savaş iki ya da daha fazla devletin askeri güçleri arasında düşmanlıklarının başlamasının ardından iki yıl süre içerisinde zaferler ile sonuçlanmaktaydı. Rus-Japon Savaşı (1904-1905), İtalya'nın Libya'yı işgali (1911), Balkan Savaşları (1912-1913), Sovyet- Polonya Savaşı (1920-1922), Sovyet-Finlandiya Savaşı (1939-1940) örnekleri 20. Yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen savaşların süresinin iki seneden daha az olduğunu göstermektedir (Holtsi 1996, 19).

Yirminci yüzyıla gelene kadar meydana gelen savaşlar geleneksel olarak aynı şekilde devam etmekteydi. Kullanılan silahlar ve yöntemler sürekli değişse de amaç toprak kazanmak veya devletlerin var olan güçlerini korumaya yönelikti. Geleneksel

anlamda savaşın ortaya çıkmasında devletlerin kararlarını etkileyen, savaş sonucunda devletin elde edeceği kazanca göre şekilleniyordu. Beklenen fayda teorisine (expected-utility theory) göre saldırgan tarafın saldırdığı taraftan elde edeceği kar savaş çıkma olasılığını belirlemektedir. Genel olarak zayıf olan devletler savaştan kaçıp dost devlet olma yoluna giderken güçlü devlet gücünü artırmak amacı ile savaşı başlatmaktadır. Bu bağlamda 1900'l yıllara gelene kadar zayıf olan devletlerin güçlüye karşı savaşı kazandığı çok az örnek bulunmaktadır.

Devletlerin sahip oldukları güçlerin yanında savaşın çıkma olasılığını etkileyen bir diğer değişken ise devletlerin sahip oldukları toprak bütünlüğü ile alakalı olarak diğer devletlere olan yakınlığıdır (proximity). İki veya daha fazla devlet arasında meydana gelen savaşlarda ülke (territory) nemli bir etkendir. Sahip olunan toprak bütünlüğü  sebepten ötürü önemli bir etkene sahiptir: yakınlık ve toprağın somut özelliklere sahip olması, toprak bütünlüğünün soyut ve psikolojik değere sahip olması ve toprak kazanmanın devletin önünde önemli olması (Vasquez 2000, 58). Tarih boyunca meydana gelen savaşlardaki rakip devletler düşünüldüğünde komşu devletlerarasındaki savaşların daha sık gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Yakınlık, devletlerin dost ve düşmanlarını belirleme konusunda önemli bir değişkendir. Komşu devletlerin birbirlerinin gücü hakkında daha kolay ve daha çok bilgiye sahip olması savaşın çıkmasını tetikleyen bir unsurdur.

19. Yüzyıl güç dengesinin hakim olduğu uluslararası bir sisteme sahipti. 1800'l yılların ortalarından itibaren devletlerin hakimiyet alanını genişletme isteğinin artması meydana gelen savaşların sayısında artışa sebep olmuştur. 20. Yüzyıla geldiğimizde ise artık uluslararası sistemde güç sahibi olmaya başlayan yeni devletler ortaya çıkmaya başlamıştır. Yeni devletlerin revizyonist hareketleri, devletlerin ya da

imparatorlukların statükocu politikaları dünyayı bir savaş alanına doğru sürüklemiştir. 20. Yüzyılın gelişi ile beraber güç dengesinin (balance of power) ortadan kalktığı görülmektedir. 1917'de Bolşevik Devrimi'nin meydana gelmesi, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi yeni güçlerin ortaya çıkması da 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyıl'da meydana gelen çatışmalarda ve savaşlarda değişimin ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Nükleer çağın başlaması ile savaşın tarihsel boyutunda da farklılıklar meydana gelmiştir. Nükleer gücün kullanılmaya başlaması ile birlikte savaş kavramını nükleer çağ öncesi ve sonrası diye ikiye ayırmak mümkündür (Mesquita 1981, 131-133). Meydana gelen savaşlar ve caydırıcılık etkisi ile nükleer güç savaşlara yeni bir boyut kazandırmıştır. Teknolojinin gelişmesi ve ilerlemesi savaşların ana yapısını değiştiremeye de savaşların farklı boyutlar kazanmasını tarih boyunca tetiklemiştir.

Teknolojideki ilerleme devletlerin sahip oldukları silahların sayısında ve niteliklerinde değişiklikler meydana getirmektedir. Eski çağlardan itibaren devletlerin veya toplulukların arasında silah yarışı hâkim olmuştur. Devletlerin sahip oldukları silahlar ve aralarındaki yarış savaş çıkma olasılığını etkileyen en önemli etmenlerden biridir. Geleneksel savaş olarak tanımladığımız kavramın içerisinde yer alan düşmanca tavırlar ve askeri güçlerin çatışmaya girmesi sahip olunan silahlar ile doğru orantılı olarak değişime uğramıştır. Devletlerarasında meydana gelen silah yarışında pozitif veya negatif bir değişiklik yaşandığında uluslararası sistemdeki durağanlık sona erer ve bu durumda savaşların meydana gelme olasılığı artar (Smith 1980, 253-284). II. Dünya Savaşı'na kadar geçen süreçte devletlerarasındaki silahlanma yarışı sürekli savaşların meydana gelmesinde etkili olmuştur. Devletlerin yeni silah teknolojilerine sahip olması ve buna bağlı olarak askeri harcamalarının sürekli olarak artması 20. Yüzyıl ortalarına kadar birçok savaşın meydana gelmesine neden olmuştur. Nükleer çağın başlaması ile silahların caydırıcılık etkisinin ortaya çıkması devletlerarası

savaşların sayısında önemli bir azalma yaşanmasına sebep olmuştur. Silahlar ve askeri harcamalar ‘geleneksel savaş’ kavramının temel unsurları olduğundan silahlanma yarışının en yoğun olduğu dönemlerde uluslararası sistemde savaşların çok olduğu net bir şekilde görülmektedir.

3.2.c. Geleneksel Savaş Kavramı Üzerine Değerlendirme

Geleneksel savaş kavramı ile ilgili yapılan literatür taramasının ardından geleneksel savaşın geçmişten günümüze geçirdiği evreleri özetleyecek olursak, İlkçağ ve Ortaçağ’da gerçekleşen savaşların Napolyon Dönemi ile birlikte bir değişim evresine girdiğini söyleyebiliriz. Napolyon ile başlayan profesyonel ve milli askeri yapılanma savaşların farklı bir boyut kazanmasını tetiklemiştir. Limitsiz insan gücü, zorunlu askerlik, milli vergiler, vatanseverlik duygularının alevlenmesi 18. yüzyıla gelindiğinde savaşların eskiye göre farklı metotlar ve amaçlar etrafında şekillenmesine sebep olmuştur. Bu etkenlere ek olarak ‘oyun kuralları’nın yani savaş kurallarının 18. yüzyıldan itibaren kanunlaştırılmaya başlaması oyuna (savaşa) farklı bir boyut kazandırmıştır. 1791-1815 yıllarının ardından savaş ile ilgili kurallar çoğu devlet tarafından kabul edilmeye başlamıştır. Savaş kurallarının kanunlaşması uluslararası işbirlikleri ve antlaşmalar ile somutlaşmış ve uygulanabilirlik kazanmaya başlamıştır (Holtsi 1996, 32-35). 20. yüzyıla geldiğimizde ilk olarak Milletler Cemiyeti’nin ve ardından Birleşmiş Milletler’in kurulması savaş kuralları ile ilgili kuralların dünya genelinde kabul edilebilirliğini göstermiştir. Birleşmiş Milletler Örgütü’nün yapmış olduğu çalışmalar ve dünya devletlerini tek çatı altında toplamayı başarması II. Dünya Savaşı’nın ardından meydana gelen savaşların sayısındaki azalmanın en önemli etmenlerinden birisi olmuştur denilebilir.

21. yüzyıla geldiğimizde ise devletlerarasında meydana gelen savaşların sayısında önemli bir azalma görülürken, teknoloji ve bilimin gelişmesi ile paralel

olarak daha çok gruplar arası veya devletlerin kendi içlerinde yaşanan savaşların sayısında artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu noktadan sonra bakılması gereken literatüre giren yeni kavramlar ve modern savaşın kavramsal boyutudur.

Çalışmanın bu kısmında ilkel çağlardan günümüze gelinceye kadar savaş denildiğinde nelerin anlaşıldığı kronolojik olarak ele alınmıştır. Geleneksel manada savaş denildiğinde, düşmanlık duygusu ile taraflar arasında meydana gelen şiddet eylemleri akla gelmektedir. Geleneksel savaş kavramı değişen teknolojiler ve imkanlara bağlı olarak farklı boyutlar kazanmıştır. Fakat yaşanan bu değişimler savaşın temelinde önemli derecede etkili olan farklılaşmalar yaratmamıştır. 1500’lü yıllara gelinceye kadar klanlar, aileler veya imparatorluklar arasında meydana gelen şiddet eylemleri savaş olarak tanımlanırken, ulus devletlerin ortaya çıkması ile beraber devletlerarasındaki şiddet eylemleri savaş olarak kabul görmüştür. 21. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise ulus devletlerin etkisinin azalmaya başlaması meydana gelen çatışmalara yol açan aktörlerin değişmesine neden olmuştur. Fakat bu yaşanan değişimlere rağmen I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı’nda uygulanan taktikler, savaş sonucunda elde edilmek istenen amaçlar ve savaşan taraflar açısından geleneksel savaşın devam ettiği söylenebilir. Kısaca söylemek gerekirse savaşlarda kullanılan teknolojiler ve savaş aktörlerinde yaşanan değişimler göz önüne alındığında çalışmanın bu kısmında düşmanca duygular ve üstünlük kurma amacı ile meydana gelen şiddet eylemlerinin ‘geleneksel savaş’ olarak nitelendirildiği sonucuna varılmaktadır.

3.3. Geleneksel Savaş Kavramından Modern Savaş Kavramlarına Geçiş Süreci

Geleneksel savaşlar 1945’e gelindiğinden itibaren farklılaşmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından tek bir kriz savaşa zemin hazırlamaya yeterli

olmamaya başlamış ve buna ek olarak meydana gelen savaşların başlangıcını belirleyen kesin bir tarihin varlığından söz edilememeye durumu ortaya çıkmıştır. Bu zaman dilimine gelindiğinde artık savaş ilanı kavramı anlamını yitirmeye başlamıştır. Kararlı bir şekilde meydana gelen çatışmalar yerini terör faaliyetlerine, psikolojik savaflara ve askerler arasında meydana gelen çatışmalar yerini sivilleri yani asker olmayan bireyleri de hedef alan savaş alanlarına bırakmıştır (Holtsi 1996, 20). Geleneksel savaşın modern savaflardan ayrılan noktaları yukarıda sayılan belirsizliklerin artması, aktörlerin değişmesi ve uygulanan taktik ve stratejilerin değişmesi temelinde şekillenmektedir.

Bu çalışmada amaç geleneksel savaş kavramının anlaşılmasının ardından, literatürde etkisini göstermeye başlayan kavramların ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçla ilk bölümde ‘geleneksel savaş’ kavramının ne olduğu konusunda geniş bir literatür taraması sunulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ise ‘geleneksel savaş’ kavramından ‘modern savaş’ kavramlarına geçiş sürecinde yaşanan değişimler ortaya konulmaktadır. Yeni savaş kavramlarının Uluslararası İlişkiler literatürüne girişinde geleneksel teoriler ve eleştirel teoriler arasındaki yaşanan tartışmalardan faydalanılacaktır. Buna bağlı olarak bir sonraki kısımda ise yeni kavramlarına Uluslararası İlişkiler literatüründe neden ihtiyaç duyulduğunun ortaya konulmasının ardından, özellikle Soğuk Savaş’ın son yıllarında etkisini göstermeye başlayan kavramların neler olduğu ve bu kavramların neleri ifade ettiği açıklanacaktır.

Savaş tarihi incelendiğinde ilk insanlardan günümüz modern insanına kadar geçen süreçte büyük değişikliklerin yaşandığını görülmektedir. Bu süreç kısaca özetlenecek olursa, Amerika’nın savaş tarihinden örnek verilebilir. Amerika kolonyal döneminde daha çok dinin etkisi ile ortaya çıkan savaflara sahne olmuştur. Daha sonrasında ekonominin ve politik yapının değişime başlaması ile Amerika İç Savaşı

meydana gelmiştir. İç savaşın ardından ekonomik menfaatler savaşı tetikleyen unsur olmuştur. Sanatın ve bilimin gelişmeye başlaması ise I. Dünya Savaşı'nda etkilerini göstermiştir (Wright 1942, 118-119). Bu örnekten de anlaşılacağı üzere insanlık tarihinde meydana gelen her bir değişiklik savaş tarihini de etkilemiştir. Sürekli gelişme potansiyeline sahip olan insan, bilimin, sanatın ve teknolojinin devamlı gelişmesinde ön ayak olmaktadır. Bütün bu yaşanan değişimler doğal olarak meydana gelen savaşların boyutunu, özelliklerini ve etkilerini de değişime uğratmaktadır. Geleneksel savaş kavramı ile modern savaş kavramı bu bağlamda birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Savaşın temel unsurları değişmese de meydana gelen savaşların özelliklerinde yıllara göre büyük değişiklikler meydana gelmektedir.

19. yüzyıla gelinceye kadar savaşların kökenini sadece rasyonel kararlar değil mitler de oluşturmaktaydı. Modern zamana geldiğimizde mitler artık geçmişe dönük değil geleceğe yönelik olmaya başlamıştır. 1900'lü yıllara geldiğimizde mitler üç ideolojiye evrilmiştir: Fransız Devrimi ile beraber özgürlük (liberalizm), eşitlik (sosyalizm), birlik ve beraberlik (faşizm-kardeşlik). Arabuluculuk, etkinlik ve araçsal akıl teknolojik gelişme ve ilerlemenin temelini oluşturmaya başlamıştır (Coker 2012, 58-58). Liberalizmde insan odak noktasında yer almaktadır; buna bağlı olarak akılcılık ve özel hayatın serbestliği önemli bir yere sahiptir. Sınırlı devlet müdahalesinin olması liberalizm ile özgürlük arasındaki bağlantıyı açıklamaktadır (Oğuzlu 2014, 135). Kapitalizmin sebep olduğu sınıflar arasındaki farklara karşı gelen sosyalizm anlayışına göre, sınıflar arasındaki eşitsizliğin ortadan kalkması gerekmektedir (Küçük 2014, 198). Faşist liderlerin uygulamış olduğu politikalar ve ırkçılık üzerine yapmış olduğu söylemler insanların daha çok kan bağına önem vermesine neden olmuştur (Reich 1970, 270). Etnik çatışmaların artması ve aynı etnisiteye sahip bireylerin savaşların çıkmasını tetiklemesi ideolojinin önemini arttırdığını göstermektedir. Geleneksel

savaştan modern savaşa geçiş sürecinde hem düşüncelerin hem teknolojik ilerlemenin etkileri görülmektedir. Bireyin ve aklın ön plana çıkmaya başlaması meydana gelen savaşların daha rasyonel kararlar sonucunda ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Devletler 19. Yüzyıldan itibaren özellikle 20. Yüzyıla gelindiğinde savaşmaktan çok arabulma yolu ile işbirliği kurmayı amaç edinmeye başlamıştır. Devletler yapacakları savaşlar ya da kuracağı işbirliği sonucunda elde edecekleri karları göz önünde bulundurarak kararın en etkin yöntem olması yönünde politikalar uygulamaya başlamıştır.

Savaş tüm insanlık tarihi boyunca en önemli problemlerden birisi olmuştur. Savaşlarda yaşanan değişimlere değinilmeden önce Uluslararası İlişkiler literatüründe kavramsal açıdan yaşanan değişimlerin sebeplerini James Rosenau'nun varsayımları ile açıklamak gerekmektedir. Rosenau'ya göre kavramsal değişiklikler uluslararası sistemde yaşanan kaos ortamları ve yaşanan türbülanslardan kaynaklanmaktadır (Rosenau 1990, 444). 1980'lerin ortasından itibaren uluslararası politikada kavramlar değişmeye başlamıştır. Bu değişimlerin sebepleri ise gerek mikro düzeyde gerek makro düzeyde yaşanan ilişkilerin değişmesine bağlıdır. 1980'ler ile beraber hem devlet merkezli hem çok merkezli bir yapı oluşmaya başlamıştır. Politik anlamda yaşanan küresel değişimler beraberinde kavramların da değişmesine neden olmaktadır (Starr 1991, 925). Uluslararası sistemde yaşanan değişimlerin kavramlar üzerindeki etkisinin nedenlerine bakıldıktan sonra savaş kavramının tarihsel süreçteki yerine bakılacaktır. Savaş öncesinde, savaş sırasında ve savaşın ardından yaşanan olumsuz etkiler savaşı bir problem haline getirmiştir. Savaş problemi dört etmen ile beraber yıllara göre değişiklik göstermektedir. Teknoloji ile beraber dünyanın küçülmesi, tarihin hızlanması, askeri icatlar ve demokrasinin yükselişi savaşın ve savaşın sebep olduğu etkilerin değişmesine sebep olmuştur (Wright 1941, 3-5). Modern teknoloji ile birlikte devletler ve bireyler arasındaki etkileşimin artması savaşın etkilerinin geniş

alanlara yayılmaya başlamasına sebep olmuştur. Teknolojinin sosyal yaşamı etkilemesi ve insanların hem ekonomik hem eğitim alanlarında daha fazla çalışma yapması dünyanın hızlı bir şekilde değişmesini tetiklemektedir. Bütün bunlara bağlı olarak teknolojik ilerleme askeri alanda da yeni icatların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Savaşlarda kullanılan tekniklerin ve savaş stratejilerinin değişmesi hem devletleri hem de insanları etkileyen savaş tehditlerinin boyutlarını değiştirmiştir. Yeni savaş tehditlerinin ortaya çıkması savaşın da farklı bir boyuta bürünmesine sebep olmuştur. Fakat bunlara ek olarak söylemek gerekir ki savaş konusunda yaşanan değişimlerin sebebi yalnızca teknolojik ilerlemelerden kaynaklanmamaktadır.

Savaşın farklı boyutlar kazanmasının tek nedeni teknoloji değildir. Teknolojinin yanında özellikle 19. Yüzyılda demokrasinin de önem kazanması bireyler üzerinde önemli etkiler meydana getirmiştir. Demokratik yönetimlerde halkın devletin yönetilmesinde söz sahibi olması meydana gelen savaş sayılarının azalmasını sağladığı gibi modern dönemde meydana gelen savaşları da değiştirmiştir.

Savaş insanın tarihsel perspektifle ele alınması ile dört bölüme ayrılarak sınıflandırılabilir; hayvanlar, ilkel insanlar, uygar insanlar ve modern teknolojiyi kullanan insanlar. Tarihsel süreç içerisinde kronolojik olarak böyle bir sıralama takip eden insanlık tarihi beraberinde savaş tarihini de değiştirmiştir (Wright 1941, 30). Bu tarihler içerisindeki insanın geçirdiği evrimler incelendiğinde savaşın da sürekli bir değişim sürecinde olduğunu söyleyebiliriz. Kullanılan silahlar, savaşın oluşması, taktiksel hareketler ve stratejik fikirler incelendiği zaman savaşın niteliğinde yaşanan değişimler kronolojik olarak karşımızda belirlemektedir (Wright 1941, 35).

Nükleer silahların ortaya çıkması geleneksel savaş olgusunun farklı bir boyut kazanmasının önemli adımlarından biridir. İnsanlık tarihinin ilk yıllarında ilkel savaş aletleri kullanılmakta iken, Sanayi Devrimi ve teknolojinin ilerlemesi ile birlikte farklı

savaş makinaları savaş alanlarında kullanılmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan itibaren ise nükleer silahlar etkisini göstermeye başlamıştır. Nükleer silahlar o güne kadar insanlığın sahip olduğu savaş yöntemlerinden çok ileri boyuta sahipti. 20. Yüzyıla gelinceye kadar savaşlarda insan gücü ve insanların kullandığı savaş makinaları kullanılırken, insan kullanımına gerek olmayan uzaktan yönetilebilen nükleer silahlar savaşlardaki insan etkisini değiştirmiştir. Bir insanın kullanmasına gerek olmadan çok daha etkili sonuçlar doğuran nükleer silahlar savaşın farklı bir boyuta taşınmasını tetiklemiştir (Coker 2012, 63).

II. Dünya Savaşı'nın ardından etkisini göstermeye başlayan nükleer silahlar iki sonucu beraberinde getirmiştir. Birincisi, her dönemde olduğu gibi silahlanma yarışının hız kazanması savaş çıkma olasılığını artırmaktadır. Devletlerin sahip oldukları silahların gerek sayısında gerek niteliğinde bir gelişme yaşandığında devletlerin savaşa daha yatkın olduğu görülmektedir. Fakat bununla birlikte nükleer silahlar ikinci olarak devletlerarasındaki ilişkilerde caydırıcı bir etkiye sahip olmaya başlamıştır. Nükleer silahların kullanılmasının doğuracağı sonuçlar devletleri yok edici nitelikte olduğundan devletler ellerindeki bu gücü kullanmaktan çekinmektedirler. II. Dünya Savaşı'nın ardından Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri sahip oldukları nükleer gücü kullanmak istememişlerdir. Ayrıca Çin de sahip olduğu nükleer silahları kullanmaktan kaçınmıştır. Her ne kadar Çin ve Sovyetler Birliği arasında uzun süredir devam eden bir düşmanlık olsa da her iki devlet de birbirlerine karşı bu gücü kullanmamışlardır. Nükleer silahları kullanmanın yaratacağı risklerden ötürü bu güç devletler için önemli derecede caydırıcılık etkisi yaratmaktadır (Sample 2000, 181-182).

3.4. Modern Savaş Kavramları

Çalışmanın temelini oluşturan geleneksel savaş kavramı ile modern savaş kavramlarının literatürdeki yeri ve devamlılığı konusunda ele alınan sorular ışığında ilk olarak geleneksel savaş kavramının ne olduğu üzerinde durulmuştur. Ardından gelenekselden moderne geçiş sürecinin nasıl ilerlediği ve neden yeni kavramlara ihtiyaç duyulduğu sorularına cevap aranmıştır. Çalışmanın bu kısmında ise özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte Uluslararası İlişkiler literatüründe yer alan yeni kavramların neler olduğu üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda 'dördüncü nesil savaşlar', 'yeni savaşlar', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma' ve 'hibrid savaş' kavramları ele alınmıştır.

3.4.a. Dördüncü Nesil Savaşlar

Küreselleşmenin etkisini hissedilir derecede gösterdiği Soğuk Savaş Sonrası dönemde, savaş konusunda yapılan çalışmalarda da değişen konjonktüre göre farklılık yaşanmıştır. OECD'nin yapmış olduğu tanıma göre küreselleşme; farklı ülkelerdeki üretim ve piyasa hareketlerinin sermaye ve teknoloji hareketliliği ile sürekli birbiri ile bağımlı olması sürecidir (Keyman 2014, 498). Uluslararası İlişkiler literatüründe önemli bir yere sahip olan 'demokrasiler birbirleri ile savaşmaz' (Layne 1994, 6) argümanı 'devletler birbirleri ile savaşmaz' argümanına dönüşme yolunda önemli değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır (Karp and Terriff 2008, 3). Savaşın kavramsallaştırılması konusunda Soğuk Savaş Dönemi sonlarında ortaya çıkan ilk çalışmalardan birisi 'dördüncü nesil savaşlar'dır. William Lind tarafından ortaya sunulan bu kavram Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990'lı yılların başında savaş kavramında yaşanan değişimi ele almaktadır. Savaşın tarihsel olarak belirli dönemlerde yaşadığı değişimi kaleme alan Lind, meydana gelen savaşları dört nesile

ayırmaktadır. “*I. Nesil Savaşlar*, 1648-1860 yılları arasında gerçekleşen savaşlardır. I. Nesil savaşlarda teknoloji henüz çok fazla gelişmemiştir. Bu nedenle bu savaşlarda toplar, tüfekler ve askerlerin fiziksel özellikleri önemli unsurları oluşturmaktadır” (Gürcan 2011, 149). “Savaşların temel amacı askeri olarak düşmana üstünlük kurarak hedeflenen bölgeyi ele geçirmektir. Bu savaşlarda kazanan kısa bir süre içerisinde belli olmaktadır ve savaşların mekanı, savaş süresi ve savaşanların kimler olduğu net bir şekilde belli olmaktadır. Bu dönemde savaşanlar ve siviller arasında kesin bir ayrım vardır. Yani, savaşlarda sivil kayıpları yok denecek kadar azdır. *II. Nesil Savaşlar*, 1914-1918 yılları arasında meydana gelen savaşları anlatmaktadır. 19. Yüzyıla gelindiğinde teknolojide önemli gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Buhar gücünün artan önemi, makineleşme ile beraber seri üretimin başlaması savaşların farklı bir boyut kazanmasına neden olmuştur. Bu dönem savaşlarda ateş gücü ve silahlar ile beraber savaşlarda uygulanan taktikler de değişime uğramıştır” (McKenzie 1993, 52). “Bu savaşların belirgin özelliği, yoğun ateş gücünün etkisinin olması ve düşmanı büyük zarara uğratmayı amaçlamasıdır. *III. Nesil Savaşlar*, 1916-1918 arasında gerçekleşen, hızlı olmanın silah gücü ve yıpratmanın önüne geçtiği savaşlardır. III. Nesil savaşların çıkmasında Almanya’nın yapmış olduğu istilalar etkili olmuştur” (McKenzie 1993, 52). “Bu dönemde daha modern tekniklere sahip olan orduların üstünlüğü söz konusudur” (Fleming 2009, 216). İlk üç nesil savaşın etkileri Soğuk Savaş’ın bitimine kadar hissedilmektedir. “*IV. Nesil Savaşlar*, diğer savaşların farklı bir boyuta dönüştüğü savaşları kapsamaktadır. Bu dönem savaşlarda yerel kuvvetler ve küçük grupların savaş alanlarında etkili olmaya başladığı görülmektedir. Küçük grupların etkili olmaya başlaması ile birlikte merkezi güçlere bağımlılığın azalması savaşların daha şiddetli ve dağınık çatışmalardan oluşmasına neden olmuştur. IV. Nesil Savaşları oluşturan kuvvetlerin önceki dönemlerdekilere oranla daha küçük

olması bu güçlerin daha çevik ve manevra kabiliyetlerinin daha yüksek olmasını sağlamıştır. Bu dönemde meydana gelen savaşlar düşman üzerinde fiziksel bir üstünlük kurmaktan öte düşmanı içeriden zayıflatmayı amaçlamaktadır” (Williamson 2009, 2-3). “Lind’e göre dördüncü nesil savaşlar teknolojinin gelişmesi ile şekillenmiştir. Buna örnek olarak ise, küçük bir enerji bombasının geleneksel silahlarla elde edilemeyecek bir başarı kazanabilmesi gösterilebilir” (Lind 1989, 24). “Savaşta sivil ve asker ayrımının ortadan kalkması ile birlikte psikolojik unsurluların da teknoloji kadar savaşın evrilmesinde önemli bir unsur olduğundan bahsedilmektedir. Buna ek olarak ideolojik unsurların etkisinin de oldukça fazla olduğundan söz edilmektedir. Terörizm saldırılarının dördüncü nesil savaşların en güzel örneği olduğu konusunda varsayımlar sunulmuştur” (Lind 1989, 24-26). Bu bağlamda ilk üç nesil savaşların Clausewitz’in tanımlamasını yaptığı geleneksel savaşı anlattığı söylenebilir. “Lind’e göre IV. Nesil savaşlar geleneksel savaşların sona erdiğini göstermektedir. Ulus-devletlerin etkisinin azalması savaşların farklı boyutlara ulaşmasındaki en önemli değişkenlerden biridir. Hükümet-dışı oluşumların yaygınlaşmaya başlaması ve savaş alanlarında etkilerini göstermeleri ile birlikte geleneksel savaş kurallarının değiştiğini söylemek mümkündür. Savaş aktörlerinin değişmesi savaşların nedenlerini ve sonuçlarını da değiştirmiştir. Yeni nesil savaşlarda kabilesel, ırksal, hatta bazen aile ilgili mesele ve amaçlar önemli hale gelmeye başlamıştır. Yaşanan bu değişimler savaşların aslında modern zamanlar öncesindeki amaçlara dönüştüğünü göstermektedir” (McKenzie 1993, 53).

Lind bu makalesinin yayımlanmasının ardından beş yıl sonra bu konuyu tekrar ele almıştır. 1994 yılında yazmış olduğu bu makalesinde ilk olarak sunmuş olduğu kavramın sürekli değişime uğradığını söylemiştir. Lind, yeni makalesinde teknolojinin öneminden ziyade dördüncü nesil savaşlarda ideolojinin ve kimliğin daha önemli

olduğu varsayımını sunmaktadır. Özellikle terör saldırılarında yüksek teknolojiye sahip olmanın savaşın kazanılmasında çok da etkili olmadığını görmüştür (Lind, Schmitt, Wilson 1994, 34). Bu bağlamda ABD ve terör konusuna bakıldığında bu varsayımının doğru olduğunu görebiliriz. ABD'nin 2003 yılında Irak'a savaş açmasına rağmen bu savaşta istediği sonuçları elde edememesi bu duruma örnek olarak verilebilir (Kull, Ramsay ve Lewis 2003, 569). Dördüncü nesil savaş kavramında zamanla değişimlerin yaşandığından bahsedilen bu makalede, devletlerin savaşlardaki azalan önemi, sivil hareketler ve psikolojik ve ideolojik unsurların önemine vurgu yapılmıştır (Lind, Schmitt, Wilson 1994, 34-37).

“Dördüncü nesil savaşlar konusunda çalışmalarına devam eden Lind, kavramın daha iyi anlaşılabilmesi adına ilerleyen yıllarda yapmış olduğu çalışmasında ABD savaş stratejilerini ve ABD'nin girmiş olduğu çatışmaları örnek alarak analizlerde (Lind 2004) bulunmuştur. Lind, yaptığı bu çalışmada Afganistan ve Irak'ta ABD'nin karşılaşmış olduğu durumların dördüncü nesil savaş kavramının operasyonelleştirilmesi konusunda iyi bir örnek olduğunu savunmaktadır. Bu iki savaş incelendiğinde 1980'lerden itibaren savaş konusunda yaşanan değişimler rahatlıkla görülmektedir” (Lind 2003).

William Lind'in literatüre kazandırdığı bu yeni kavram o dönem için popülerlik kazanmış ve birçok çalışmanın temelini oluşturmuş olmasına rağmen eleştirilere de maruz kalmıştır. Dördüncü nesil savaşların kavramsallaştırılması konusunda eksiklerin olduğu yönünde düşünceler de yer almaktadır. Özellikle bu kavram ile ilgili olarak devlet ve sivil halkın yani askerler dışında kalan bireylerin tam olarak nerede yer alacağı konusu kafalarda karışıklığa sebep olmuştur (Phelan, 2011, 96-119).

3.4.b. Yeni Savaşlar

“Bazı çalışmalar son zamanlarda meydana gelen çatışmaları *yeni savaşlar* olarak nitelendirmektedir. Mary Kaldor’un Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandırdığı bu kavram, küreselleşmenin etkileri sonucunda ekonomide ve siyasette yaşanan değişimlerle etkisini gösteren savaşları tanımlamak için kullanılmıştır. ‘Yeni savaş’ kavramını kullanan Mary Kaldor ‘New and Old Wars’ isimli kitabında 1980’ler ve 1990’larda yeni tip şiddet olaylarının oluştuğundan bahsetmektedir. Bu dönemde ulus-devletlerin etkisinin azalmaya başlaması ve askeri güçler konusunda yaşanan değişimler uluslararası yapıda yeni aktörlerin etkilerinin hissedilmeye başlamasını etkilemiştir. 1990’lı yıllar ile beraber etkili olmaya başlayan aktörleri; suç örgütleri, terör örgütleri, yerel savaş lordları ve çeteler oluşturmaktadır. Yeni aktörler ile beraber savaşlar artık devletlerarası (inter-state) değil, devlet içi (intra-state) boyuta taşınmıştır” (Eker 2015, 41). Yeni savaşlarda; savaş, organize suçlar ve insan hakları ile ilgili büyük ölçekli çatışmalar arasında bir bulanıklaşma söz konusudur (Kaldor 1999, 1-2). “Kaldor, savaşlarda yaşanan bu değişimin sebebinin ise küreselleşme, yeni teknoloji ve bireyler arası sosyal ilişkilerin gelişmesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir” (Kaldor 1999, 3). Ekonomik anlamda yaşanan değişimler ile beraber devletlerin etkisinin azalmaya başlaması, şiddet olaylarının organize suçlar ve paramiliter gruplar tarafından özelleşmesi sonucunu doğurmuştur. Devletlerin saldırganlığının azalmaya başlaması ile askeri birliklerin yerine devlet altı yapılanmaların meydana getirdiği şiddet olaylarında bir artış yaşanmaya başlamıştır (Kaldor 1999, 5). “1992-1995 yılları arasında gerçekleşen Bosna-Hersek Savaşı yeni savaşlara verilecek örneklerden birisi olarak değerlendirilmiştir. Bosna-Hersek Savaşı’nda olduğu gibi *yeni savaşlarda* politik kaygıların askeri ve ekonomik

kaygılardan daha önemli olduğu görölmektedir. Küreselleşme ile beraber etnik ve ideolojik yapıların çatışmaların temelini oluşturduğu yapılan vaka analizi ile ortaya konulmuştur” (Kaldor 1999, 31-44).

“Mary Kaldor’un kitabından ilham alarak bir çalışma yapan Martin Shaw ise *yeni savaşlar*ın ekonomi politiği ile ilgili inceleme yapmıştır. Küreselleşme ile beraber düzenli askeri birliklerin yerine, askeri kuvvetlerin de özelleştiği paralı askerlikten bahsetmektedir” (Shaw 2000, 172). Soğuk Savaş’ın ardından devletler savaşların yıkıcı etkilerinden daha az etkilenmek adına savaşma görevini, yönetme işini özel askeri şirketlere devretmeye başlamıştır. Böylelikle hem maddi kayıplardan kurtulmayı hem de savaşarak uluslararası kamuoyunun tepkisine maruz kalmamayı planlamaktadırlar. Soğuk Savaş’ın ardından büyük devletler askeri harcamaları azaltma ve asker sayısını düşürme yönünde politikalar izlerken, küçük devletler de paralı askerler ile gelişmiş askeri güçleri kiralamayı tercih etmeye başlamışlardır. 1990’lı yıllarda bu talebe karşılık birçok özel askeri şirket kurulmuştur (Tangör ve Yalçınkaya 2010, 135).

“Kaldor, yeni savaşlar ile ilgili yazmış olduğu makalesinde ise, yeni savaş kavramından ne anlamamız gerektiğinden bahsetmiştir. ‘Yeni Savaş’ kavramının ortaya çıkması ile beraber dört farklı tartışmanın meydana gelmesine sebep olmuştur: *Yeni savaşlar* tam anlamıyla yeni midir?, *yeni savaşlar* savaş mıdır yoksa suç mudur?, bilgi desteği *yeni savaşları* açıklayabilir mi?, *yeni savaşlar* post-Clausewitzean olarak değerlendirilebilir mi?” (Kaldor 2013, 1). Kaldor bu makalesinde 21.yüzyılda gerçekleşen savaşların ‘yeni savaş’ olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu yüzyılda gerçekleşen savaşlardaki aktörlerin, amaçların, metotların ve finansal formun değiştii, bu yüzden de yeni olarak adlandırılması gerektiği savunulmaktadır (Kaldor 2013, 2-3). *Yeni savaş* olarak nitelendirilen savaşların tarihte birçok örneği bulunması

ve bu yüzden yeni olmadığı konusunda yapılan eleştirilere Kaldor, geçmişte buna benzer örneklerin olduğunun doğru olduğunu fakat yeni yüzyıldaki savaşların politik amaçların ön plana çıkması yönünden eskiden ayrıldığını iddia etmektedir (Kaldor 2013, 3-5).

Uluslararası ilişkiler literatürüne Mary Kaldor'un kazandırmış olduğu yeni kavramsallaştırmaya eleştirel bir yaklaşım Ken Booth tarafından getirilmiştir. Booth, bu kavramsallaştırmanın zayıf olduğunu ileri sürmektedir. Booth'a göre, Kaldor'un küreselleşme ile beraber savaşın unsurlarında, yöntemlerinde, amaçlarında değişimin olduğu savı doğru ve yerinde bir tespittir. Fakat bütün bu değişimlerin olması savaşa 'yeni' sıfatını eklemek için yeterli midir? sorusu akıllarda belirlemektedir (Booth 2001, 163-165). Literatürde Ken Booth'un 'yeni savaş' kavramına getirdiği eleştiriler gibi birçok çalışma yer almaktadır.⁶

3.4.c. Bileşik Savaş

Bileşik savaş (compound wars) kavramının temellerini atan Thomas Huber ise çalışmasına başlarken tarihin birçok diliminde düzenli ve düzensiz birliklerin savaşta yer aldığından bahsetmiştir. 2002 yılında yapmış olduğu çalışmasında yeni dönemde bileşik savaş kavramının kullanılmaya başlandığını, bu terimin kullanılmasının sebebinin ise iki farklı güç elementinin savaşta karmaşık bir şekilde kullanılmasından kaynaklandığını dile getirmiştir. Yeni dönemde savaşın değişen yüzü ile beraber zayıf taraf üstünlük sağlayabilmek adına düşmana karşı gelenekselin dışında yöntemler kullanılmaktadır. Bileşik savaşın ortaya çıkması ile düşmanın daha zorlu bir mücadele

---

⁶ Konu ile çalışmalar için **bakınız:** Mats Berdal, "'New' Are 'New Wars'?: Global Economic Change and the Study of Civil War," *Global Governance*, Vol. 9, No. 4 (Oct.–Dec. 2003): 477-502. ; Sven Chojnacki, "Anything New or More of the Same? Wars and Military Interventions in the International System, 1946-2003," *Global Society*, Vol. 20, No. 1, (2006): 25-46.; Stathis N. Kalyvas, "'New' and 'Old' Civil Wars: A Valid Distinction?," *World Politics*, Vol. 54, No. 1 (Oct., 2001): 99-118.

ile karşılaşacağı durumu da ön plana çıkmıştır. “Savaş anında düzensiz kuvvetler düzenli kuvvetlere ciddi manada destek sağlamaktadır. Düzensiz birlikler çatışmanın meydana geldiği yerde hem istihbarat desteği hem de lojistik destek sağlamaktadır. Aynı şekilde düzenli birlikler de düzensiz birliklere önemli katkılar sağlamaktadır. Yerel düzensiz birlikler düzenli ordunun desteği sayesinde daha geniş bir alanda, daha etkili bir mücadele gerçekleştirmektedir” (Huber 2002, 1-3).

3.4.d. Ayaklanma/Ayaklanmaya Karşı Koyma

Literatüre eklenen yeni kavramlardan birisi ise ‘ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma hareketi’(counterinsurgency)dir. “ABD ve Irak arasında 2003 yılında gerçekleşen savaşın ardından popülerlik kazanan bu kavram, Irak askeri birliğinin yenilmesinin ardından Irak’ta halk arasında yaşanan olayların etkisi ile ABD askeri birliği tarafından kullanılmaya başlanmıştır” (Rid and Keaney 2010, 1-2). Kontrgerilla harekâtı, sivil ve askeri gücün aynı anda yer aldığı çatışmaları nitelendirmektedir. Kontrgerilla harekâtı halk merkezli, uzun süren, maliyeti yüksek olan, politik, ekonomik ve askeri yapıların aynı anda etkili olduğu çatışma biçimidir. Devletlerin ayaklanmalarda başarılı olabilmesinin temelini geniş halk kitlelerinin desteğini almak ve kullandığı yöntemlerde meşruiyetini kaybetmeme esasları taşımaktadır (US Government 2009, 12-13).

“Buna bağlı olarak ayaklanma kavramı kuralsız (nonruling) gruplar ile kurallara sahip otorite arasında ayaklanan grubun politik araçları kullanarak otoriteye karşı giriştiği güç mücadelesi olarak tanımlanabilir” (Metz 2011, 114). Ayaklanma hareketleri geleneksel savaş kavramından farklı olarak kesin bir zafer veya kesin bir çatışma gerektirmeyen şiddet eylemlerini kapsamaktadır. Ayaklanmada ideolojik ve politik hedefler askeri zaferlerin önünde yer almaktadır. Bu bağlamda ayaklanma

hareketlerini de kendi içinde sınıflandırmak mümkündür. “Anarşist, eşitlikçi (egalitarian), gelenekçi (daha çok İslami grupların eğilimi), çoğulcu, bölücü isyanlar, yenilikçi ve korumacı olmak üzere ayaklanmacıların sahip olduğu yedi farklı ideolojik gruba ayırmak mümkündür. Ayaklanan grubun sahip olduğu görüş ve ideolojileri ayaklandığı devlet veya gruba karşı ulaşmak istediği hedefleri belirlemektedir. Afrika’daki ayaklanma hareketleri çoğulcu, 1975-1999 yılları arasında Doğu Timor’daki ayaklanmalar bölücü ayaklanmalar olarak sınıflandırılabilir” (Beckett 2011, 94).

Kontrgerilla hareketlerinin özellikle Soğuk Savaş’ın ardından başarılı olmasının altında yatan en önemli sebep medyada yaşanan değişimlerdir. Her geçen yıl medyanın halk üzerindeki etkisinin artmaya başlaması ayaklanmacıların başarılı faaliyetler yürütmesine olanak sağlamıştır. “Kontrgerilla hareketlerinde doğruluk önemli değildir, bu yüzden medya yolu ile yanlış bilgiler ile bireylerin etki altında bırakılması belirlenen amaçlar arasındadır. Kontrgerillada önemli olan yapmadıklarını veya yapamayacaklarını söyleyerek halkı inandırmayı başarmaktır. Bu hareketin başarılı olmasının altında yatan temel etmen yapılan propagandalardır” (Rid and Hecker 2009, 131). Bu konuda ise teknolojik ilerlemenin yanında medyanın da insanların hayatında önemli bir yere sahip olması etkili olmaktadır. Gerek televizyon, gerek radyo ve gazetelerin daha hızlı ve kolay bir şekilde bütün insanlara ulaşabilmesi insanları etkileme konusunda yardımcı olmaktadır.

“Savaşın kavramsallaştırılması konusunda son örneği ise ‘hibrid savaş’ kavramı oluşturmaktadır. Hibrid savaş aslında yeni bir kavram değildir, tarihte birçok savaşta hibrid savaş taktiği kullanılmıştır. Fakat terim olarak kullanımı 2006 Lübnan-İsrail Savaşı ile başlamıştır” (Erol ve Oğuz 2015, 262). Hibrid savaş henüz resmi olarak kavramsallaştırılmamıştır. NATO bu konudaki kavramsallaştırma

çalışmalarına devam etmektedir. NATO, düşük yoğunluklu asimetrik savaşlar, terörizm, demografik sorunlar gibi tehditleri hibrid tehditler olarak nitelendirmektedir (Bingöl 2015).

“Hibrid savaş geleneksel metot ve düzensiz formasyonların bir bileşkesi, asimetrik taktikler, suç içeren terör eylemleri, askeri ve askeri olmayan eylemlerin senkronize bir şekilde gerçekleştirildiği savaşlar olarak tanımlanabilmektedir” (Banasik 2016, 158). Asimetri hibrid savaş kavramının temelini oluşturmaktadır. Savaşan tarafların güçleri ve yetenekleri arasındaki orantısızlık hibrid savaşlarda tam tersi bir etki meydana getirmektedir. Nüfus üzerinde korku yaratmak, hükümetlerin temelini sarsmak, savaşılan devletin yandaşları ile işbirliği kurulması, düşman gücün ekonomisini bozmaya yönelik hareketler gibi taktikler asimetrinin başarı getirmesini sağlamaktadır (Wijk 2012, 358).

3.4.e. Hibrid Savaş

Hibrid savaşlar ile ilgili çalışmalar yapan Frank Hoffman, hibrid savaş kavramını ABD askeri stratejileri açısından incelemektedir. Hoffman’a göre Amerikan ordusu karmaşık bir dönem ile karşı karşıyadır. Bu karmaşıklık küreselleşme, teknolojik gelişmeler, uluslararası uç grupların şiddet faaliyetleri ve yeniden dirilen güçlerden kaynaklanmaktadır. Yeni çatışmalar ‘yakınsaklık’(convergence) kavramı üzerinde şekillenmektedir. Bu yaklaşma fiziksel ve psikolojik, hareketli ve hareketsiz, savaşçı ve savaşçı olmayan kuvvetler arasında gerçekleşmektedir (Hoffman 2009, 34).

“Savaş formu artık bulanıklaşmaya başlamıştır. Artık tek tip savaş yoktur, çok çeşitli modellerde savaşlar meydana gelmektedir. Bu yeni dönem savaşlar ile birlikte ‘hibrid savaş’ kavramı ortaya çıkmıştır. Hoffman’a göre gelecek yıllarda oluşacak savaşlarda devletler ya da gruplar çok farklı taktik ve teknolojileri bir arada

kullanacaklardır” (Hoffman 2009, 35). Hibrid savaşlar yeni oluşan savaşlar değildir. Tarihte düzensiz ve geleneksel güçlerin birleştiği, değişik taktiklerin aynı anda kullanıldığı birçok savaş yer almaktadır. Fakat geçmişte yaşanan hibrid savaşlar daha kanlı olmaktadır ve bu savaşlarda askeri güç daha etkili konumdaydı (Hoffman 2009, 36). Hibrid savaşlar geleneksel savaşların sona erdiğinin göstergesi değildir. Fakat 21. Yüzyıldaki savaşların ve savunma planlarının daha karmaşık bir hal aldığıın göstergesidir (Hoffman 2007, 8). Yeni tip çatışmalarda savaş ve barış arasında tam bir ayrım durumu söz konusu değildir (Hoffman 2007, 7). Yeni çatışmalarda savaş ve barış arasındaki bulanıklaşma gibi asker ve sivil, düzenli ve düzensiz birlikler arasında da bir ayrımın net bir şekilde yapılamadığından söz edilmektedir. Hibrid savaş için en somut örneklerden birisi Ukrayna ve Rusya arasında gerçekleşen çatışmalar gösterilebilir. Rusya'nın Ukrayna'da düzenli ve düzensiz savaş formlarının bileşkesini uygulaması, ekonomik yaptırımlar, politik istikrarsızlaştırma müdahaleleri, bilgi savaşı, mali baskılar ve siber saldırılar hibrid savaş kavramını oluşturan değişkenlerin uygulamasını somut bir şekilde yerine getirmektedir (Banasik 2016, 158).

Yeni dönemde meydana gelen savaşlar daha karmaşık bir savaş meydanında gerçekleşmektedir. Sürekli gelişen dünyada çatışmalar artık şehirlerde gerçekleşmeye başlamıştır. Çatışmaların meydana geldiği yerler seçilirken genelde ekonomik anlamda gelişmiş ve nüfusu kalabalık olan yerler tercih edilmeye başlamıştır (Hoffman 2007, 15).

“Hibrid savaşlar ile birlikte galibiyetin elde edilebilmesi için askeri güçlerin tek bir misyona odaklanmaması gerekmektedir. Savaşlarda askeri güçlerin mücadele edebilmesi için geniş bir görev haritası çizmeleri gerekmektedir. Bununla beraber düşman kuvvetlerin karşı karşıya gelmesi, savaşması ve barışı koruma misyonları iç içe geçmiş durumdadır” (Hoffman 2007, 46). “Günümüzde meydana gelen savaşlarda

daha kompleks yapı ve unsurların olduğunu kanıtlayan en güzel örnek ise 2006 yılında meydana gelen İsrail-Lübnan Savaşı verilmektedir” (Hoffman 2009, 37).

Savaşan taraflar arasındaki asimetrik güç ve yeteneklere ters orantılı olarak savaşları zayıf tarafın kazanmasında etkili olan güçlü tarafın sahip olduğu zayıflıkları ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Wijk 2012, 263):

- “Güçlü tarafın çıkarları eğer tehlikede değilse zayıflıklarına göz ardı edilmesi,
- Savaş kuralları ve diğer uluslararası normların tam olarak uygulanılacağına güvenilmesi,
- Teknolojik çözümlerin vurgulanması,
- Karşı tarafın motivasyon ve kapasitelerinin küçümsenmesi,
- Toplumdaki ekonomik ve sosyal kırılganlığın fazla olması,
- Politik amaçların her zaman bir adım önde olması”.

1990 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı ile birlikte savaşın farklı bir boyut kazandığını söylemek mümkündür. Körfez Savaşı post-modern savaşın başlangıcı sayılmaktadır. Savaşın sosyal boyutlara ulaşması farklı bir savaş karakterinin ortaya çıktığını göstermektedir. Yaklaşık 600 milyon insan canlı bir şekilde savaşı izlemeye başlamıştır. Savaş sahneleri anında, daha sonrasında tekrar tekrar izlenilebilme imkanı ile sosyal yaşamın tamamen içine girmeye başlamıştır (Coker 2012, 61-62). Bu bağlamda Körfez Savaşı savaşların yeni bir boyut kazandığının somut bir örneğidir.

3.4.f. Modern Savaş Kavramları Üzerine Değerlendirme

Yukarıda ele alınan kavramlar göz önüne alındığında II. Dünya Savaşı'nın meydana getirmiş olduğu sonuçlar savaşın farklı bir boyut kazanmasında ilk adım olmuştur. 1990'lı yıllara gelindiğinde Soğuk Savaş'ın sona ermesi beraberinde birçok

alanda değişimi getirmiştir. Teknoloji, medyanın bireyler üzerindeki etkisi, demokrasi kavramının yaygınlaşması ve ideolojiler Uluslararası İlişkiler literatüründe önemli kırılmaların yaşanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda savaş kavramı da farklı bir kavramsallık kazanma yolunda ilerlemeye başlamış ve hala dinamik bir şekilde ilerlemesini sürdürmektedir. Ele alınan dördüncü nesil savaşlar, yeni savaşlar, bileşik savaşlar, ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma ve hibrid savaş kavramlarının ortak özelliklerinin savaş aktörlerinde ve savaş stratejilerinde değişimin yaşandığı yönündeki varsayımları olduğu söylenebilir. Çalışmanın bir önceki bölümünde uluslararası sistemde yaşanan değişimlerin literatürdeki kavramları da etkilediği varsayımına değinilmiştir. Yaşanan her değişim beraberinde yeni değişimlerinden yaşanmasını tetiklemektedir. Bu nedenle kısaca, gerek maddi gerek fikirler bazında yaşanan değişimler yeni kavramların ortaya çıkarılması gerekliliğini doğurmuştur. Önceki kısımlarda ele alınan ‘geleneksel savaş’ kavramının modern savaş kavramlarının temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Savaşın temel yapısında bir değişim yaşanmamasına rağmen yeni kavramlar ile yeni döneme uygun fikir birliği oluşturulması gerekliliğinden bu kavramların ortaya çıktığı sonucuna varılabilir.

Geleneksel savaş, gelenekselden moderne geçiş süreci ve modern savaş kavramlarının neler olduğunun ortaya konulmasının ardından çalışmanın bir sonraki kısmında, yeni kavramların popürlüğünün ne derecede olduğu sorunsalı üzerinde durulacaktır. Yeni savaş kavramlarının popürlüğünü ortaya koyabilmek adına ilk olarak sonraki kısımda çalışma boyunca takip edilen metotların neler olduğundan bahsedilecektir.

BÖLÜM IV

SAVAŞ KAVRAMLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞEN

POPÜLARİTESİ

Çalışmanın önceki kısımlarında ‘geleneksel savaş’ ve ‘modern savaş’ kavramları ele alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise metodoloji kısmında anlatıldığı üzere yeni savaş kavramlarının popülerlik dereceleri ele alınacaktır. İlk kısımda ‘dördüncü nesil savaşlar’, ‘yeni savaşlar’, ‘bileşik savaş’, ‘ayaklanma/ayaklanmayı bastırma’ ve ‘hibrid savaş’ kavramlarının literatürde yer almaya başlamasından 2015 yılına kadar geçen süreçte popülerliklerinde yaşanan değişimler ortaya konulacaktır. İkinci kısımda 1980-2015 yılları arasında *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Strategic Studies* ve *International Organization* dergilerinde savaş kavramının nasıl kullanıldığı ve hangi kavramların hangi yıllarda popüler olduğu gösterilecektir. Bu bölümün son kısmında ise ‘geleneksel savaş’ kavramının etkisinin süreklilik arz edip etmediğinin gösterilebilmesi adına Carl von Clausewitz’in akademi dünyasında yıllara göre aldığı atıf oranları ortaya konulacaktır.

4.1. Yeni Savaş Kavramlarının Yıllara Göre Değişen Popülerlik Oranları

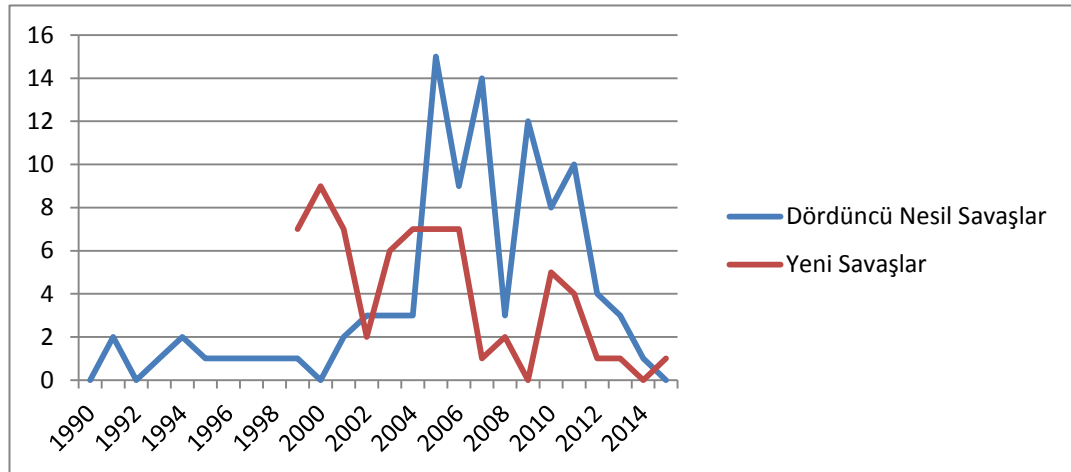
Modern savaş kavramları kapsamında literatürde yer almaya başlayan kavramların neler olduğu ve bu kavramların hangi savaşları açıkladığı önceki bölümlerde ele alınmıştır. Çalışmanın bu kısmında ise *yeni savaş*, *dördüncü nesil savaş*, *bileşik savaş*, *ayaklanma/ayaklanmayı bastırma* ve *hibrid savaş* kavramalarının

popülerlik derecesi konusunda varılan sonuçlar sunulacaktır. Bu bağlamda bu kavramların ilk çıkışını sağlayan makalelerin atıf alınma oranları ‘google scholar’ dan alınan bilgiler ışığında grafikleştirilmiştir.

4.1.a. Yeni Savaş Kavramlarının Yıllara Göre Popülerlik Dereceleri

Hazırlanan grafiklerden elde edilen bilgiler ışığında ‘dördüncü nesil savaşlar’ın kullanım oranında yıllara göre çok farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. 1990’da kullanılmaya başlanan kavram 2004-2006 yılları arasında popülerlik açısından en üst noktaya ulaşmıştır. İlerleyen yıllarda zaman zaman kullanımı artmış olsa da kavram 2014 yılından sonra etkisini önemli ölçüde kaybetmiştir (Grafik 4.1).

‘Yeni savaş’ (new wars) kavramı 1999 yılında Mary Kaldor öncülüğünde literatürde yerini almıştır. Bu kavram çıktığı yılda popülerliğinin en uç noktasına ulaşmıştır. 2008 yılına gelinceye kadar popülerliği azalmakla beraber bazı yıllarda yükselişe geçtiği görülmektedir. Fakat 2008 ve 2014 yılları arasında bu makaleye atış oranının sıfıra yaklaştığı görülmektedir (Grafik 4.1).

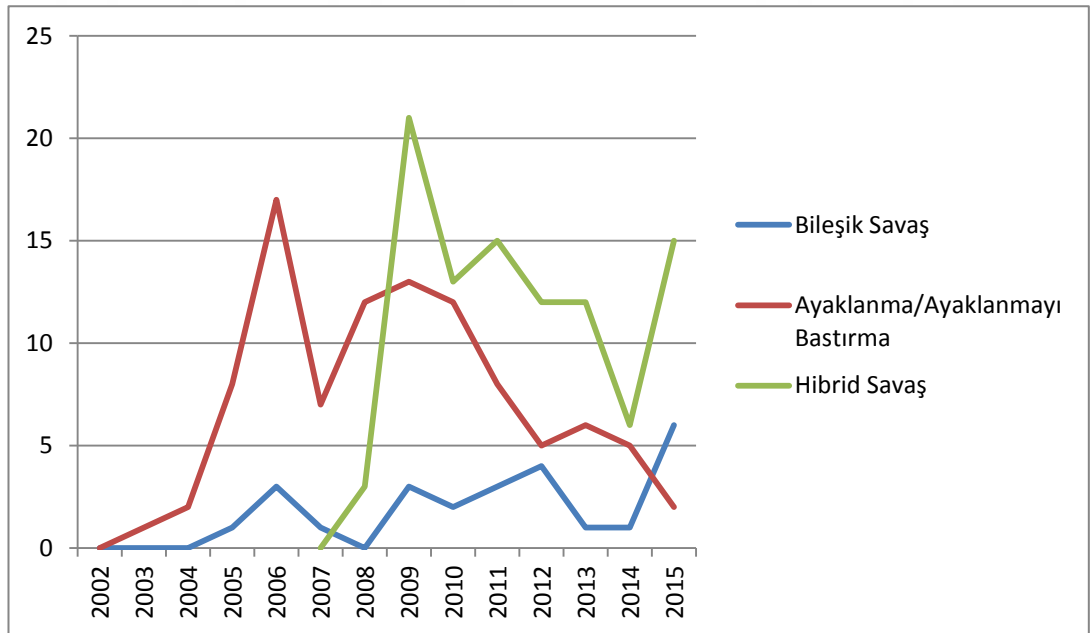

Grafik 4.1. Dördüncü Nesil Savaş’ ve ‘Yeni Nesil Savaş’ Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları

2002 yılında literatüre giren ‘bileşik savaş’ (compound war) kavramının diğer çıkan yeni kavramlara göre popülerliğinin en az olduğu görülmektedir. 2002-2015 yılları arasında 28 farklı makalede referans olarak gösterilmiştir (Grafik 4.2).

2002 yılında literatürde yer almaya başlayan bir diğer kavram ise ‘ayaklanma/ayaklanmayı bastırma’ (insurgency/counterinsurgency) olmuştur. Bu kavramın çıktığı makale ise en fazla 2004-2007 yılları arasında referans gösterilmiştir. 2013 yılından itibaren ise bu makaleye yapılan atıf oranlarında düşüş yaşanmaya başlamıştır (Grafik 4.2).

Son olarak ise 2006 yılında literatürde yer almaya başlayan ‘hibrid savaş’ kavramının çıkışını sağlayan Frank G. Hoffman’ın ‘Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars’ çalışmasının atıf alma oranlarına bakılmıştır. Bu çalışma ise en fazla 2008 yılında atıf alma oranına sahip olmuştur. İlerleyen yıllarda etkisi azalmaya başlasa da 2014 yılından itibaren tekrar popülerliği artmaya başlamıştır (Grafik 4.2)

Grafik 4.2. ‘Bileşik Savaş’, ‘Ayaklanma/Ayaklanmayı Bastırma’ ve ‘Hibrid Savaş’ Kavramlarının Çıktığı Makalelerin Atıf Alma Oranları

Yukarıda yer verilen somut veriler ışığında modern savaş kavramlarının yıllara göre değişen popülerlik oranları ortaya sunulmuştur. Bu bilgiler ve incelemeler ışığında her bir kavramın etkisinin süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır. ‘Dördüncü nesil savaşlar’ kavramı 1990 yılında literatürde yerini almaya başlamıştır. William Lind tarafından literatüre kazandırılan bu kavramın popülerlik oranı yıllara göre sürekli değişim göstermesine rağmen, en fazla popülerliğe 2004-2006 yılları arasında ulaştığı görülmüştür. 2014 yılına gelinceye kadar Mary Kaldor’un bu çalışması birçok makale ve kitapta atıf almasına rağmen 2014 yılından itibaren bu kavramın kullanım oranı ciddi oranda düşüş yaşamıştır.

İncelenen bir başka kavram olan ‘yeni savaş’ ise 1999 yılında Mary Kaldor tarafından Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandırılmıştır. Bu kavramın popülerliğinin ulaştığı en üst nokta ise kavramın çıktığı 1999 yılında gerçekleşmiştir. 2008 yılına gelinceye kadar popülerliği sürekli olarak azalma yaşamıştır. 2008-2014 yılları arasında Mary Kaldor’un kavramın çıkmasını sağlayan çalışması atıf alma oranı bakımından sıfıra yaklaşmıştır.

2002 yılında literatürde yerini almaya başlayan ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma hareketi (insurgency/counterinsurgency) kavramlarının popülerlik kazanmasında ise 2003 yılında ABD ve Irak arasında gerçekleşen savaş etkili olmuştur. 2004-2007 yılları arasında bu kavramların popülerlik oranlarının sürekli artış yaşadığı görülmektedir. Fakat 2013 yılına gelindiğinde bu kavramların popülerliğinde önemli derecede düşüş yaşandığı sonucuna varılmıştır.

2002 yılında Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan bir diğer kavram ise ‘bileşik savaş’ (compound war) olmuştur. Bu çalışmada incelenen diğer kavramlara oranla popülerlik oranı en düşük olan kavram bileşik savaş olmuştur. Kavramın çıkışını sağlayan Thomas Huber’in “Compound Warfare: A Conceptual

Framework” isimli çalışması 2002-2015 yılları arasında 28 kez referans olarak gösterilmiştir

4.1.b. Yeni Savaş Kavramlarının Popülerliği Üzerine Değerlendirme

Bu çalışmada son olarak Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan ‘hibrid savaş’ kavramı ele alınmıştır. 2006 yılında Frank G. Hoffman tarafından “Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars” yazılan çalışma bu kavramın literatürde yer almasını sağlamıştır. Bu çalışma en fazla atıf alma oranına 2008 yılında ulaşmıştır. İlerleyen yıllarda kavramın popülerliğinde azalma yaşanmış olsa da, 2014 yılından itibaren literatürde tekrar popüler olmaya başlamıştır.

Bu bölümde elde edilen sonuçların ardından 1990’lı yıllar ile birlikte savaş kavramı konusunda yaşanan değişimlerin ortaya sunulabilmesi için 1980’den 2015 yılına gelinceye kadar belirlenen dergilerin sayıları incelenerek, literatürde savaş kavramı konusunda nasıl bir eğilimin olduğu gösterilecektir.

4.2. 1980’den 2015’e Dergi İncelemeleri

Çalışmanın temeli Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş’ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe hakim olan savaş kavramlarının kullanım oranlarının gösterilmesi üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında kavramların literatürdeki yerinin en yakın sonuçlar ile gösterilebilmesi için bu alanda etkili olan dergiler inceleme altına alınmıştır. İnceleme yapılacak olan dergiler belirlenirken dergilerin literatürdeki etki faktörüne (impact factor) göre sıralandığı SJR’dan elde edilen bilgiler kapsamında 2016 yılında en çok atıf alanlar arasından seçim yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın bu kısmında *International Studies Quarterly*, *Journal of Peace Research*, *International Security*, *Journal of Conflict*

Resolution, Journal of Strategic Studies ve International Organization dergilerinin 1980-2015 yılları arasında yayınlanan sayılarının incelemeleri yer alacaktır.

Dergiler incelenirken 1980-2015 yılları arasında yayınlanan dergi sayılarında yer alan makalelerin başlıkları ve öz (abstract) kısımları ele alınmıştır. Makale başlıklarında savaş kavramlarına yer veren ve öz kısımlarından anlaşıldığı kadarı ile savaş ile ilgili yazılmış makaleler belirlenmiştir. Bu bağlamda belirlenen altı derginin otuz beş yıllık süreç içerisinde savaş ile ilgi yayınladığı bütün makaleleri içeren tablolar çalışma kapsamında hazırlanmıştır.

1980-2015 yılları arasında 'International Studies Quarterly', 'Journal of Peace Research', 'International Security', 'Journal of Conflict Resolution', 'Journal of Strategic Studies' ve 'International Organization' dergilerinin makalelerinin savaş ile ilgili olanları belirlenerek makale adının, makale yazarının, makalenin yazıldığı tarihin ve makalenin konusunun yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. (Ek:1, s.)

Başlıklarda yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontgerilla hareketi (counterinsurgncy), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının yıllara göre kullanılma sayıları ele alınmıştır.

4.2.a. International Studies Quarterly

Bu bağlamda ilk olarak ‘International Studies Quarterly’ dergisinin 1980-2015 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontgerilla hareketi (counterinsurgncy), etnik savaş/

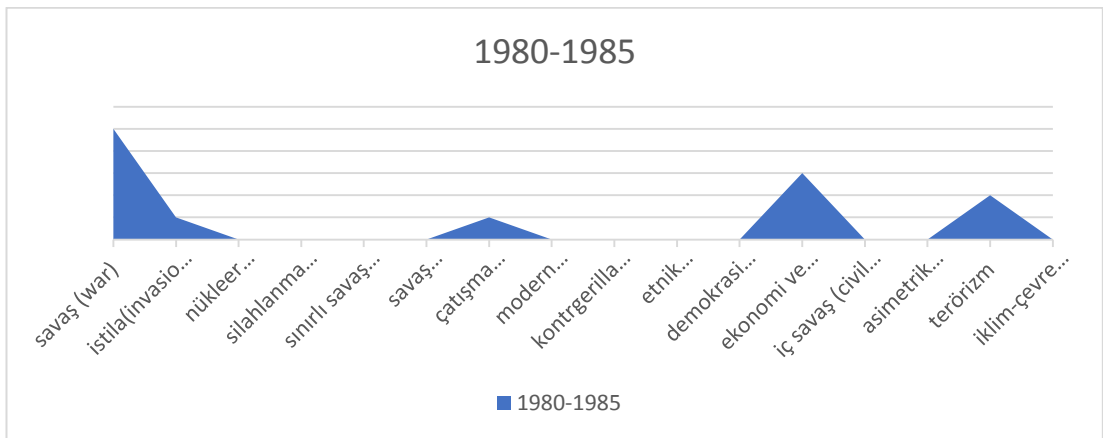
çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/çatışma, terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 5.1.).

International Studies Quarterly							
KAVRAMLAR	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)	5	3	8	4	4	2	1
istila(invasion)/askeri müdahale	1						
nükleer savaş (nuclear war)							
silahlanma kontrolü (arms control)							
sınırlı savaş (limited war)							
savaş (warfare)		1					
çatışma (conflict)	1	4	1	2	3	2	
modern savaş (modern war)							
kontrgerilla hareketi (counterinsurgency)			1				
etnik savaş/çatışma					1	1	1
demokrasi ve savaş				1	2	1	
ekonomi ve savaş	3	1			1		1
iç savaş (civil war)					1	2	2
asimetrik savaş / çatışma						1	
terörizm	2	1		1		3	1
iklim-çevre ve savaş							

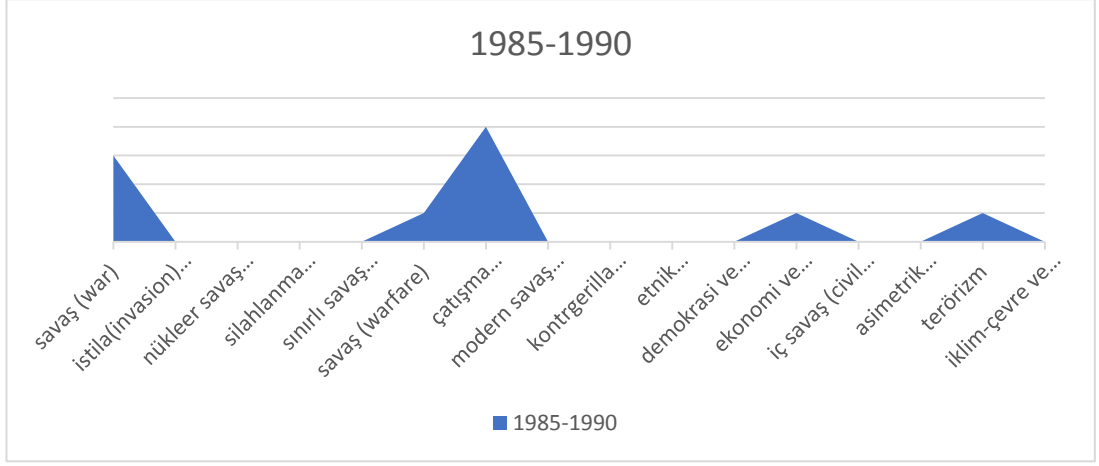
Tablo 4.1. International Studies Quarterly Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları

International Studies Quarterly Dergisi'nin 1980-1985 yılları arasındaki sayıları incelendiğinde savaş (war), askeri müdahale kavramlarının kullanılma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Makalelerin özet kısımlarının incelenmesinin ardından ise demokrasi ve ekonominin savaşlar ile olan ilişkileri ve iç savaş kavramının kullanılma oranının yüksek olduğu kanısına varılmıştır (Grafik 4.3). 1985-1990 yılları arasında savaş (war) kavramının sıklıkla kullanılmasının yanında savaş (warfare), çatışma (conflict) ve modern savaş kavramlarının kullanım oranlarında da önceki döneme göre daha fazla kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Grafik 4.4). 1990-1995 yılları arasında savaş (war) kavramı sıklıkla kullanılmıştır. Buna ek olarak bu yıllarda dergideki makalelerde kontrgerilla harekâtları sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Makalelerde çatışma (conflict) kavramı kullanılmıştır (Grafik 4.5). 1995-2000 yılları arasında da savaş (war) kavramı yine sıklıkla kullanılmaktadır. Buna ek olarak çatışma, modern savaş kavramlarının da kullanılmasının yanında demokrasi ve

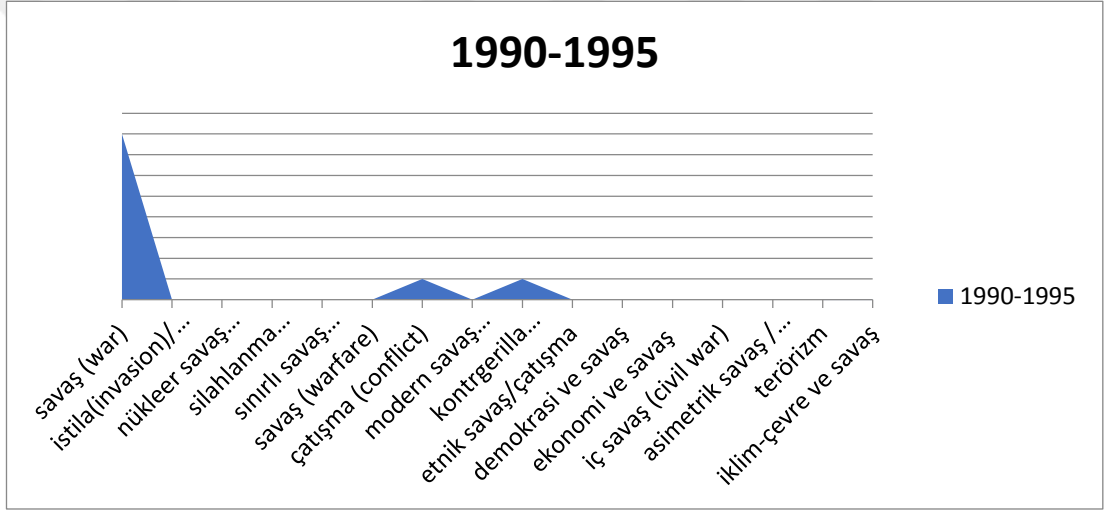
savaş arasındaki ilişki makalelerde sıkça kullanılmıştır. Ayrıca bu yıllardan itibaren asimetrik savaş ve terörizm kavramları da literatürde yerini almaya başlamıştır (Grafik 4.6). 2000-2005 tarihleri arasında savaş (war & warfare), çatışma kavramları kullanım açısından etkisini korumaya devam etmektedir. Bu dönemde yazılan makalelerde etnik savaş, demokrasi ve savaş, ekonomi ve savaş, iç savaş kavramlarına ve konularına da sıkça değinilmiştir (Grafik 4.7). 2005-2010 yılları arasında savaş (war) kavramı etkisini sürdürse de bu dönemde bu kavramın kullanım oranında bir azalma yaşanmaya başlamıştır. Savaş (war) kavramının yerine savaş (warfare), çatışma ve modern savaş kavramlarının kullanılma oranında artış yaşanmıştır. Ayrıca makalelerin özet kısımlarının incelenmesinin ardından etnik savaş, demokrasi-savaş, iç savaş, asimetrik savaş ve terör kavramları ve konularının ele alınma oranlarında bir artış yaşandığı sonucuna varılmıştır (Grafik 4.8). 2010-2015 yılları arasındaki periyota geldiğimizde ise, savaş (war) kavramının kullanılma oranında büyük bir azalma yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde etnik savaş, iç savaş ve terörizm kavramlarının kullanılma oranında ciddi bir artış yaşandığı gözlenmiştir. Ayrıca bu dönemde demokrasi ve ekonomi ile savaş arasındaki ilişki sıkça ele alınan konulardan olmuştur (Grafik 4.9).

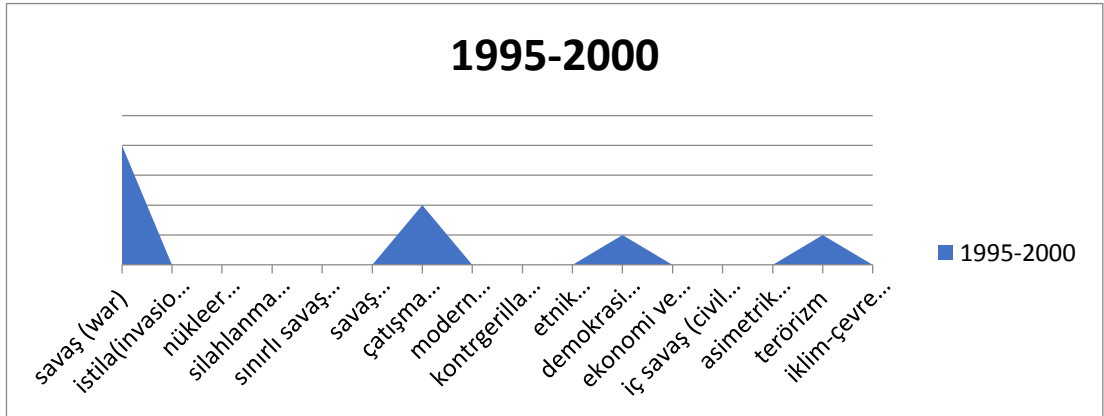
Grafik 4.3. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

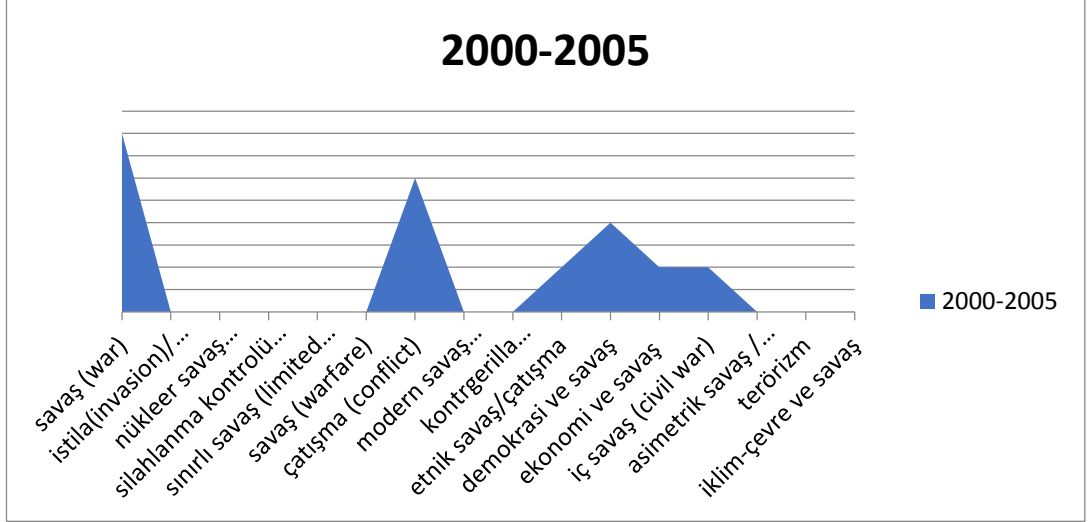
Grafik 4.4. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

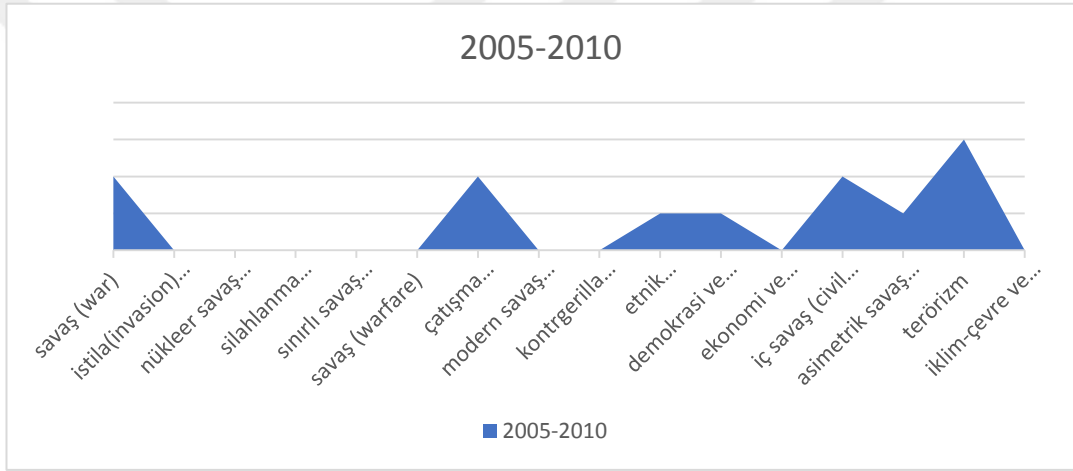
Grafik 4.5. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

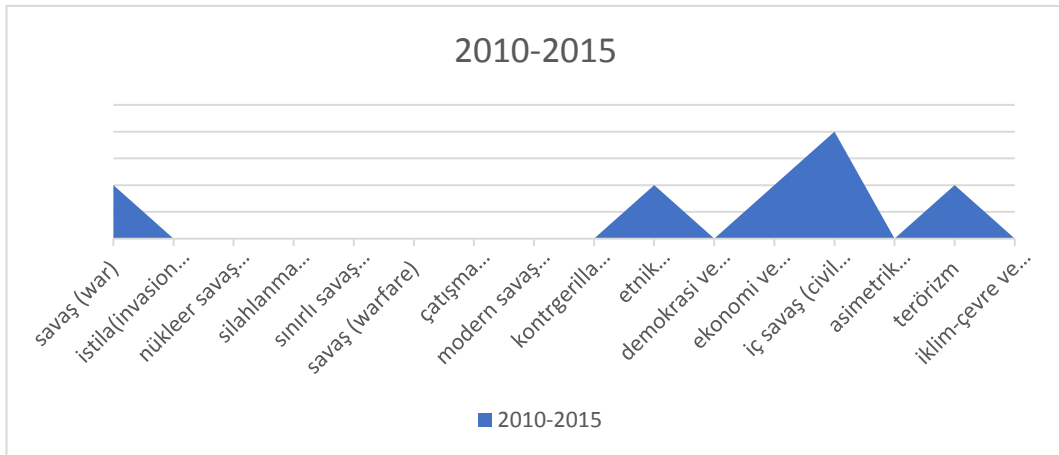
Grafik 4.6. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.7. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.8. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Oranları

Grafik 4.9. International Studies Quarterly Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

4.2.b. Journal of Conflict Resolution

İkinci olarak ‘Journal of Conflict Resolution’ dergisinin incelemelerinden elde edilen bilgiler ele alınacaktır. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontgerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.2.).

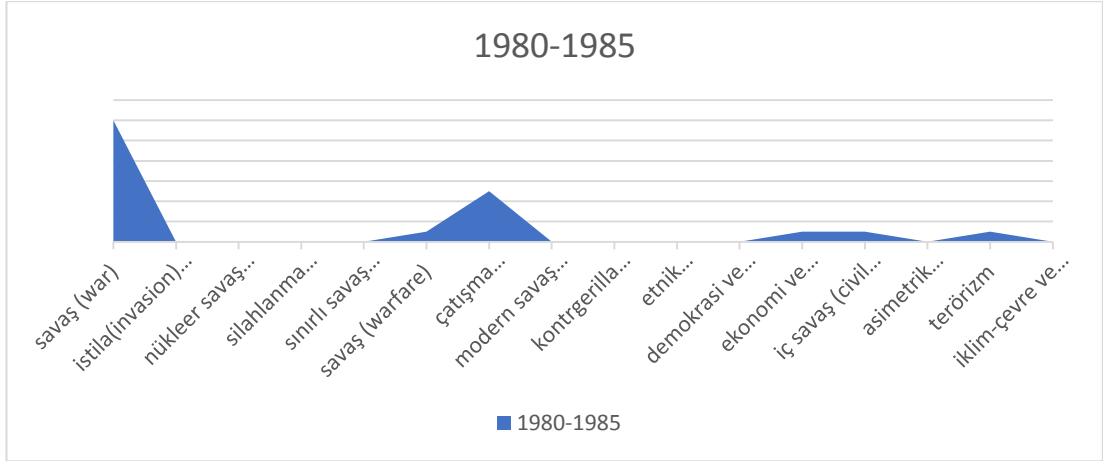
Journal of Conflict Resolution							
KAVRAMLAR	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)	12	6	11	5	2	1	
istila (invasion) / askeri müdahale							
nükleer savaş (nuclear war)							
silahlanma kontrolü (arms control)							
sınırlı savaş (limited war)							
savaş (warfare)	1						
çatışma (conflict)	5	4	12	6	2	1	1
modern savaş (modern war)			1		1		1
kontgerilla hareketi (counterinsurgency)							2
etik savaş/çatışma			3	3	3	1	1
demokrasi ve savaş		1	4	3	1	1	
ekonomi ve savaş	1				3	1	1
iç savaş (civil war)	1		1	1	4	2	1
asimetrik savaş / çatışma			1			1	
terörizm	1	2	1	1	5	3	2
iklim-çevre ve savaş		1					

Tablo 4.2. Journal of Conflict Resolution Dergisi’nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları.

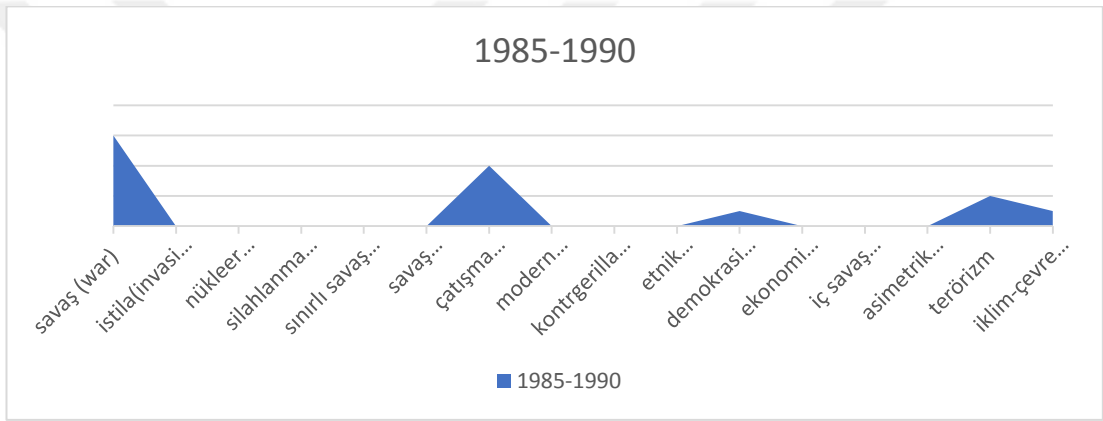
Journal of Conflict Resolution dergisinde 1980-1985 yılları arasında en çok kullanılan kavram savaş (war) olmuştur. Bu dönemde savaş (warfare), çatışma kavramları da makale başlıklarında yer almaktadır. Ayrıca ekonomi ve savaş arasındaki ilişkiler ile iç savaş ve terör kavramlarına da oransal olarak az olsa da yer verilmiştir (Grafik 5.2.1). 1985-1990 yılları arasında en çok kullanılan kavram savaş (war) olmuştur.

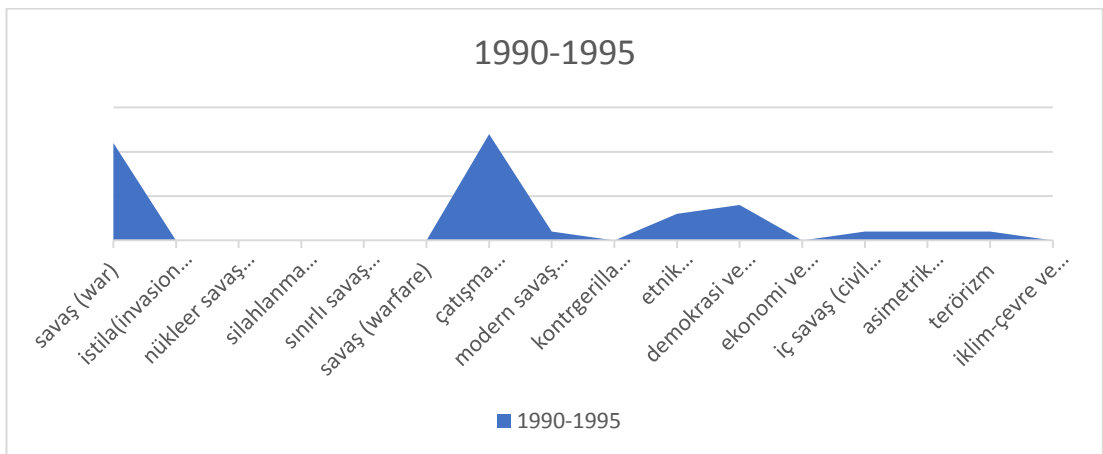
Çatışma ve modern savaş kavramlarının kullanım oranlarında artış yaşanmaya başlamıştır. Asimetrik savaş, terörizm kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir. Makalelerin özet kısımlarından elde edilen bilgiler kapsamında demokrasi, iklim-çevre konularının savaş ile olan ilişkilerinin incelendiği görülmektedir (Grafik 4.10). 1990-1995 yılları arasında yayınlanan makaleler incelendiğinde savaş kavramı ile beraber çatışma kavramının da kullanım oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dönemde etnik savaş ve iç savaş kavramlarının da makalelerde yer aldığı görülmektedir. Demokrasi ve iklim-çevre konularının savaş ile olan ilişkileri ele alınmıştır (Grafik 4.11). 1995-2000 yıllarına gelindiğinde çatışma (conflict) kavramının savaş (war) kavramından daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Kullanım oranı çok olmamakla birlikte etnik savaş ve iç savaş kavramlarını içeren makale başlıkları da yer almaktadır (Grafik 4.12). 2000-2005 yılları arasında yayınlanan makalelere bakıldığında savaş kavramının kullanım oranında ciddi bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde terörizm ve iç savaş kavramlarının kullanım oranlarında artış yaşandığı görülmektedir. Bu kavramlarda yaşanan değişikliklere bağlı olarak etnik savaş ve savaş ile ekonomi arasındaki ilişkilere yer veren makalelerin sayısında da bir artış yaşandığı söylenebilmektedir (Grafik 4.13). 2005-2010 yılları arasındaki yayınlanan makaleler incelendiğinde savaş kavramının kullanım oranının düştüğü ve özellikle terörizm kavramının kullanımının arttığı görülmektedir. Bu dönemde aynı zamanda iç savaş kavramı ve ekonomi ile demokrasinin savaşlar ile ilgili olan ilişkileri ele alınmaktadır (Grafik 4.14). 2010-2015 yılları arasında savaş (war) kavramının yayınlanan makalelerde kullanılmadığı görülmektedir. Bu dönemde çatışma, kontrgerilla hareketleri, terörizm ve iç savaş kavramlarının kullanıldığı grafikte görülmektedir (Grafik 4.15).

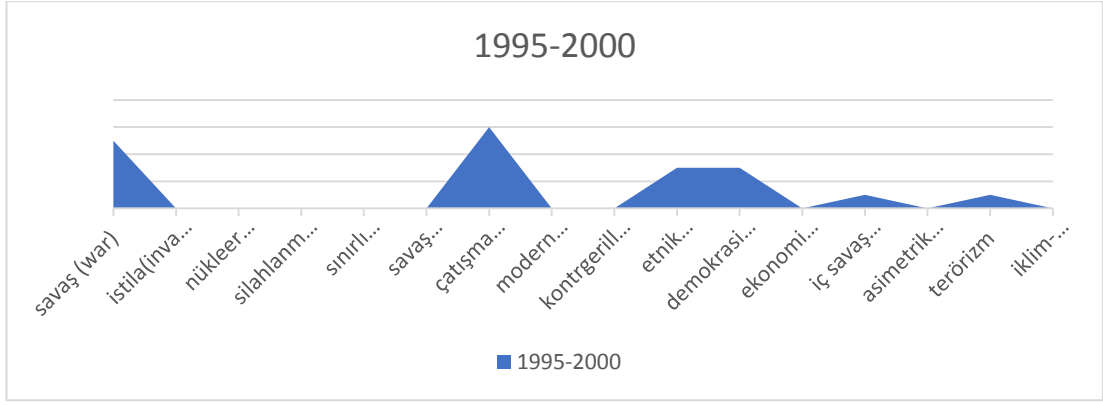
Grafik 4.10. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

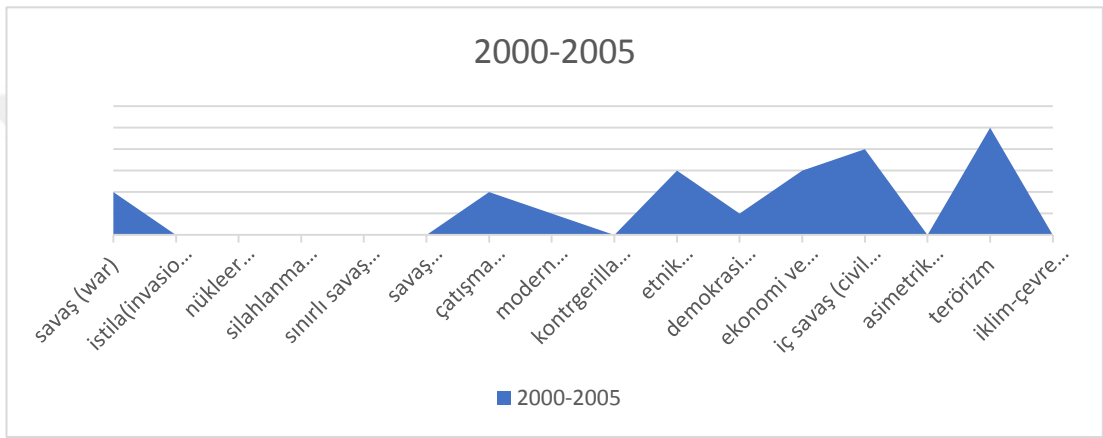
Grafik 4.11. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

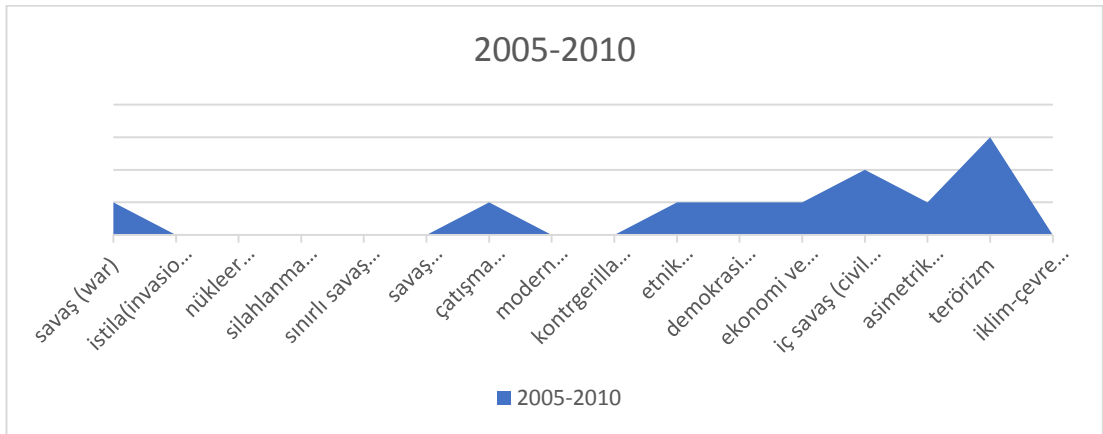
Grafik 4.12. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

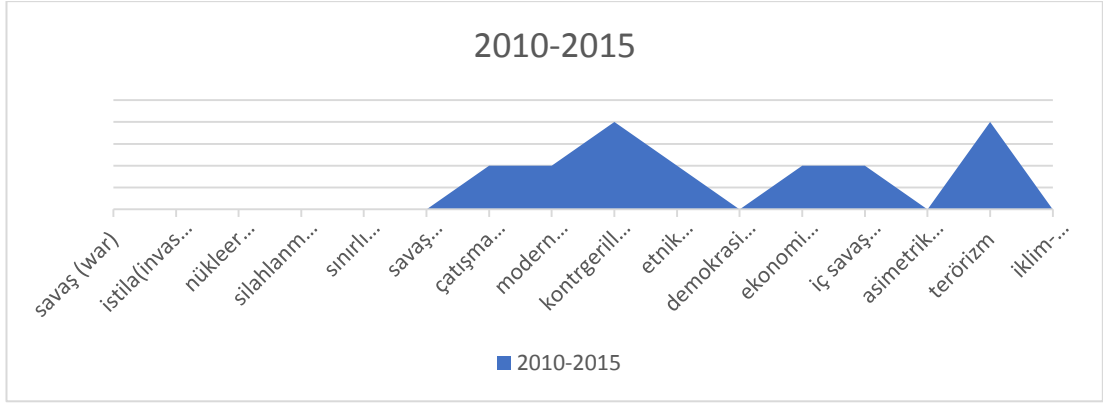
Grafik 4.13. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.14. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.15. Journal of Conflict Resolution Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.16. Journal of Conflict Resolution Dergisi’ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

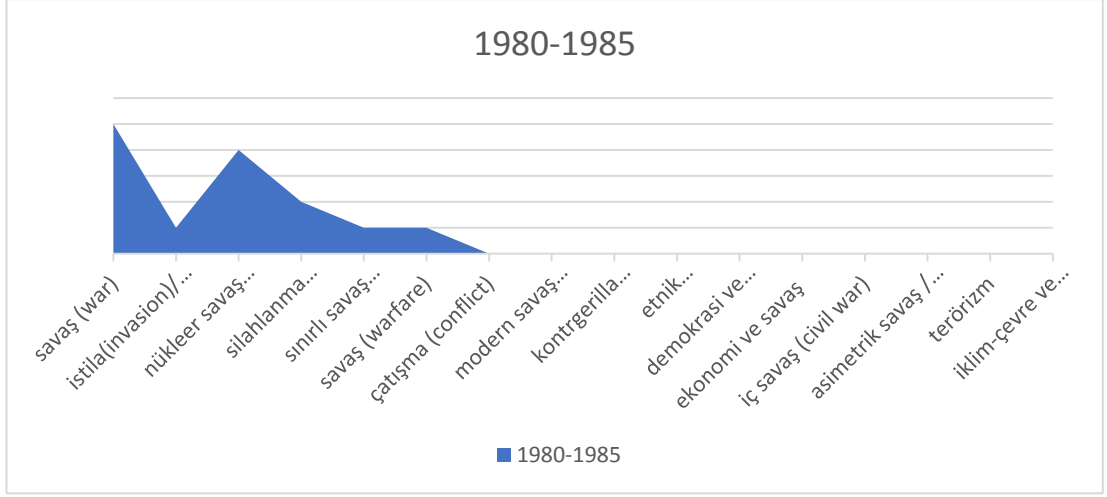
4.2.c. International Security

Çalışmada üçüncü olarak ‘International Security’ dergisi ele alınmıştır. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontgerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.3.).

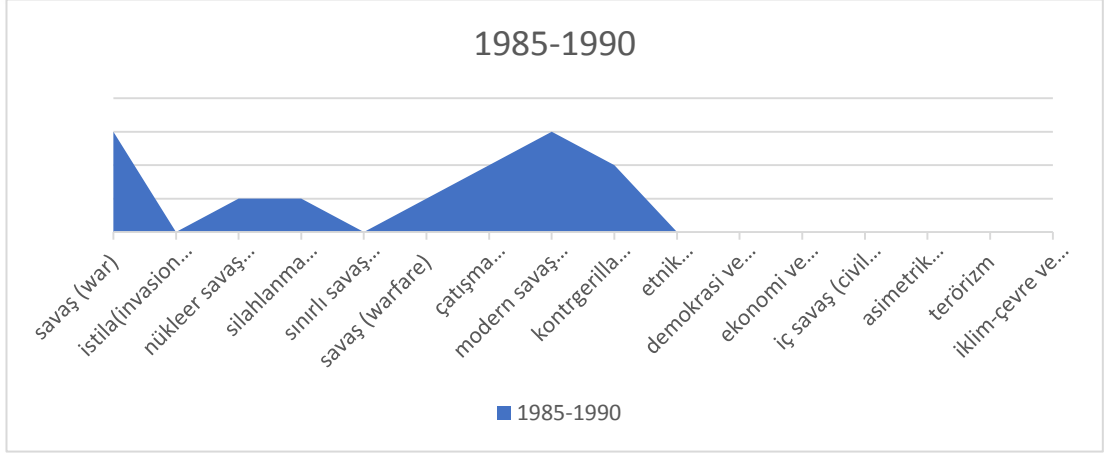
International Security							
KAVRAMLAR	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)	5	3	6	1		1	2
istila(invasion)/ askeri müdahale	1				1	1	1
nükleer savaş (nuclear war)	4	1	1				
silahlanma kontrolü (arms control)	2	1	1				
sınırlı savaş (limited war)	1					1	
savaş (warfare)	1	1			1	1	
çatışma (conflict)		2		1	1		1
modern savaş (modern war)		3	1	1	2		3
kontgerilla hareketi (counterinsurgency)		2		1		2	2
etnik savaş/çatışma			2	3	1	2	
demokrasi ve savaş			1	1		2	1
ekonomi ve savaş				1			
iç savaş (civil war)				1	1	3	2
asimetrik savaş / çatışma					1		
terörizm					8	6	3
iklim-çevre ve savaş			3				2

Tablo 4.3. International Security Dergisi’nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları

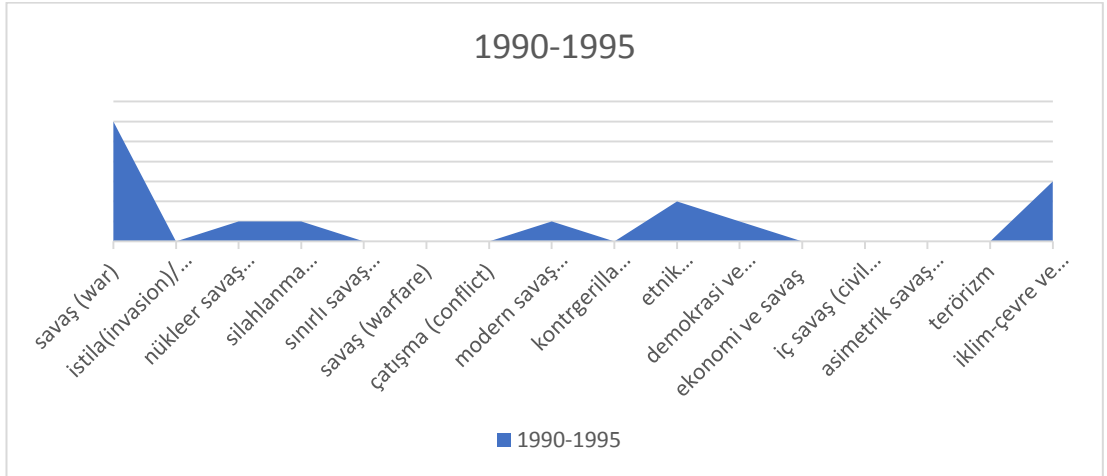
International Security Dergisi'nde 1980-1985 yılları arasında savaş kavramı en çok kullanılan kavram olmuştur. Buna ek olarak bu dönemde sıklıkla kullanılan kavramlar askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü ve sınırlı savaş (limited war) olmuştur (Grafik 4.17). 1985-1990 yılları arasında savaş (war), çatışma, modern savaş ve kontrgerilla hareketleri kavramlarının kullanım oranları birbirine yakın olmuştur. Bu kavramlara ek olarak nükleer savaş ve silahlanma kontrolü konularının da makalelerde incelendiği görülmektedir (Grafik 4.18). 1990-1995 yılları arasında savaş (war) kavramı en fazla kullanım oranına sahiptir. Buna ek olarak nükleer savaş, silahlanma kontrolü, etnik savaş kavramlarına yer verilmiştir. (Grafik 4.19). 1995-2000 yılları arasında en çok kullanılan kavram etnik savaş olmuştur. Bu dönemde savaş (war), çatışma, modern savaş, kontrgerilla iç savaş kavramları da makalelerde kullanılmıştır (Grafik 4.20). 2000-2005 yılları arasında savaş kavramının kullanım oranında önceki yıllara oranla azalma yaşanmıştır. Bu yıllar arasında en çok kullanılan kavram ise terör olmuştur. Buna ek olarak modern savaş, çatışma ve iç savaş kavramları da kullanılmıştır (Grafik 4.21). 2005-2010 yılları arasında kullanılan kavramlar daha önceki periyotta kullanılan kavramların oranları ile paralellik göstermektedir. Bu dönemde de en fazla kullanılan kavram terör olmuştur. İç savaş, etnik savaş ve kontrgerilla hareketleri kavramları da kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır (Grafik 4.22). 2010-2015 yılları arasında savaş kavramının kullanım oranı terör ve modern savaş ile paralellik göstermektedir. Bu yıllar arasında yayınlanan makalelerin özet kısımları incelendiğinde modern savaş, asimetrik savaş, iklim-çevrenin savaş ile olan ilişkilerinin de ele alındığı görülmektedir (Grafik 4.23).

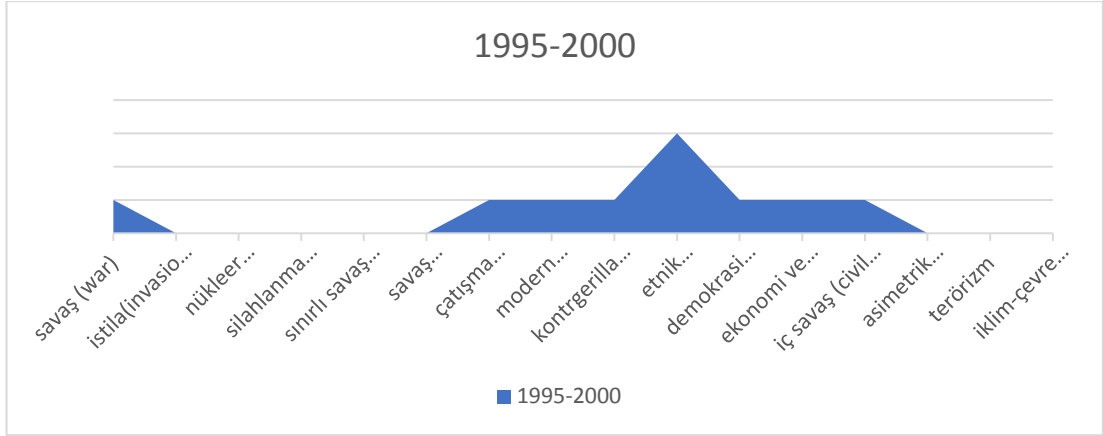
Grafik 4.17. International Security Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

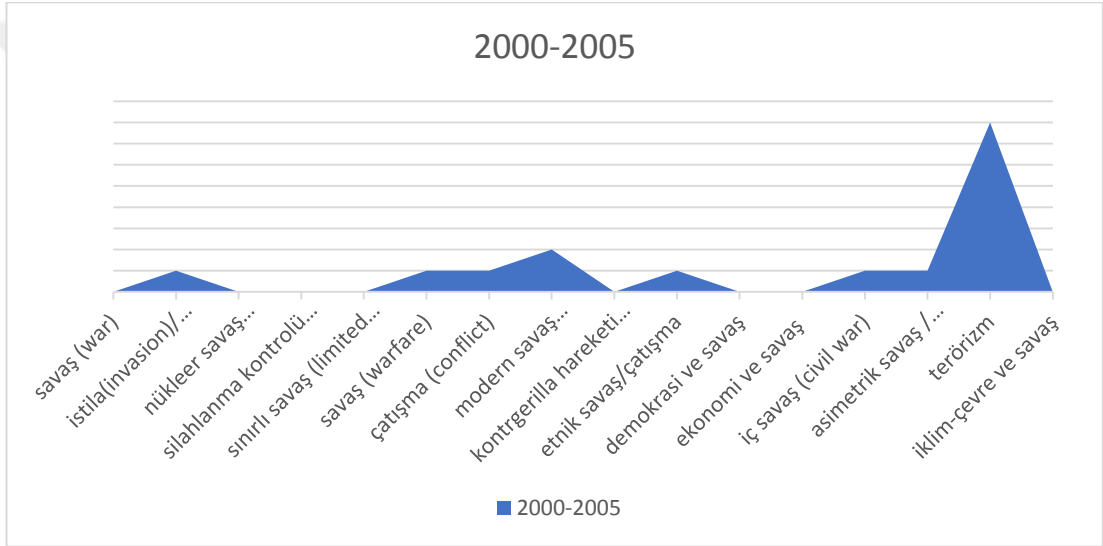
Grafik 4.18. International Security Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

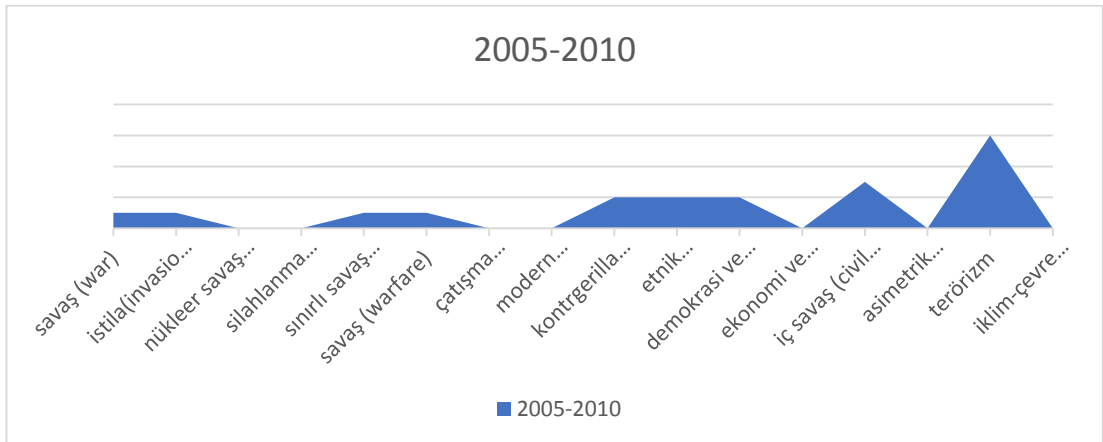
Grafik 4.19. International Security Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

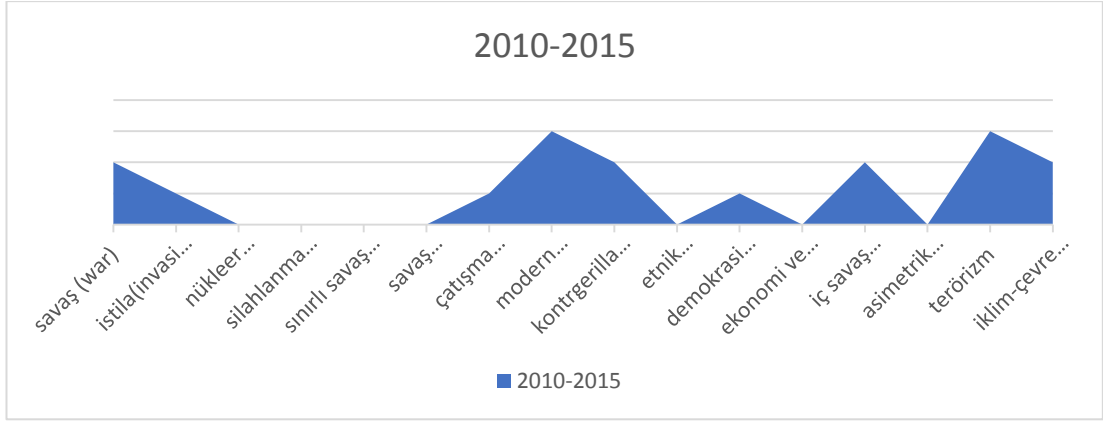
Grafik 4.20. International Security Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.21. International Security Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.22. International Security Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.23. International Security Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

4.2.d. Journal of Peace Research

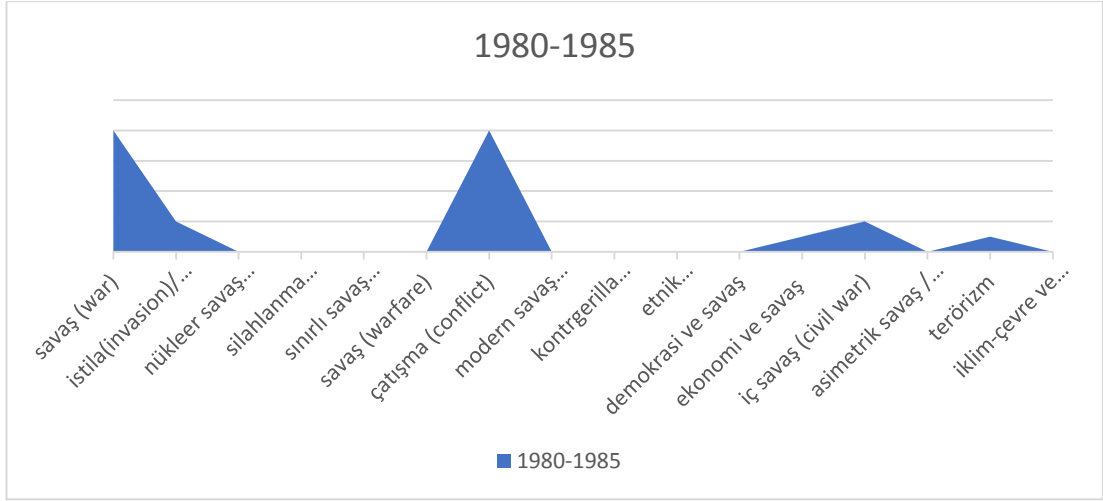
Çalışmada bir başka incelenen dergi ise 'Journal of Peace Research' olmuştur. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan 'savaş (war)', istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontrgerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.4).

KAVRAMLAR	Journal of Peace Research						
	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)	8	7	3	3	3	1	3
istila (invasion) / askeri müdahale	2					1	1
nükleer savaş (nuclear war)		2					
silahlanma kontrolü (arms control)				1			
sınırlı savaş (limited war)							
savaş (warfare)							
çatışma (conflict)	8	5	4	6	3	3	2
modern savaş (modern war)				1			
kontrgerilla hareketi (counterinsurgency)			1				1
etnik savaş/çatışma		1	2	2	10	1	3
demokrasi ve savaş			4		1		2
ekonomi ve savaş	1		2	1	3	3	4
iç savaş (civil war)	2			1	12	3	8
asimetrik savaş / çatışma					1		
terörizm	1					1	4
iklim-çevre ve savaş			1	1	3		6

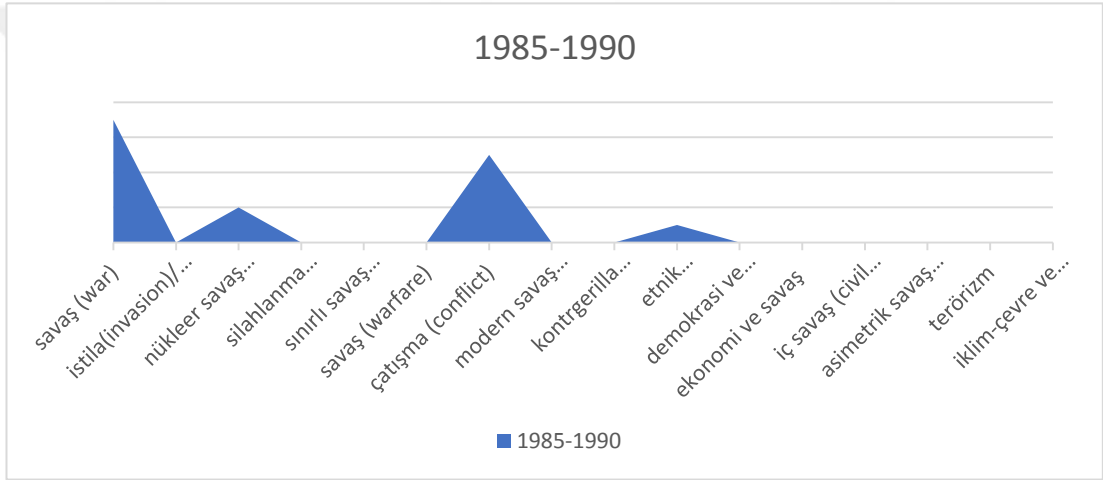
Tablo 4.4. Journal of Peace Research Dergisi'nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları

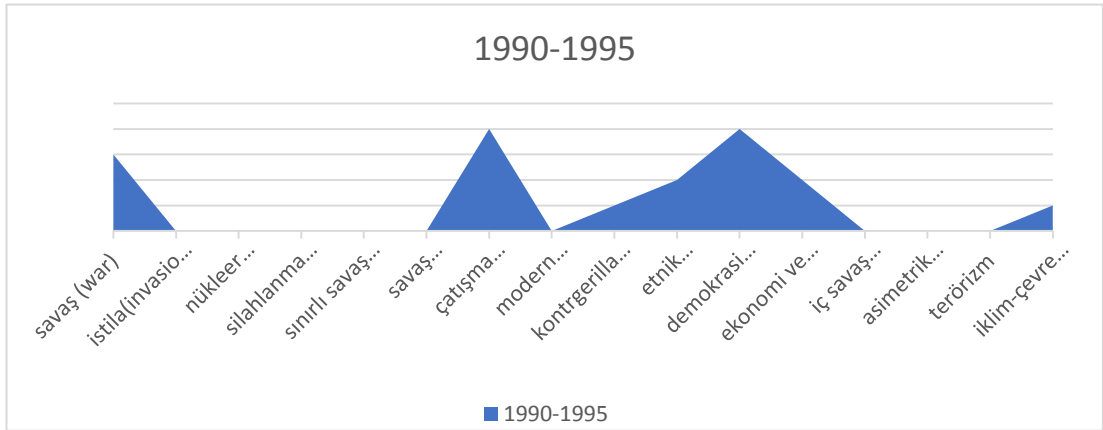
Journal of Peace Research Dergisi'nde 1980-1985 yılları arasında savaş (war) ve çatışma kavramlarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. İç savaş, terörizm kavramları ile ekonomi ve savaş arasındaki ilişki de ele alınan konulardan olmuştur (Grafik 4.24). 1985-1990 yılları arasında yayınlanan makalelerde kullanılan kavramlar önceki dönem ile paralellik göstermektedir. Bu dönemde yine savaş ve çatışma kavramları sıklıkla kullanılmıştır (Grafik 4.25). 1990-1995 yılları arasında savaş kavramının kullanım oranında bir düşüş yaşanmıştır. Bu dönemde öne çıkan kavram çatışma olmuştur. Ayrıca ekonomi, demokrasi ve çevre konularının savaş ile olan ilgisi incelenen konular arasında yer almaktadır (Grafik 4.26). 1995-2000 yılları arasında en fazla kullanılan kavram çatışma olmuştur. Savaş kavramının kullanım oranı düşük olsa da kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır (Grafik 4.27). 2000-2005 yılları arasında etnik savaş ve iç savaş kavramlarının kullanım oranında ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu dönem makalelerin büyük çoğunluğu etnik ve iç savaşlar üzerine olmuştur (Grafik 4.28). 2005-2010 yılları arasında çatışma, iç savaş kavramları ile birlikte ekonomi ve savaş arasındaki ilişkiyi anlatan makalelerin sayısının fazla olduğu görülmektedir (Grafik 4.29). 2010-2015 yılları arasındaki makalelerin incelenmesinin ardından iç savaş kavramının popülerliğini koruduğunu görmekteyiz. Buna ek olarak terörizm, etnik savaş kavramları da kullanılmıştır. Özet kısımlarından anlaşıldığı üzere iklim ve ekonominin savaş üzerindeki etkileri de sıklıkla incelenen konulardan olmuştur (Grafik 4.30).

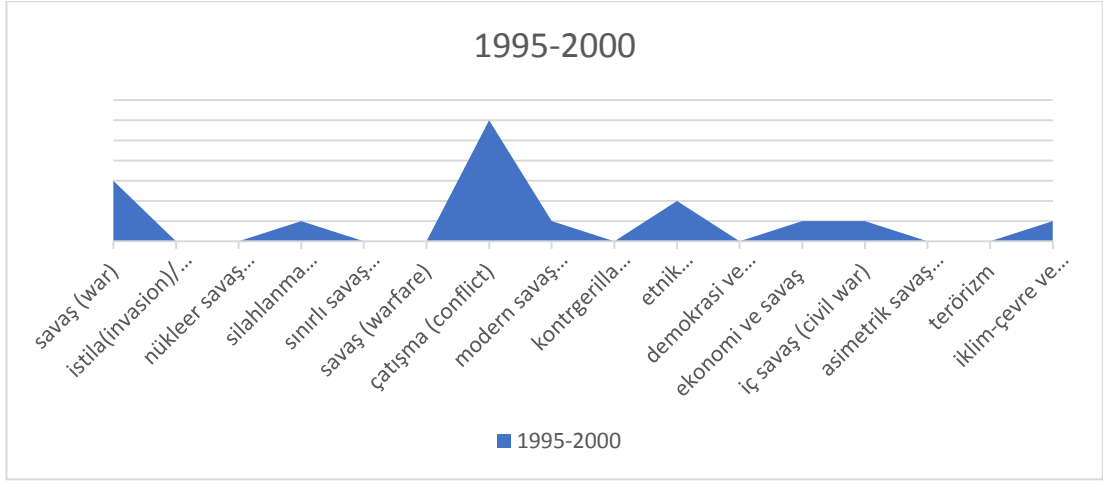
Grafik 4.24. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

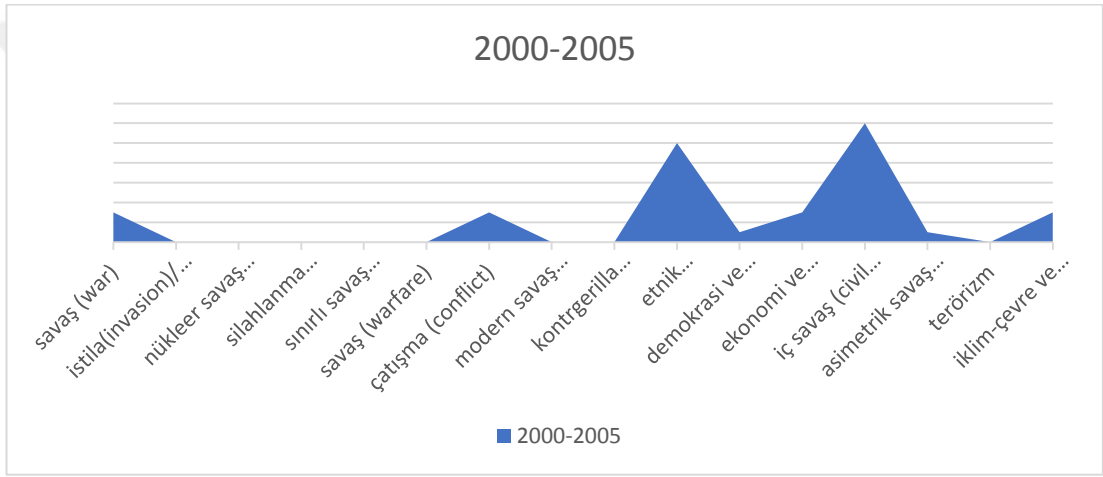
Grafik 4.25. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

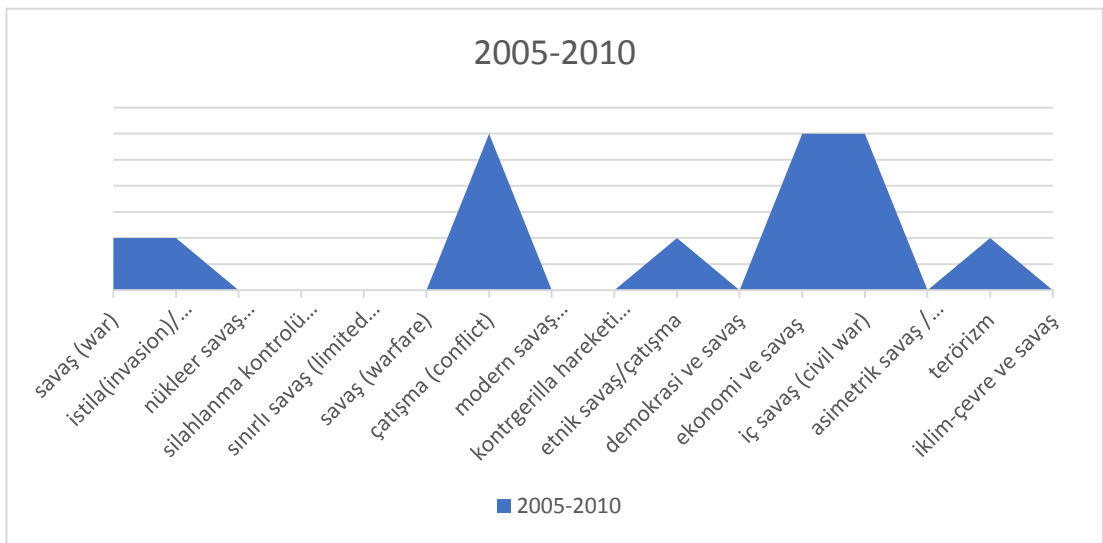
Grafik 4.26. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

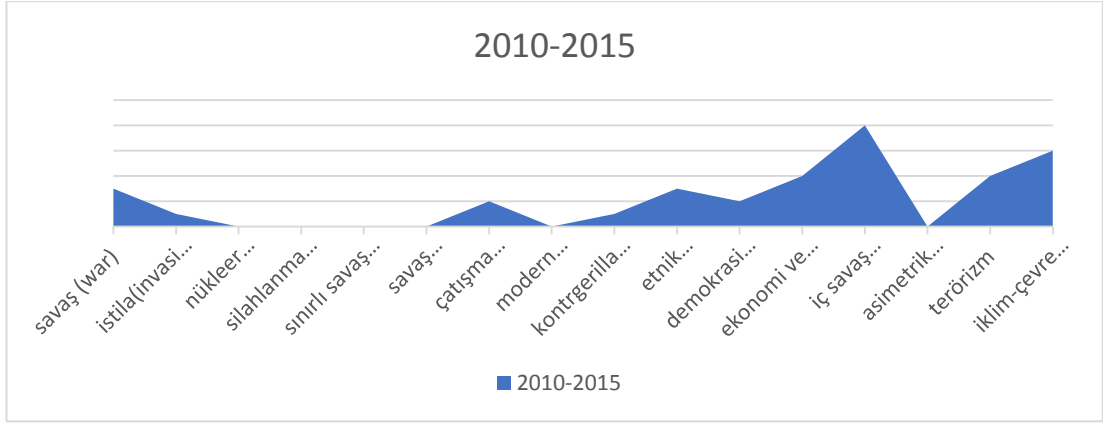
Grafik 4.27. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.28. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.29. Journal of Peace Research Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.30. Journal of Peace Research Dergisi’ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

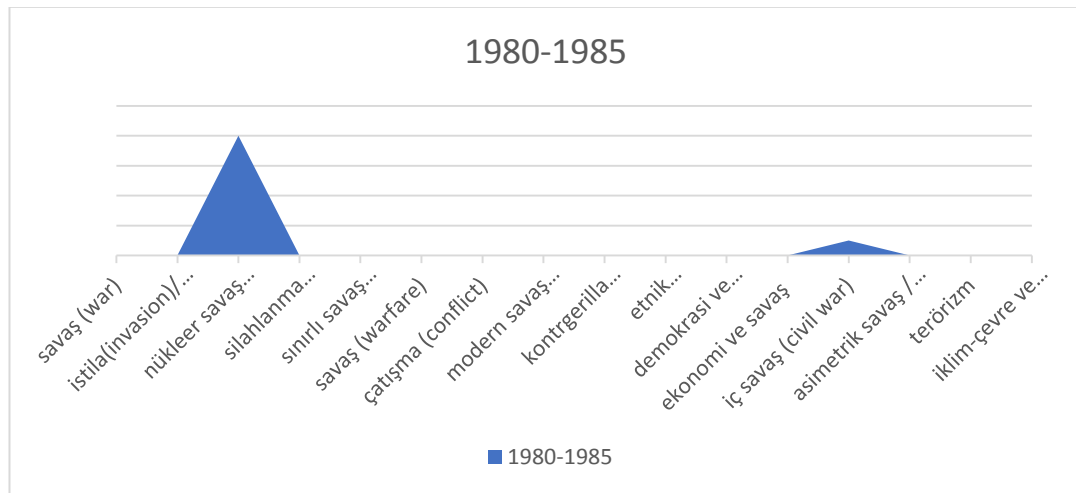
4.2.e. International Organization

Çalışmada beşinci olarak ‘International Organization’ isimli dergi incelenmiştir. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontngerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.5)

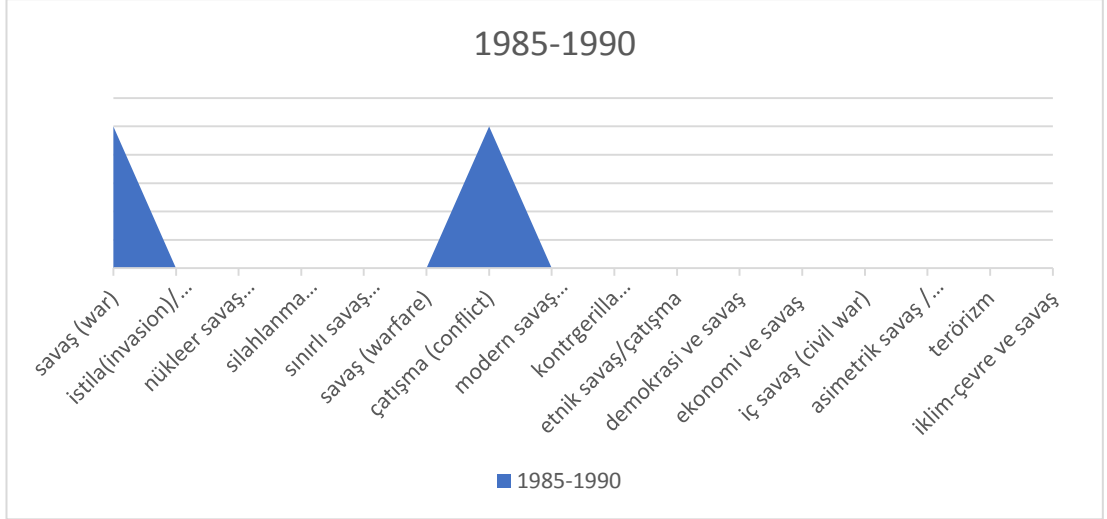
KAVRAMLAR	International Organization						
	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)		1		3	3	2	5
istila(invasion)/ askeri müdahale				1		1	
nükleer savaş (nuclear war)	8						
silahlanma kontrolü (arms control)							
sınırlı savaş (limited war)							1
savaş (warfare)							
çatışma (conflict)		1	1	4	1	2	3
modern savaş (modern war)			1	1			1
kontngerilla hareketi (counterinsurgency)					1	1	1
etnik savaş/çatışma			1	1			
demokrasi ve savaş				1	1	3	
ekonomi ve savaş			1		1		5
iç savaş (civil war)	1			1	2	2	5
asimetrik savaş / çatışma							
terörizm					1	2	4
iklim-çevre ve savaş							

Tablo 4.5. International Organization Dergisi’nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları

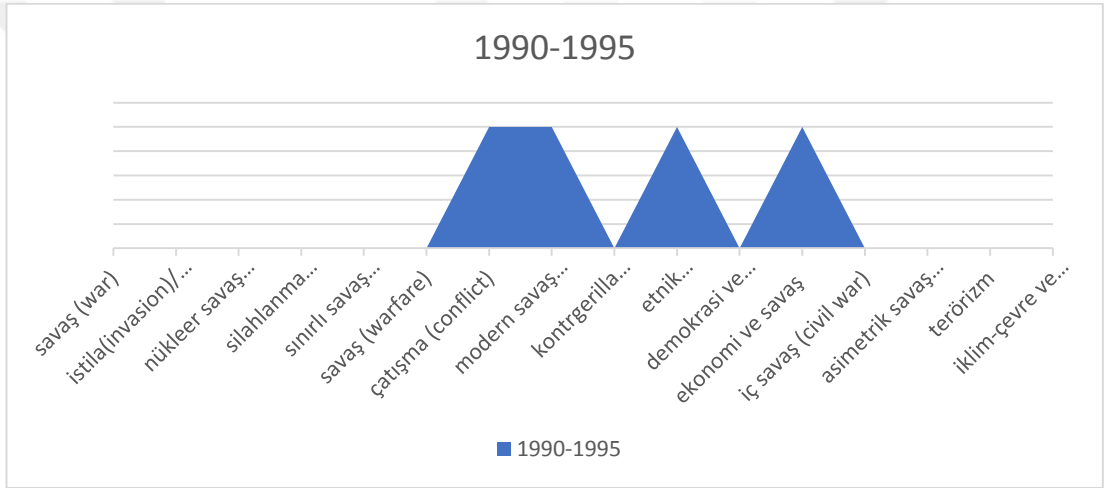
'International Organization' Dergisi'nde 1980-1985 yılları arasında nükleer savaş kavramı en fazla kullanılan kavram olmuştur (Grafik 4.31). 1985-1990 yılları arasında makalelerde savaş ve çatışma kavramları kullanılmıştır (Grafik 4.32). 1990-1995 yılları arasındaki sayılar incelendiğinde çatışma, modern savaş ve etnik savaş kavramlarının kullanıldığı görülmektedir (Grafik 4.33). 1995-2000 yılları arasında savaş ve çatışma kavramlarına sıklıkla rastlanmaktadır (Grafik 4.34). 2000-2005 arası dönemde savaş ve iç savaş kavramlarının kullanım oranlarının fazla olduğu görülmektedir (Grafik 4.35). 2005-2010 yılları arasında savaş (war), modern savaş, iç savaş ve terör kavramlarının kullanım oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dönemde demokrasi ve savaş arasındaki ilişki ele alınan konuların başında gelmiştir (Grafik 4.36). 2010-2015 yıllarına geldiğimizde ise savaş, iç savaş ve terörizm kavramlarının kullanım oranlarının birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir (Grafik 4.37).

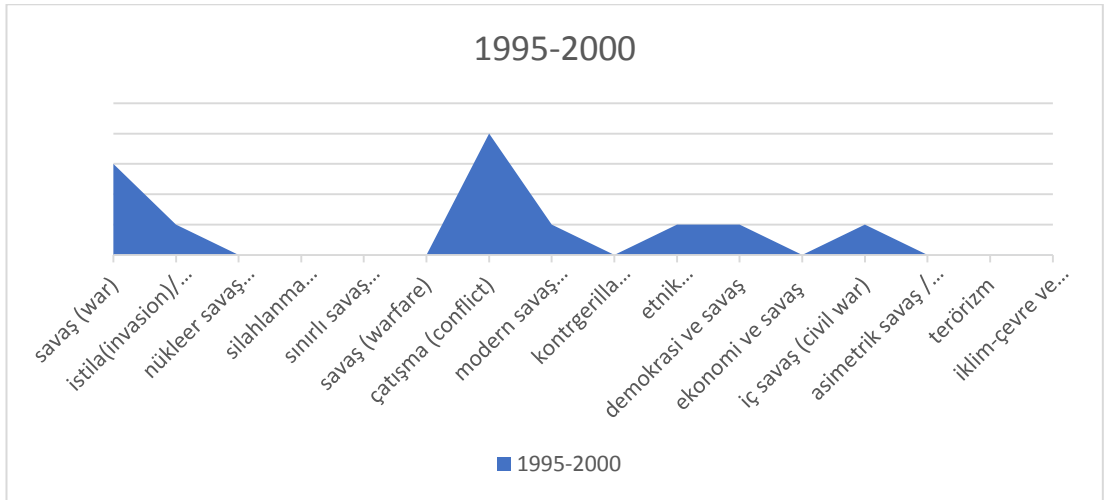
Grafik 4.31. International Organization Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

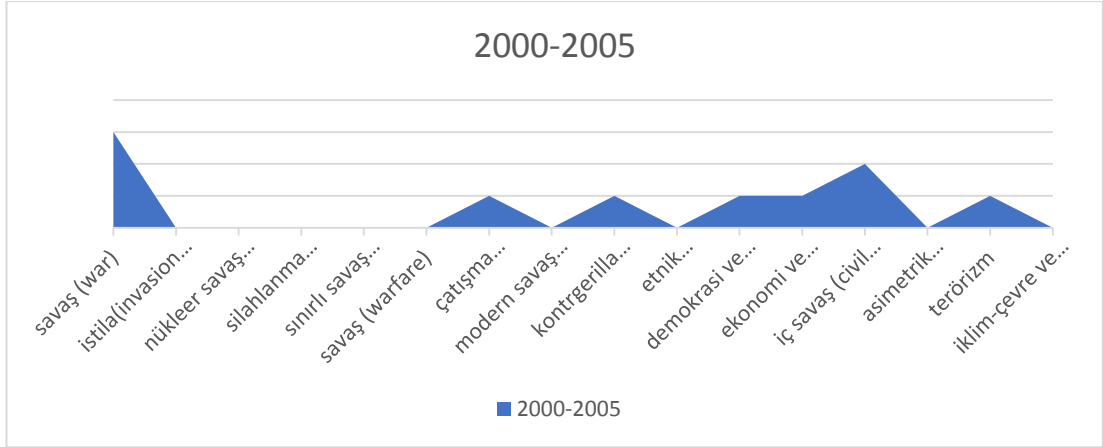
Grafik 4.32. International Organization Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

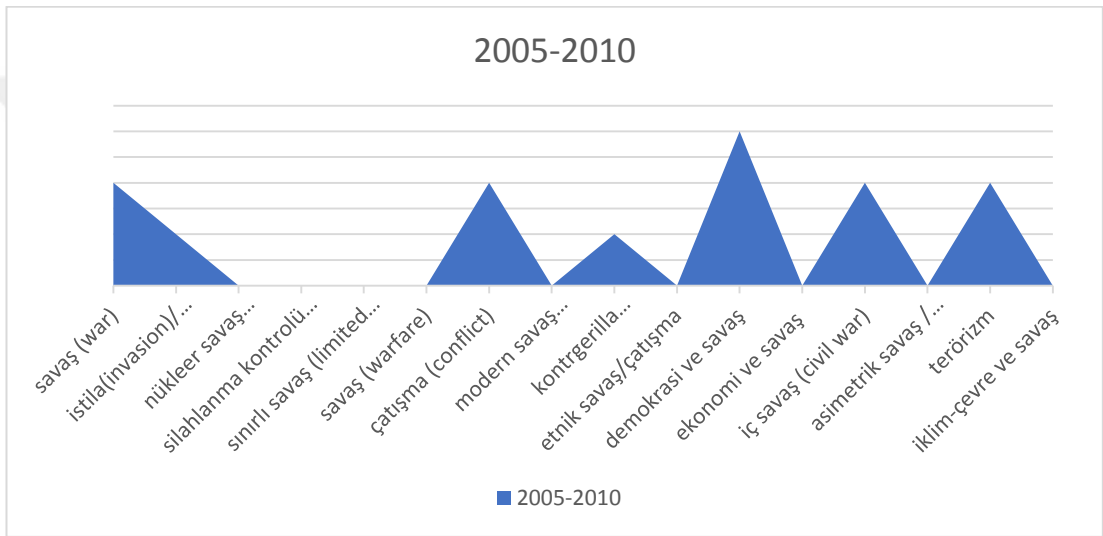
Grafik 4.33. International Organization Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

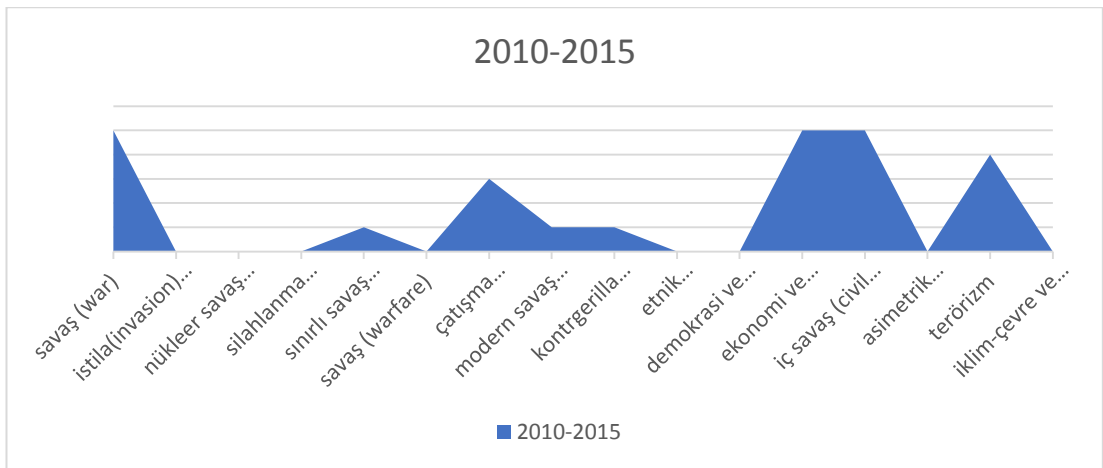
Grafik 4.34. International Organization Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.35. International Organization Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.36. International Organization Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.37. International Organization Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

4.2.f. Journal of Strategic Studies

Çalışmada son olarak ise ‘Journal of Strategic Studies’ Dergisi ele alınmıştır. İnceleme yapılırken makale başlıklarında ve öz kısımlarında yer alan ‘savaş (war)’, istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, kontgerilla hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma , terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının ne kadar kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.6).

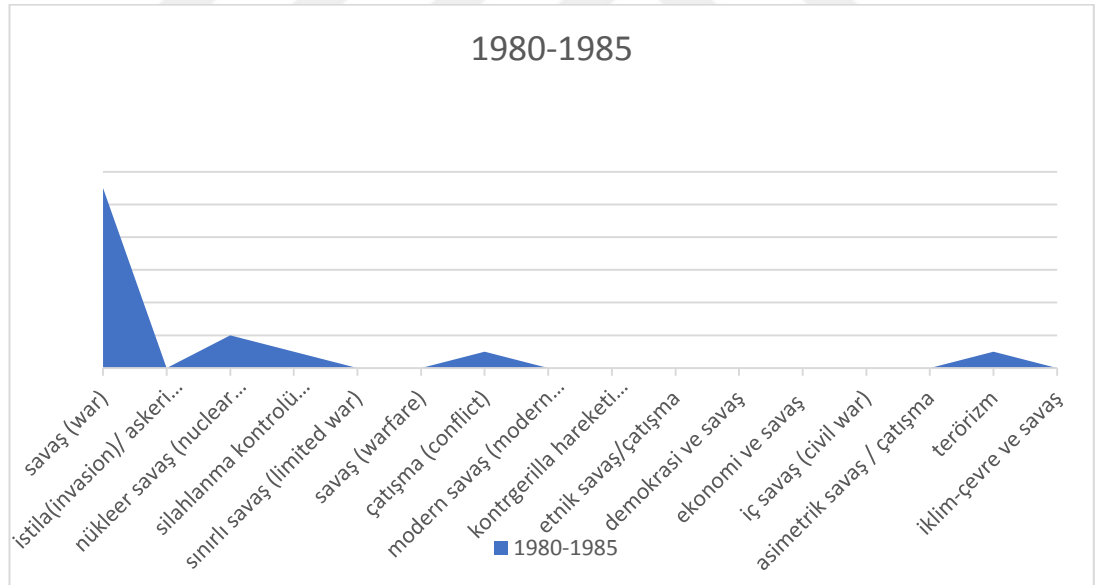
JOURNAL OF STRATEGIC STUDIES							
KAVRAMLAR	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
savaş (war)	11	8	14	12	15	16	23
istila(invasion)/ askeri müdahale		1			1	1	
nükleer savaş (nuclear war)	2	9			2		
silahlanma kontrolü (arms control)	1	1		1	1		
sınırlı savaş (limited war)							
savaş (warfare)				5	1	7	3
çatışma (conflict)	1		3	3	2	3	4
modern savaş (modern war)						1	
kontgerilla hareketi (counterinsurgency)					2	16	12
etnik savaş/çatışma							
demokrasi ve savaş						1	
ekonomi ve savaş							
iç savaş (civil war)			1	1			2
asimetrik savaş / çatışma							
terörizm	1	10			1	5	3
iklim-çevre ve savaş							

Tablo 4.6. Journal of Strategic Studies Dergisi’nin 1980-2015 Yılları Arasında Savaş ile İlgili Makale Sayıları

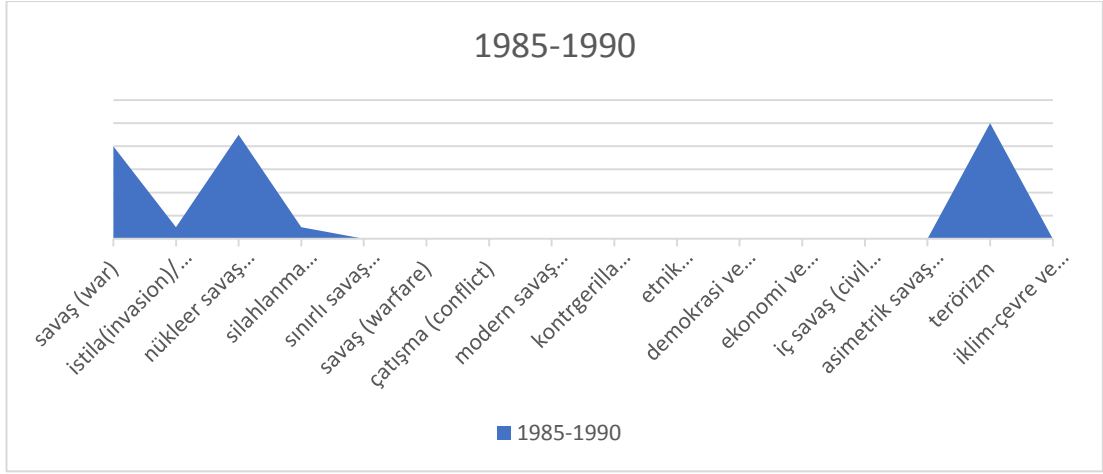
Journal of Strategic Studies Dergisi’nin 1980-1985 yılları arasında en çok kullanılan kavram savaş (war) olmuştur. Buna ek olarak nükleer savaş ve silahlanma kontrolü de makalelerde yer alan konulardan olmuştur (Grafik 4.38). 1985-1990 yılları arasında savaş (war), nükleer savaş ve terörizm en fazla kullanılan kavramlar olmuştur. Savaş kavramı bu dönemde çok kullanılmasına rağmen nükleer savaş ve terör kavramları da savaş kadar kullanılma oranına sahip kavramlar olmuştur (Grafik 4.39). 1990-1995 yılları arasında savaş (war) kavramı en çok kullanılan kavram olmuştur. Bunun yanında birkaç makalede ise çatışma ve asimetrik savaş kavramları

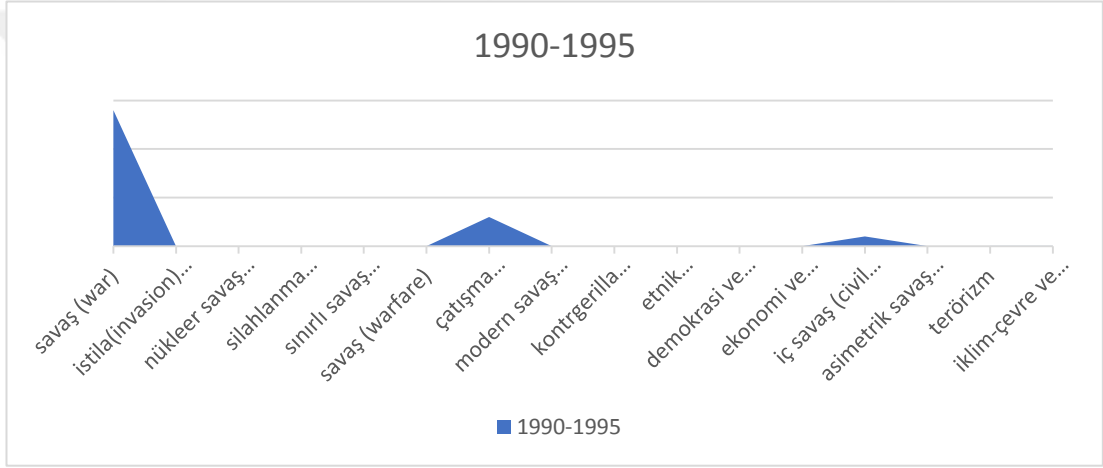
kullanılmıştır (Grafik 4.40). 1995-2000 yılları arasındaki periyotta da en fazla kullanılan kavram savaş(war) olmuştur. Buna ek olarak bu dönemde çatışma ve modern savaş da kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır (Grafik 4.41). 2000-2005 arasına bakıldığında yine en fazla kullanım oranına sahip kavram savaştır. Birkaç makalede de kontrgerilla hareketi, nükleer savaş ve çatışma kavramlarına yer verilmiştir (Grafik 4.42). 2005-2010 yılları arasında savaş (war) ve kontrgerilla hareketleri en fazla kullanım oranına sahip kavramlar olmuştur. Önceki yıllara bakarak kontrgerilla hareketleri ile ilgili yazılmış makalelerin sayısında ciddi bir artış yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde savaş (warfare) ve terörizm de kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır (Grafik 4.43). 2010-2015 yılları arasında savaş (war) kavramı yine en fazla kullanılan kavram olmuştur. Bu dönemde de kontrgerilla kavramının kullanım oranının yüksek olduğu görülmektedir (Grafik 4.44).

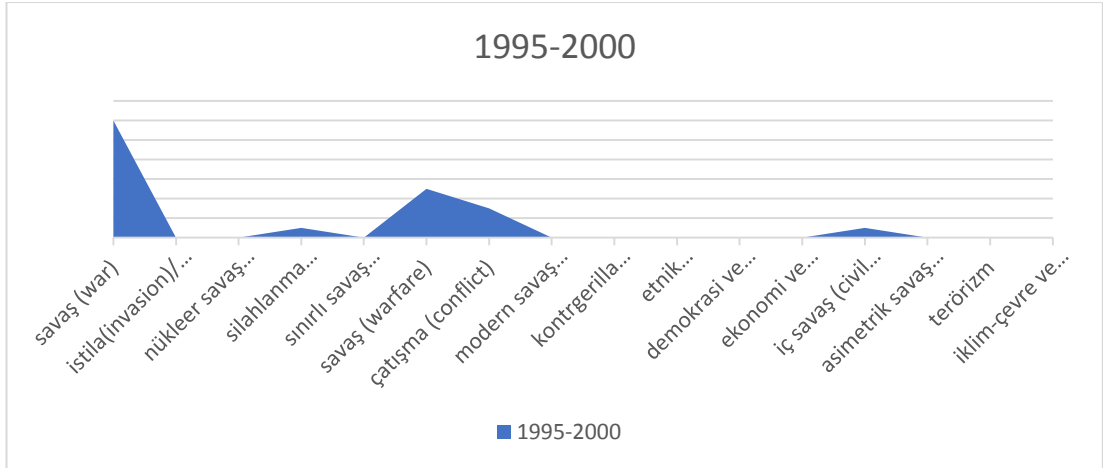
Grafik 4.38. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1980-1985 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

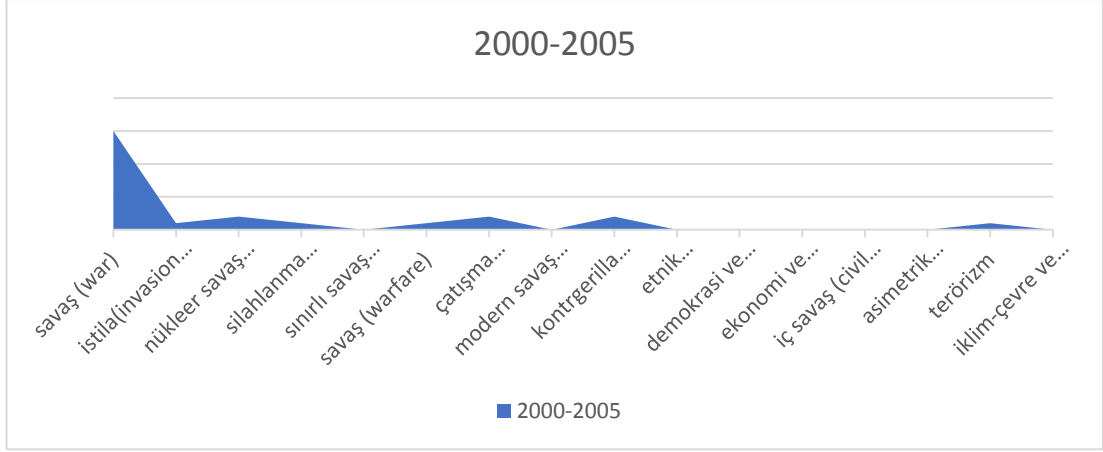
Grafik 4.39. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1985-1990 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

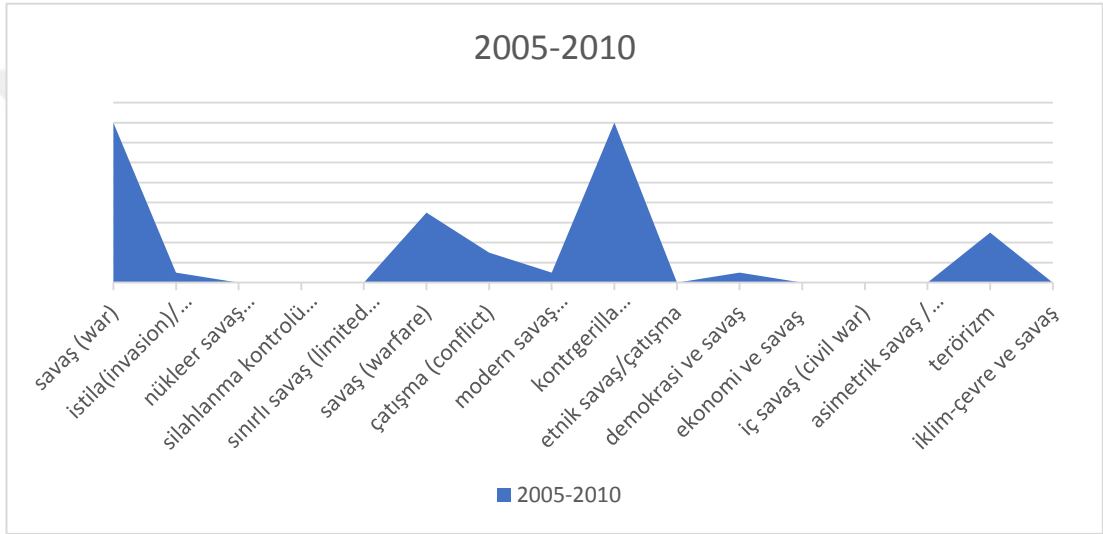
Grafik 4.40. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1990-1995 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

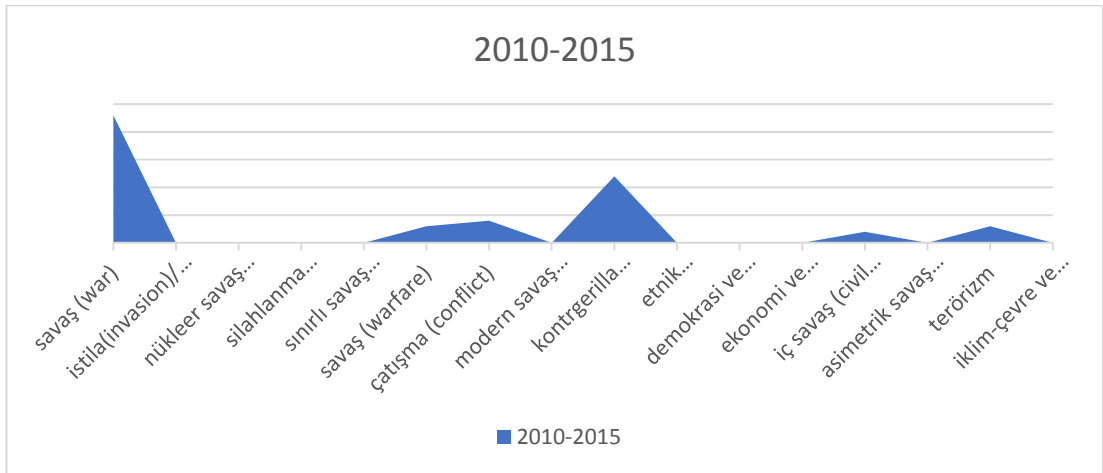
Grafik 4.41. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 1995-2000 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.42. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2000-2005 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.43. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2005-2010 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

Grafik 4.44. Journal of Strategic Studies Dergisi'ndeki 2010-2015 Yılları Arasında Kavramların Popülerlik Dereceleri

4.2.g. Dergi İncelemeleri Üzerine Değerlendirme

1980-2015 yılları arasında “International Studies Quarterly”, “Journal of Peace Research”, “International Security”, “Journal of Conflict Resolution”, “Journal of Strategic Studies” ve “International Organization” dergilerinin incelenmesi ile Soğuk Savaş Dönemi’nde ve Soğuk Savaş’ın ardından literatürde savaş kavramının nasıl ele alındığı somut bir şekilde gösterilmiştir. Elde edilen somut veriler ışığında 1990’lardan itibaren popüler olmaya başlayan kavramların belirli zaman aralıklarında etkili olduğu, fakat bu etkilerin bir süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç yeni kavramların belirli zaman aralıklarında popüler olup, bir süre sonrasında etkilerinin azaldığını kanıtlar niteliktedir. Bu bölümde elde edilen bilgiler kapsamında Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile birlikte daha yumuşak savaş kavramlarının tercih edildiği sonucuna varılmıştır. Çalışmanın önceki kısmında ele alınan uluslararası sistemde yaşanan değişimler böyle bir eğilimin olmasını tetiklemiştir. Yeni savaş kavramlarının popülerlik oranları ve 1980’den 2015’e kadar geçen süreçte savaş kavramının nasıl bir değişim yaşadığının gösterilmesinin ardından çalışmanın bir sonraki kısmında ‘geleneksel savaş’ kavramının etkisinin süreklilik arz edip etmediğini göstermek adına Carl von Clausewitz’in yıllara göre atıf alma oranları gösterilecektir.

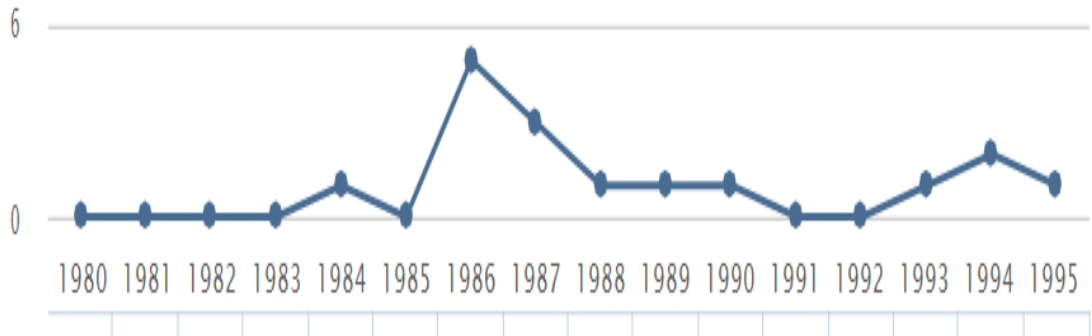
4.3. Carl von Clausewitz’in Yıllara Göre Literatürdeki Yeri

Çalışmanın temelini oluşturan yeni savaş kavramlarının belirli dönemlerde neden popüler olduğu sorusuna verilen cevapların ardından, bu kısımda ise ‘geleneksel savaş’ kavramının etkilerinin süreklilik arz edip etmediği sorusuna yanıt aranacaktır. Savaş kavramı üzerinde yapmış olduğu çalışma ile literatürde önemli bir yere sahip

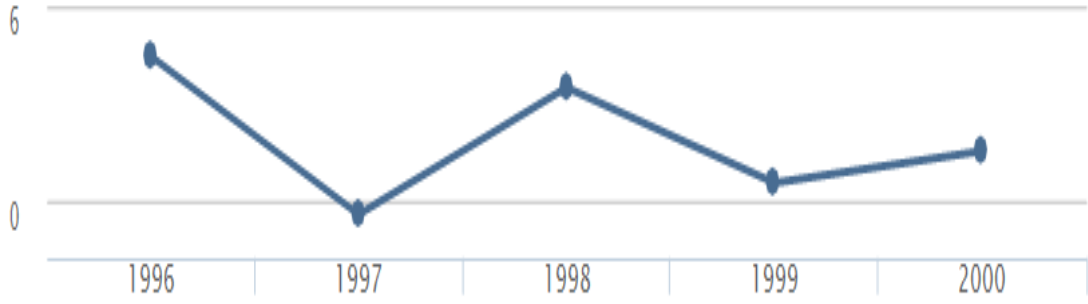
olan Carl von Clausewitz'in referans gösterilme oranındaki yıllara göre değişimde bu çalışma için önemli bir yere sahiptir.

4.3.a. Carl von Clausewitz'in Etkilerinin Yıllara Göre Değişimi

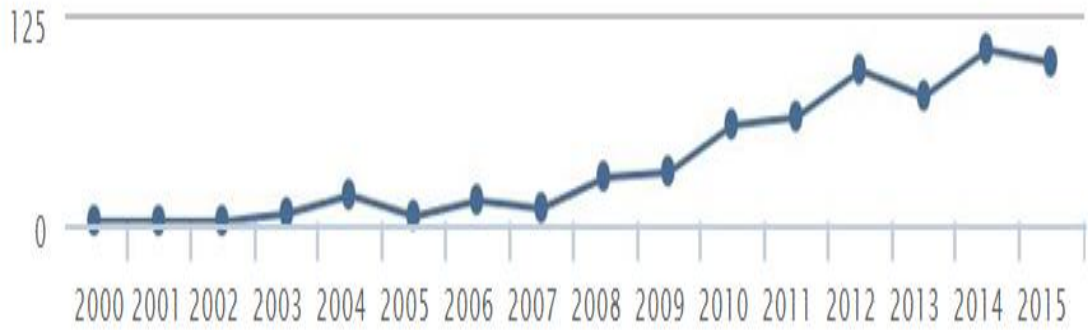
Geleneksel savaş kavramı konusunda yıllardır etkisini sürdüren 'Savaş Üzerine' kitabı hem geleneksel görüşe sahip olan hem de modern savaş kavramları konusunda çalışmalar ortaya koyan akademisyenler tarafından önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın bu kısmında ise Clausewitz'in 1980'den 2015 yılına kadar geçen süreçte ne kadar atıf alındığı gösterilecektir. Bu bağlamda 'scopus' veri tabanı bilgileri kullanılarak Clausewitz'in de popülerlik derecesine yönelik grafiklerden yararlanılmıştır. 1980-1995 yılları arasında Clausewitz'in atıf alma oranının en fazla olduğu aralık 1985-1987 yılları arasında olmuştur (Grafik 4.45). 1996-2000 yılları arasında zaman zaman yükselmeler yaşansa da bu dönemde atıf alma oranının düşük olduğu görülmektedir (Grafik 4.46). 2000'den 2015 yılına gelene kadar yazarın atıf alma oranında sürekli bir artış yaşandığı sonucuna varılmaktadır. Bu incelemelerin ardından Clausewitz'in birçok makalede yer aldığı ve popülerliğini zaman zaman kaybetse de genel olarak atıf alma oranının fazla olduğu sonucu görülmektedir (Grafik 4.47).

Grafik 4.45. Carl von Clausewitz'in 1980-1995 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları

Grafik 4.46. Carl von Clausewitz'in 1996-2000 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları

Grafik 4.47. Carl von Clausewitz'in 2000-2015 Yılları Arası Aldığı Atıf Oranları

4.3.b. Carl von Clausewitz Üzerine Değerlendirme

Geleneksel savaş kavramının etkilerinin süreklilik arz edip etmediğinin somut veriler ile sunulabilmesi adına Clausewitz'in yıllara göre atıf alma oranları incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında zaman zaman Clausewitz'e verilen atıf oranlarında düşüş yaşansa da etkilerinin geçmişten günümüze kadar devam ettiği sonucuna varılmıştır.

4.4. Yeni Savaş Kavramlarının Popülerliği ve Geleneksel Savaş Kavramının Devamlılığı Üzerine Değerlendirme

Elde edilen somut veriler ışığında 1990'lardan itibaren popüler olmaya başlayan kavramların belirli zaman aralıklarında etkili olduğu, fakat bu etkilerin bir süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç yeni kavramların belirli zaman aralıklarında popüler olup, bir süre sonrasında etkilerinin azaldığını kanıtlar niteliktedir.

Bütün bu incelemelerin ardından ise bu çalışma savaş kavramının hala geleneksel savaş kavramı ile aynı olduğunu, zamansal değişikliklerin uzun süreli etkiler meydana getiremediğini savunmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ

Uluslararası İlişkiler literatüründe Soğuk Savaş'ın sona ermesi önemli değişikliklerin meydana gelmesini tetiklemiştir. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan bu değişimler yeni kavramların literatürde yer almasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze kadar her zaman önemli bir yöntem olan savaş kavramı da buna bağlı olarak değişimler yaşamıştır.

1990'lı yıllardan itibaren literatürde savaş ile ilgili olarak yeni kavramlar yerini almaya başlamıştır. Yeni kavramların literatürde yer almaya başlaması ile birlikte bu kavramların tam manası ile bir yenilik getirip getirmediği tartışması da gündeme gelmeye başlamıştır. Savaş kavramı ile ilgili olarak literatürde savaşın yeni isimler ile adlandırılması gerektiğini savunan akademisyenlerin yanında, geleneksel savaş kavramının halihazırda etkisinin devam ettiğini savunan akademisyenler de yer almaktadır. Literatürde yer alan bu tartışma temel alınarak bu çalışmada “Soğuk Savaş Dönemi ve Soğuk Savaş'ın ardından Uluslararası İlişkiler literatüründe savaşın kavramsallaştırılması konusunda yaşanan değişimler ‘geleneksel savaş’ kavramının özünde bir değişim meydana getirmiş midir?” sorusuna cevap aranmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere çalışmanın temelini savaşın kavramsal boyutu oluşturmaktadır. Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ile beraber devletlerin maddi kapasitelerinde yaşadığı değişimler beraberinde fikirlerin de farklı boyutlara ulaşmasını sağlamıştır. Uluslararası sistemde yaşanan gerek maddi değişimler gerek fikirseller değişimler ile birlikte kavramlarda da değişimler kendisini göstermeye başlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte uluslararası sistemde yaşanan değişimler savaşın 'yeni savaş',

'dördüncü nesil savaş', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmayı bastırma' ve 'hibrid savaş' kavramları gibi yeni ifadelerle ile anlatılmaya başlamasını tetiklemiştir. Literatürde yer almaya başlayan bu yeni kavramlar etkililik konusunda akıllara başka bir sorunun gelmesini tetiklemiştir. Bu kavramların etkileri bir süreklilik arz etmekte midir yoksa sadece belirli zaman aralıklarında mı etkisini sürdürmektedir sorunu ortaya çıkmıştır. Yeni kavramların ortaya çıkması bu kavramların gerçekten bir yenilik getirip getirmediği tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Buna bağlı olarak Soğuk Savaş'ın ardından literatürde yer alan yeni kavramların popülerlik oranlarının yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği ise araştırmanın alt sorunsalını oluşturmaktadır. Bu soruya cevap bulabilmek için ise altı farklı dergi seçilmiş ve 1980-2015 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir. Dergilerdeki makalelerin incelenmesi yeni kavramların meydana getirdiği etkilerin somut veriler ile ortaya sunulması adına önemli bir yere sahiptir.

Çalışmada yukarıda bahsedilen sorulara cevap bulabilmek adına ilk olarak 'geleneksel savaş' ve 'modern savaş' kavramlarının ne olduğu üzerinde durulmuştur. Temel olarak geleneksel savaşın ne olduğu ve modernleşme ile beraber bu kavramın ne ifade ettiğinin anlaşılması değişimlerin daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada modern savaş kavramlarının açıklanmasından önce 'geleneksel'den 'modern'e giden sürecin nasıl işlediği ve yaşanan bu değişimin sebepleri ele alınmıştır. Uluslararası İlişkiler literatüründe yaşanan köklü değişimlerin anlaşılabilmesi için geçiş süreçlerinin net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan her bir gelişme savaş kavramı konusunda da değişimin yaşanmasını etkilemiştir. Bu bağlamda kavramsal çerçevenin belirlenmesi geleneksel ile modern arasındaki ayrımın anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Çalışmanın bir sonraki kısmında savaş kavramlarının popülerlik oranlarının yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koyabilmek adına altı farklı derginin 1980'den 2015'e kadar yayınladığı sayıları incelenmiştir. Bu dergiler incelenirken çalışmada dergilerin kurumsal yapı olmaları göz ardı edilmiştir. Çalışmanın temelini devletlerin maddi kapasitelerinde yaşanan değişimlerin beraberinde fikirlerde meydana getirdiği değişimler oluşturmaktadır. Bu sebep ile kurumsal yapılar çalışmada ele alınan değişkenlerden değildir. Seçilen 'International Studies Quarterly', 'Journal of Peace Research', 'International Security', 'Journal of Conflict Resolution', 'Journal of Strategic Studies' ve 'International Organization' dergilerinde yer alan makalelerin başlıkları ve öz kısımları savaş kavramları konusunda nasıl bir eğilim olduğu konusunda somut verilerin oluşturulması için kullanılmıştır. Dergi incelemeleri sonucunda hangi savaş kavramlarının hangi yıllar arasında popüler olduğunu göstermek için başlıklarda yer alan 'savaş (war)', istila (invasion) / askeri müdahale, nükleer savaş, silahlanma kontrolü, sınırlı savaş (limited war), savaş durumu (warfare), çatışma (conflict), modern savaş, ayaklanmaya karşı koyma hareketi (counterinsurgency), etnik savaş/ çatışma, demokrasi ve savaş, iç savaş (civil war), asimetrik savaş/ çatışma, terörizm, iklim-çevre ve savaş kavramlarının yıllara göre kullanılma sayıları belirlenmiştir. Böyle bir yöntemin seçilmesinin temel nedeni ise çalışmanın ana argümanının kavrama yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada savaşın pratik boyutu ele alınmamış, kavramsal çerçevenin sunulması esas amaç olmuştur. Savaş kavramlarının 1980-2015 yılları arasında kullanım sayıları ortaya konulmuştur. Çalışmanın ek kısmında elde edilen sayıların hangi makalelerden elde edildiği tablolar halinde gösterilmiştir. Bu tablolarda ele alınan makalelerin künyeleri ve genel hatları ile makalelerde nelerden bahsedildiğine yer verilmiştir. Daha sonrasında ise elde edilen sayılar ile grafikler oluşturulmuş ve değişimlerin

somut olarak görülmesi sağlanılmıştır. Elde edilen sayılar kullanılarak oluşturulan grafikler kavramlarının etkilerinin dönemsel olduğunu kanıtlamaktadır.

Elde edilen somut veriler ışığında 1990’lardan itibaren popüler olmaya başlayan kavramların belirli zaman aralıklarında etkili olduğu, fakat bu etkilerin bir süreklilik arz etmediği sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç yeni kavramların belirli zaman aralıklarında popüler olup, bir süre sonrasında etkilerinin azaldığını kanıtlar niteliktedir.

Savaş kavramlarının popülerlik oranlarının yıllara göre yaşadığı değişimin gösterilebilmesi için dergi incelemelerine ek olarak literatürde yer almaya başlayan yeni kavramların popülerlik oranları sunulmuştur. Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan 'yeni savaş', 'dördüncü nesil savaş', 'bileşik savaş', 'ayaklanma/ayaklanmayı bastırma' ve 'hibrid savaş' kavramlarının etkilerinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği grafikler yardımı ile anlatılmıştır. Somut veriler ile desteklenen bu kısımda bahsedilen kavramların literatürde yer almasını sağlayan çalışmaların aldığı atıf oranları ‘Google Scholar’dan elde edilen bilgiler ışığında oluşturulmuştur. Dergilerin incelenmesine ek olarak seçilen bu yöntem ile literatürde yer almaya başlayan savaş kavramlarının etkilerinin ne derecede olduğu sunulmaya çalışılmıştır. Daha öncesinde söylenildiği gibi çalışmanın temelini kavramlar olması nedeni ile temel incelenen değişkenlerin kavramlar olduğu söylenebilir. Çalışmada akademisyenlerin yaptığı çalışmalardan ziyade kavramların literatürdeki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yapılan incelemelerin ardından yeni kavramların literatürdeki yerinden kısaca bahsedilecektir. ‘Dördüncü nesil savaşlar’ kavramı 1990 yılında literatürde yerini almaya başlamıştır. William Lind tarafından literatüre kazandırılan bu kavramın popülerlik oranı yıllara göre sürekli değişim göstermesine rağmen, en fazla popülerliğe

2004-2006 yılları arasında ulaştığı görülmüştür. 2014 yılına gelinceye kadar Mary Kaldor'un bu çalışması birçok makale ve kitapta atıf almasına rağmen 2014 yılından itibaren bu kavramın kullanım oranı ciddi oranda düşüş yaşamıştır.

İncelenen bir başka kavram olan 'yeni savaş' ise 1999 yılında Mary Kaldor tarafından Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandırılmıştır. Bu kavramın popülerliğinin ulaştığı en üst nokta ise kavramın çıktığı 1999 yılında gerçekleşmiştir. 2008 yılına gelinceye kadar popülerliği sürekli olarak azalma yaşamıştır. 2008-2014 yılları arasında Mary Kaldor'un kavramın çıkmasını sağlayan çalışması atıf alma oranı bakımından sıfıra yaklaşmıştır.

2002 yılında literatürde yerini almaya başlayan ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma hareketi (insurgency/counterinsurgency) kavramlarının popülerlik kazanmasında ise 2003 yılında ABD ve Irak arasında gerçekleşen savaş etkili olmuştur. 2004-2007 yılları arasında bu kavramların popülerlik oranlarının sürekli artış yaşadığı görülmektedir. Fakat 2013 yılına gelindiğinde bu kavramların popülerliğinde önemli derecede düşüş yaşandığı sonucuna varılmıştır.

2002 yılında Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan bir diğer kavram ise 'bileşik savaş' (compound war) olmuştur. Bu çalışmada incelenen diğer kavramlara oranla popülerlik oranı en düşük olan kavram bileşik savaş olmuştur. Kavramın çıkışını sağlayan Thomas Huber'in "Compound Warfare: A Conceptual Framework" isimli çalışması 2002-2015 yılları arasında 28 kez referans olarak gösterilmiştir.

Bu çalışmada son olarak Uluslararası İlişkiler literatüründe yer almaya başlayan 'hibrid savaş' kavramı ele alınmıştır. 2006 yılında Frank G. Hoffman tarafından "Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars" yazılan çalışma bu kavramın literatürde yer almasını sağlamıştır. Bu çalışma en fazla atıf alma oranına 2008 yılında

ulaşmıştır. İlerleyen yıllarda kavramın popülerliğinde azalma yaşanmış olsa da, 2014 yılından itibaren literatürde tekrar popüler olmaya başlamıştır.

1980-2015 yılları arasında hangi kavramların popüler olduğu ve bu popülerlik oranlarının yıllara göre yaşadığı değişimin sunulmasının ardından ‘geleneksel savaş’ kavramının etkilerinin süreklilik arz edip etmediği sorunsalı üzerinde durulmuştur. Bu sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için geleneksel savaş ile ilgili yapmış olduğu çalışması ile literatürde önemli bir yere sahip olan Carl von Clausewitz incelenmiştir. Geleneksel savaş kavramı konusunda Uluslararası İlişkiler literatüründe önemli bir yere sahip olan Carl von Clausewitz ve ünlü eseri ‘Savaş Üzerine’ çalışmanın temel değişkenlerinden birisi olarak belirlenmiştir. Clausewitz’in literatürdeki yerini gösterebilmek adına ‘Scopus’ adlı veri tabanından faydalanılmıştır. 'Scopus' adlı veri tabanı hem sosyal bilimlerde hem fen bilimlerinde yapılan çalışmaların atıf oranlarının somut veriler ile sunulduğu çalışmalar içermektedir. Bu çalışmada Carl von Clausewitz’in popülerlik oranlarının zamansal olarak nasıl bir değişim gösterdiğini anlayabilmek adına bu veri tabanından faydalanılmıştır. Yapılan incelemelerin ardından geleneksel savaş kavramının açıklanmasında önemli bir yere sahip olan Carl von Clausewitz’in çalışmasının literatürdeki etkisi 1980-2015 yılları arasında zaman zaman bir düşüş yaşasa da genel anlamda sürekliliğini korumuştur.

Dergi incelemeleri ve farklı veri tabanlarından elde edilen bilgiler ‘geleneksel savaş’ kavramının etkisinin süreklilik arz ettiğini desteklemektedir. Bu bağlamda bu çalışma Uluslararası İlişkiler literatüründe devam etmekte olan yeni kavramların tam manası ile yeni olup olmadığı tartışmasına katkı sağlamak amacı ile yapılmıştır.

Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen önemli olaylar beraberinde devletlerin ve bireylerin fikirlerinin değişmesini tetiklemektedir. Bu çalışmanın sonucunda ise, Soğuk savaş’ın ardından devletlerin değişen politikalarında yeni fikirlerin etkili

olduğu görülmüştür. Devletlerin sahip olduğu maddi kapasitelerin sürekli artması veya değişim yaşaması beraberinde devlet politikalarında ve fikirlerinde farklılaşmaların olmasına neden olmuştur. Devletlerin fikirsel olarak değişimler yaşaması vatandaşların fikirlerinin de değişmesine neden olmaktadır. Bu sebeple Soğuk Savaş'ın ardından devletler savaş kavramını yumuşatma politikaları izlemiştir. Literatüre yeni savaş kavramları girmiş ve belli aralıklarla popüler olduğu görülmüştür. Fakat yeni kavramların zamansal popülerliğinin kalıcı bir yeniden kavramsallaştırılma yapamadığı görülmüştür.

Bütün bu incelemelerin ardından ise bu çalışma savaş kavramının hala geleneksel savaş kavramı ile aynı olduğunu, zamansal değişikliklerin uzun süreli etkiler meydana getiremediğini savunmaktadır.

Ayrıca bunlara ek olarak elde edilen veriler ışığında savaşın yeni kavramlar ile ifade edilmesinden ziyade Carl von Clausewitz'in ortaya koyduğu argümanların farklı bakış açıları ile incelenebileceği sonucuna varılabilir. Geleneksel savaş kavramının farklı perspektifler ile okunması kavramsal değişikliklerden ziyade içerik olarak farklılaşmaların ortaya koyulmasını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

Akgül, Öner. 2016. “Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak Savaş Çalışmaları Disiplini.” *Güvenlik Stratejileri* 12(23): 19.

Alper, Ömer Mahir. 2008. “Savaşın Doğallığından Barışın İmkanına.” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17: 36-41.

Aron, Raymond. 2003. *Peace and War: A Theory of International Relations*. New Jersey:Transaction Publishers.

Banasik , Mirosław. 2016. “Russia’s Hybrid War in Theory and Practice.” *Journal on Baltic Security* 2(1): 158.

Beckett , Ian F. W. 2011. “From Guerilla War to Insurgency.” *Conceptualising Modern War* içinde, editor Karl Erik Haug ve Ole Jorgen Maa, 94. London: Hurst & Company.

Bilgin, Kıvılcım Romya, ve Türedi, Gülayşe Ülgen. 2015. “Carl Von Clausewitz” *Savaş Kuramları* içinde, derleyen Erhan Büyükkakıncı, 132. Ankara: Adres Yayınları.

Bingöl, Oktay. 2015. “Hibrid Savaş, Rusya ve Türkiye,” *Bilgi Notu (Merkez Strateji Enstitüsü)*. Erişim tarihi: 20 Şubat 2016. <http://merkezstrateji.com>

Booth, Ken. 2001. “New Wars for Old,” *Civil Wars* 4(2): 163-165.

Brauch, Hans Günter. 2008. “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü.” *Uluslararası İlişkiler* 5 (18): 19.

Bruneau, Jean-Maurice, ve Frion, Pascal. 2015. “Revisiting Sun Tzu in the Information Overload Age for Applied Intelligence Education: Stop Answering, Find Good Questions.” *Journal of Intelligence Studies in Business* 5 (1): 71-72.

Carmola, Kateri. 2005. "The Concept of Proportionality: Old Questions and New Ambiguities." *Just War Theory* içinde, editör Mark Evans, 93-99. New York: Palgrave Mcmillan.

Clausewitz, Carl Von. 2003. *Savaş Üzerine*. Çeviren Şiar Yalçın. Ankara: Eriş Yayınları.

Coker, Christopher. 2012. "The Collision of Modern and Post-Modern War." *The Oxford Handbook of War* içinde, editör Julian Lindley-French, 58-59. Oxford: Oxford University Press.

Cox, Robert. 1981. "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory." *Journal of International Studies* 10:87.

Davie, Maurice R. 1968. *The Evolution of War: A Study of Its Role in Early Societies*. Washington: Kennikat Press.

Dessler, David. 1991. "Beyond Correlations: Toward a Causal Theory of War." *International Studies Quarterly* September 35(3): 339.

Eker, Sami 2015. "Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği." *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 2(1): 41.

Erol, Mehmet Seyfettin ve Oğuz, Şafak. 2015. "Hybrid Warfare Studies and Russia's Example in Crimea." *Akademik Bakış* 9(17): 262.

Ersoy, Eyüp 2014. "Realizm", *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde, derleyen Ramazan Gözen, 161. İstanbul: İletişim Yayınları.

Fleming, Colin M. 2009. "New and Old Wars? Debating a Clausewitzian Future." *Journal of Strategic Studies* 32(2): 216.

Galtung, Johan. 1969. "Violence, Peace and Peace Research." *Journal of Peace Research* 6(3): 167-191.

Geyikli, Yemliha. “Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Sorunu: BM, NATO, Bush Doktrini.” *Akademik Perspektif* 20 Ağustos 2014. Erişim tarihi: 28.02.2017. <http://akademikperspektif.com/2014/08/20/uluslararasi-hukukta-kuvvet-kullanma-sorunu-bm-nato-bush-doktrini/>.

Goldstein, Judith and Keohane, Robert O. 1998. “Ideas and Foreign Policy.” *International Relations Theory* içerisinde, editör Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi, 298. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Gürcan, Metin 2011. “Bir Önceki Savaş İçin Hazırlanmak: Değişen Küresel Güvenlik Ortamının Geleneksel Savaş Olgusuna Etkisi.” *Bilge Strateji Dergisi* (Güz): 149.

Gürsoy, Zehra. 2015. "Sun Tzu", *Savaş Kuramları* içinde, derleyen Erhan Büyükkakıncı, 12-13. Ankara: Adres Yayınları.

Hoffman , Frank G. 2009. “Hybrid Warfare and Challenges,” *Joint Force Quarterly(JFQ)* 52(1): 34.

Hoffman , Frank G. 2007. “*Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars.*” Toplantı bildirisi: Potomac Institute for Policy Studies, Virginia, Aralık.

Holtsi, Kalevi J. 1996. *The State, War and The State of War*. Cambridge: Cambridge University Press.

Huber, Thomas M. 2002. “Compound Warfare: A Conceptual Framework.” *Compound Warfare: That Fatal Knot* içerisinde, editör Thomas M. Huber, 1-3. Kansas: U.S. Army Command and General Staff College Press.

Kadercan, Burak. 2014. “Güç.” *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, editör Şaban Kardaş ve Ali Balcı, 319. İstanbul: Küre Yayınları.

Kaldor, Mary. 1999. *New and Old Wars*. Stanford, California: Stanford University Press.

Kaldor, Mary. 2013. "In Defence of New Wars." *International Journal of Security and Development* 2(4):1.

Karp, Aaron; Karp, Regina and Terriff, Terry. 2008. "The Fourth Generation Warfare Debate", *Global Insurgency and The Future of Armed Conflict* içerisinde, editör Aaron Karp, Regina Karp and Terry Terriff, New York: Routledge.

Keegan, John. 1995. *Savaş Sanatı Tarihi*. Çeviren Füsün Doruker. İstanbul: Gençlik Yayınları.

Keskin, Funda. 1998. *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*. Ankara: Mülkiyeler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi 4.

Keyman, Fuat E. 2014. "Küreselleşme." *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, editör Şaban Kardaş ve Ali Balcı, 498. İstanbul: Küre Yayınları.

Kull, Steven; Ramsa, Clay and Lewis, Evan. 2003. "Misperception, The Media and The Iraq War." *Political Science Quarterly* 118 (4): 569.

Küçük, Mustafa. 2014. "Marksist Teoriler." *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, editör Şaban Kardaş ve Ali Balcı, 198. İstanbul: Küre Yayınları.

Layne, Christopher. 1994. "Kant or Cant: The Myth of The Democratic Peace." *International Security* 19 (2): 6.

Levy, Jack S. and Morgan, T. Clifton. 1984. "The Frequency and Seriousness of War: An Inverse Relationship?" *The Journal of Conflict Resolution* 28(4): 737-739.

Lind, William S. 1989. "The Changing Face of War: Into the Fourth Generation." *Marine Corps Gazette* ,October. Erişim tarihi: 5 Mart 2017. <https://www.mca-marines.org>.

Lind, William S., Maj John F. Schmitt, and Col Gary I. Wilson. 1994. "Fourth Generation Warfare: Another Look," *Marine Corps Gazette*, December. Erişim tarihi: 5 Mart 2017. <https://www.mca-marines.org>.

Lind , William S. 2004. "Understanding Fourth Generation War." *Antiwar*, 15 Ocak. Erişim tarihi: 8 Mart 2017. <http://www.antiwar.com>.

Lind, William S. 2003. "Understanding Fourth Generation War," *Military Review*, 19 Aralık. Erişim tarihi: 15 Mart 2017. <http://www.military.com>.

Luterbacher, Urs. 1984. "Last Words about War?" *The Journal of Conflict Resolution* 28(1): 171.

McKenzie, Kenneth F. 1993. "Elegant Irrelevance: Fourth Generation Warfare," *U.S. Army War College Report*.

McNeilly, Mark R. 2012. *Sun Tzu and The Art of Business*. Oxford: Oxford University Press.

Mesquita, Bruce Bueno De. 1981. *The War Trap*. New Haven and London: Yale University Press.

Metz, Steven. 2011. "Insurgency." *Conceptualising Modern War* içerisinde, editör Karl Erik Haug ve Ole Jorgen Maa, 114. London: Hurst & Company.

Most, Benjamin A., and Starr, Harvey. 1983. "Conceptualizing "War": Consequences for Theory and Research." *The Journal of Conflict Resolution* March 27(1): 142-153.

Nordin, Astrid H. M. ve Öberg, Dan. 2015. "Targeting the Ontology of War: From Clausewitz to Baudrillard." *Journal of International Studies* 43(2): 395.

Oğuzlu, Tarık. 2014. "Liberalizm." *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, editör Şaban Kardaş ve Ali Balcı, 135. İstanbul: Küre Yayınları.

Okur, Mehmet Akif ve Ongur, Hakan Övünç. 2014. "Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Teori." *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içerisinde, derleyen Ramazan Gözen, 302. İstanbul: İletişim.

Öberg, Dan. 2014. "Baudrillard and War." *International Journal of Baudrillard Studies* 11 (2).

Pars, Matthijs. 2013. "Six strategy lessons from Clausewitz and Sun Tzu." *Journal of Public Affairs* 13(3): 330.

Pazarcı, Hüseyin. 2006. *Uluslararası Hukuk Dersleri*. Ankara: Turhan Kitabevi, 4. Kitap, 2. Baskı.

Pekşen, Hasan Deniz, ve Güneşlioğlu, Murat. 2015. "Tukidides", *Savaş Kuramları* içinde, editör Erhan Büyükkakıncı, 37. Ankara: Adres Yayınları.

Phelan, Colonel Pat. 2011. "Fourth Generation Warfare and its Challenges for the Military and Society." *Defence Studies* 11(1):96-119.

Platon. 2007. *Devlet*. Çeviren S. Eyüboğlu & M. A. Cimcoz. İstanbul: TİBKY

Platon. 1998. *Yasalar*. Çeviren Candan Şentuna - Saffet Babür. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Reich, Wilhelm. 1970. *The Mass Psychology of Facism*. Newyork: Noonday Press.

Rid, Thomas ve Hecker, Marc. 2009. *War 2.0*. London: Praeger Security International.

Rid, Thomas and Keaney, Thomas. 2010. *Understanding Counterinsurgency: Doctrine, Operations and Challenges*. New York: Routledge Press.

Rosenau, James. 1990. *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity*. Princeton: Princeton University Press.

Sample, Susan G. 2000. "Military Buildup: Arming and War." *What Do We Know About War* içerisinde, editör John A. Vasquez, 181-182. New York: Rowman & Littlefield Publishers.

Schmitt, Carl. 2007. *The Concept of The Political*. Chicago: The University of Chicago Press.

Shaw, Martin. 2000. "The Contemporary Mode of Warfare? Mary Kaldor's Theory of New Wars." *Review of International Political Economy* 7(1):172.

Smith, Theresa Clair. 1980. "Arms Race Instability and War." *Journal of Conflict Resolution* June 24(2): 253-284.

Starr, Harvey. 1991. "Review of the book *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity* by J. N. Rosenau." *Journal of Politics* 53(3): 925.

Tangör, Burak ve Yalçınkaya, Haldun. 2010. "Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler." *Uluslararası İlişkiler* 7(25):135.

Turan, Aslıhan. 2015. "Niccolo Machiavelli" *Savaş Kuramları* içinde, derleyen Erhan Büyükkakıncı, 85-94. Ankara: Adres Yayınları.

Tzu, Sun. 2001. *Savaş Sanatı*. Çeviren Adil Demir. İstanbul: Kastaş Yayınevi.

US Government. 2009. "U.S Government Counterinsurgency Guide."

Varlık, Ali Bilgin. "Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım." *Avrasya Terim Dergisi* 1 (2): 114-118.

Vasquez, John A. 2000. *What Do We Know About War?*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.

Waltz, Kenneth. 2008. "Uluslararası Politikanın Değişen Yapısı." *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5(17):32.

Wijk, Rob De. 2012. "Hybrid Conflict and The Changing Nature of Actors." *The Oxford Handbook of War* içerisinde, editör Julian Lindley-French, 358. Oxford: Oxford University Press.

Williamson, Colonel Steven C. 2009. "From Fourth Generation Warfare To Hybrid War." *Strategy Research Project*.

Wright, Quincy. 1942. *A Study of War*. Chicago: The University of Chicago Press.

Yenilmez, Yener Kutsal. "John Keegan." *Savaş Kuramları* içinde, derleyen Erhan Büyükakıncı, 217-219. Ankara: Adres Yayınları.

Yılmaz, Muzaffer Ercan. 2007. "Westphalia'dan Günümüze Savaş." *Uluslararası İlişkiler* 4 (14): 27.

EKLER

INTERNATIONAL STUDIES QUARTERLY			
YAZAR	MAKALENİN ADI	YAYINLANDIĞI TARİH-SAYI	MAKALENİN İÇERİĞİ
Robert Mandel	Transnational Resource Conflict: The Politics of Whaling	march 1980	Makalede çevre konusunda etkili olan grupların yapmış olduğu lobcilik faaliyetlerinin çatışmalar üzerindeki etkisi ele alınmıştır.
Manus I. Midlarsky, Martha Crenshaw and Fumihiko Yoshida	Why Violence Spreads: The Contagion of International Terrorism	june 1980	1968-1974 yılları arasında yayılan terör eylemleri üzerinde bir araştırma yapılmıştır.
Bruce Bueno de Mesquita	Risk, Power Distributions, and the Likelihood of War	december 1981	Karar alıcı mekanizmaların alacağı riskler ve riskten kaçma seçenekleri ile savaşa mı yoksa barışa mı gidileceği konusu ele alınmıştır. Bu süreç değerlendirilirken devletlerin sahip oldukları güçler de göz önünde bulundurulmuştur.
Herbert K. Tillema and John R. Van Wingen	Law and Power in Military Intervention: Major States after World War II	june 1982	İngiltere, Fransa, Amerika ve Sovyetler Birliği 1946'tan 1982'ye kadar diğer ülkelerde 70'ten fazla askeri müdahalede bulunmuştur. Ama büyük güçler çoğunlukla kendileri birebir savaşa girmekten kaçınmaktadır. Makalede büyük güçlerin askeri müdahalelerde bulunmasının sebebinin güce olan saygıdan mı yoksa uluslararası hukuktan mı kaynaklanmaktadır sorusuna cevap aranmaktadır.
Charles W. Kegley, Jr. and Gregory A. Raymond	Alliance Norms and War: A New Piece in an Old Puzzle	december 1982	Devletler arası işbirliği ve bunun savaşlar üzerindeki etkisi ele alınmaktadır.
Lawrence C. Hamilton and James D. Hamilton	Dynamics of Terrorism	march 1983	1968-1978 yılları arasında terör eylemlerinin gerçekleştiği 16 ülke ele alınmış ve terör kavramı matematiksel olarak ifade edilmiştir.

Charles S. Gochman and Russell J. Leng	Realpolitik and the Road to War: An Analysis of Attributes and Behavior	march 1983	Makalede devletlerin realist açıdan karar verdiklerinde kar elde etmek amaçlı askeri güce başvurmasının gerekli olduğu varsayımı üzerinde durulmuştur.
William R. Thompson	Uneven Economic Growth, Systemic Challenges, and Global Wars	september 1983	Makalede dalgalı ekonomik büyüme ve sistemsel zorlukların küresel savaşlar üzerindeki etkileri ele alınmıştır.
Raimo Vayrynen	Economic Cycles, Power Transitions, Political Management and Wars between Major Powers	december 1983	Devletler arasında meydana gelen savaşlarda birçok farklı neden bulunmaktadır. Makalede ise güç ve politik yönetimin sistemdeki yerine bağlı olarak savaşların meydana gelme sebepleri ele alınmıştır.
Charles F. Doran	War and Power Dynamics: Economic Underpinnings	december 1983	Makalede güç döngüsü ve uluslararası savaşlar arasındaki nedensellik ilişkisi incelenmektedir.
Robert C. North and Nazli Choucri	Economic and Political Factors in International Conflict and Integration	december 1983	Devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin seviyesine bağlı olarak meydana gelen savaşlar üzerine yazılmış bir makaledir.
Frank W. Wayman, J. David Singer and Gary Goertz	Capabilities, Allocations, and Success in Militarized Disputes and Wars, 1816-1976	december 1983	1815-1976 yılları arasında devletlerin sahip oldukları maddi güçler ile meydana gelen savaşlar arasındaki ilişki ele alınmıştır.
Bruce Bueno de Mesquita	Toward a Scientific Understanding of International Conflict: A Personal View	june 1985	Davranışsalci yaklaşım kapsamında bireylerin uluslararası savaşlardaki etkileri ele alınmıştır.
Mark J. Gasiorowski	Economic Interdependence and International Conflict: Some Cross-National Evidence	march 1986	Makalede ekonomik bağıllık ve uluslararası çatışmalar arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Ekonomik bağıllık bazılarında göre çatışmalara daha çok sebep olurken bazılarında göre daha az çatışmaya sebep olmaktadır. Makalede ise her iki görüşe birden yer verilmiştir.
Manus I. Midlarsky	A Hierarchical Equilibrium Theory of Systemic War	march 1986	Çalışmada sistemik savaşların ortaya çıkış sebepleri ortaya konulmuştur.

Jack S. Levy	Organizational Routines and the Causes of War	june 1986	Askeri rutinler sistemik, kurumsal, bürokratik ve psikolojik değişkenler ile bir araya geldiğinde savaşların patlak vermesine sebep olmaktadır. Makalede kurumlar ve askeri yapılanmalar ile savaşlar arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
R. Paul Shaw and Yuwa Wong	Ethnic Mobilization and the Seeds of Warfare: An Evolutionary Perspective	march 1987	Makalede insanın yaşadığı evrime bağlı olarak meydana gelen savaşlardaki değişim ele alınmaktadır. Bu bağlamda değişken olarak etnik yapı seçilmiştir.
Joshua S. Goldstein	The Emperor's New Genes: Sociobiology and War	march 1987	Savaşların meydana gelmesinin sebepleri sosyobiyolojik açıdan ele alınmaktadır. İnsan doğası ve bunun savaşlar üzerindeki etkisi incelenmektedir.
Jack Vincent	Freedom and International Conflict: Another Look	march 1987	Özgürlük ve uluslararası çatışmalar arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Yazarın varsayımına göre özgür olmamak ile çatışmalar arasında bir ilişki yoktur.
Keith W. Hipel, Muhong Wang and Niall M. Fraser	Hypergame Analysis of the Falkland/Malvinas Conflict	september 1988	Hypergame teorisi ile Falkland Savaşı ele alınmaktadır.
T. David Mason and Dale A. Krane	The Political Economy of Death Squads: Toward a Theory of the Impact of State-Sanctioned Terror	june 1989	Terör eylemlerinde popülerlik oranı ile alınan destek arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
Zeev Maoz	Joining the Club of Nations: Political Development and International Conflict, 1816-1976	june 1989	Makalede rejim tipi, rejim değişikliği ve uluslararası çatışmalar arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
Gregory G. Brunk, Donald Secrest and Howard Tamashiro	Military Views of Morality and War: An Empirical Study of the Attitudes of Retired American Officers	march 1990	Askerlerin inançları ile savaşlar arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
K. Edward Spiezio	British Hegemony and Major Power War, 1815-1939: An Empirical Test of Gilpin's Model of Hegemonic Governance	june 1990	Makalede Gilpin'in hegemon gücün göreceli gücünün savaşlar üzerindeki etkisi üzerine yazmış olduğu varsayım ele alınmaktadır. Bu bağlamda ise İngiltere'nin hegemon güç olduğu zamanlar örnek olarak seçilmiştir.

Terry Boswell and Mike Sweat	Hegemony, Long Waves, and Major Wars: A Time Series Analysis of Systemic Dynamics, 1496-1967	june 1991	1496-1967 yılları arasında büyük güçler arasında meydana gelen savaşlar hegemon kavramı kapsamında ele alınmıştır.
David Dessler	Beyond Correlations: Toward a Causal Theory of War	september 1991	Makalede savaşların sebepleri farklı disiplinleri kapsayacak biçimde ele alınmıştır.
Matthew Soberg Shugart	Guerrillas and Elections: An Institutionalist Perspective on the Costs of Conflict and Competition	june 1992	Gerilla hareketleri ile seçimler arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Devletin karar verirken seçim ve gerilla hareketlerine karşı koyma maliyetleri arasında bir karşılaştırma yapılmıştır.
Daniel S. Geller	Power Differentials and War in Rival Dyads	june 1993	Devletlerin güç kapasitelerinde yaşanan değişimler savaşların meydana gelmesinde etkili olmaktadır. Makalede ikili sürekli rakip olan devletler arasındaki savaşlar güç değişimi kapsamında ele alınmış ve 1816-1986 yılları arası dikkate alınmıştır.
James H. Schampel	Change in Material Capabilities and the Onset of War: A Dyadic Approach	december 1993	Devletlerin sahip oldukları kapasiteleri ve bu kapasitelerde yaşanan değişimlerin savaşa mı yoksa barışa mı sebep olacağı sorusu üzerinde durulmuştur.
Kevin Wang and James Lee Ray	Beginners and Winners: The Fate of Initiators of Interstate Wars Involving Great Powers Since 1495	march 1994	16, 17, 18, 19 ve 20. yüzyılda büyük güçler arasında çok fazla savaş meydana gelmesine rağmen 1945'ten itibaren büyük güçler arasında meydana gelen savaşlarda ciddi oranda bir azalma görülmektedir. Makalede neden 21. yüzyılda büyük güçler arasında savaşların olmadığı sorusuna yanıt aranmaktadır.
Ted Robert Gurr	Peoples Against States: Ethnopolitical Conflict and the Changing World System: 1994 Presidential Address	september 1994	1960'lardan itibaren etnik kökenli savaşların sayısında artış yaşanmaya başlanmıştır. Makalede neden etnik çatışmaların sayısında artış olduğu konusunda bir araştırma sunulmaktadır.
Woosang Kim and Bruce Bueno de Mesquita	How Perceptions Influence the Risk of War	march 1995	Devletlerin algısı ve buna bağlı olarak Avrupa'da 1816-1970 yılları arasında meydana gelen 469 çatışma incelenerek savaş ve algı arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Thomas J. Volgy and Stacey Mayhall	Status Inconsistency and International War: Exploring the Effects of Systemic Change	march 1995	Makalede statü tutarsızlığı ve meydana gelen savaşların sıklık derecesi incelenmiştir. 1950-1987 yılları arasında meydana gelen savaşlar bu bağlamda ele alınmıştır.
Alastair Smith	Alliance Formation and War	december 1996	İşbirliği ve savaş arasındaki ilişki oyun teorisi kapsamında ele alınmıştır.
John A. Vasquez	Distinguishing Rivals That Go to War from Those That Do Not: A Quantitative Comparative Case Study of the Two Paths to War	december 1996	Makalede rakip güçler nasıl, neden savaşa girer sorularına yanıt aranmaktadır. 1816-1986 yılları arasında meydana gelen savaşlar toprak unsuru kapsamında ele alınmıştır.
Benjamin Miller and Korina Kagan	The Great Powers and Regional Conflicts: Eastern Europe and the Balkans from the Post-Napoleonic Era to the Post-Cold War Era	march 1997	Bölgesel savaş ve çatışmalar üzerine yazılmış bir makaledir. Bölgesel olarak meydana gelen çatışmaların şiddeti ve büyük güçlerin bölgesel olarak etkileri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.
John R. Oneal and Bruce M. Russett	The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950-1985	june 1997	1950-1985 yılları arasında meydana gelen çatışmalar göz önünde bulundurularak ekonomi ve demokrasinin savaş üzerindeki etkileri incelenmiştir.
Walter Enders and Todd Sandler	Transnational Terrorism in the Post-Cold War Era	march 1999	Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte güçlü devletlerin terör hareketlerine müdahale oranı azalmaya başlamıştır. Makalede 1970-1996 yılları arasında meydana gelen terör eylemleri ve yöntemleri ele alınmıştır.
Brian M. Pollins and Kevin P. Murrin	Where Hobbes Meets Hobson: Core Conflict and Colonialism, 1495-1985	september 1999	Makalede büyük güçler ve kolonyal müdahaleleri ele alınmaktadır. Bu inceleme yapılırken 'long wave' ve 'leadership cycle' kavramları temel alınmıştır.
Kristian S. Gleditsch and Michael D. Ward	War and Peace in Space and Time: The Role of Democratization	march 2000	Makalede demokrasi ile savaş arasındaki ilişki ele alınmaktadır. 1875-1996 yılları arasında meydana gelen savaşlar bu bağlamda ele alınmıştır.
D. Scott Bennett and Allan C. Stam	A Universal Test of an Expected Utility Theory of War	september 2000	1816-1984 yılları arasında Avrupa'da meydana gelen savaşlar savaşta beklenen fayda teorisi (an expected utility theory of war) kapsamında ele alınmıştır.

Dylan Balch-Lindsay and Andrew J. Enterline	Killing Time: The World Politics of Civil War Duration, 1820-1992	december 2000	Makalede 3. tarafların iç savaşlar üzerindeki etkileri ele alınmıştır.
Joseph M. Grieco	Repetitive Military Challenges and Recurrent International Conflicts, 1918-1994	june 2001	Makalede son yıllardaki uluslararası çatışmaların gidişatı üzerinde durulmuştur. Savaş konusundaki riskler sistemik, çift taraflı ve ulusal durumlar kapsamında ele alınmaktadır.
Errol A. Henderson and Richard Tucker	Clear and Present Strangers: The Clash of Civilizations and International Conflict	june 2001	1816-1992 yılları arasında meydana gelen uluslararası çatışmalar medeniyet üyelikleri göz önüne alınarak karşılaştırılmıştır.
			Makalede insani hukukun yeni teknoloji ve silahlar ile savaşlar üzerindeki etkileri ele alınmıştır.
Meredith Reid Sarkees, Frank Whelon Wayman and J. David Singer	Inter-State, Intra-State, and Extra-State Wars: A Comprehensive Look at Their Distribution over Time, 1816-1997	march 2003	Klasik savaşların sayısında son zamanlarda önemli derece azalma yaşanmıştır. Etnik savaşların etkisi artmaya devam etmektedir. Bu bağlamda Soğuk Savaş'ın ardından meydana gelen savaşlar ele alınmaktadır.
Paul D. Senese and John A. Vasquez	A Unified Explanation of Territorial Conflict: Testing the Impact of Sampling Bias, 1919-1992	june 2003	Eskiden topraksal etken savaşların meydana gelmesinde önemli bir yere sahipti. Makalede ise son zamanlarda meydana gelen savaşlarda toprağın etkisi ele alınmaktadır.
David C. Kang	International Relations Theory and the Second Korean War	september 2003	İkinci Kore Savaşı ele alınarak savaşların başlama sebepleri üzerine varsayımlar ele alınmıştır.
Peter Andreas	The Clandestine Political Economy of War and Peace in Bosnia	march 2004	Suç unsuru ile savaş arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu bağlamda Bosna Savaşı ve suçlu savaşanların etkileri ele alınmıştır.
Douglas Woodwell	Unwelcome Neighbors: Shared Ethnicity and International Conflict during the Cold War	march 2004	Makalede etnik nüfus ve farklı etniklerden ayaklanmacıların uluslararası çatışmalar üzerindeki etkisi ele alınmaktadır.

John A. Vasquez	The Probability of War, 1816-1992	march 2004	1816-1992 yılları arasında meydana gelen savaşların meydana gelme sebepleri ele alınmıştır. Hangi etkenlerin savaşların patlak vermesinde etkili olduğu incelenmiştir.
Ajin Choi	Democratic Synergy and Victory in War, 1816-1992	september 2004	Demokrasilerin neden demokratik olmayanlardan daha çok savaş kazandığı ele alınmıştır.
M. Caprioli	Primed for Violence: The Role of Gender Inequality in Predicting Internal Conflict	june 2005	Etnik kimliklerin uluslararası çatışmalar üzerindeki etkisi incelenmiştir.
David Sobek	Machiavelli's Legacy: Domestic Politics and International Conflict	june 2005	Rejim tipleri iel savaşlar arasındaki ilişki incelenmektedir.
Ahmer Tarar	Diversionsary Incentives and the Bargaining Approach to War	march 2006	Devletlerin yurt dışında gerçekleştirdiği askeri müdahaleler ile iç etmenler arasındaki ilişki oyun teorisi ile incelenmiştir.
Walter Enders and Todd Sandler	Distribution of Transnational Terrorism among Countries by Income Class and Geography after 9/11	june 2006	11 Eylül sonrasında terör eylemlerinde yaşanan değişimler ele alınmaktadır.
Bumba Mukherjee	Why Political Power-Sharing Agreements Lead to Enduring Peaceful Resolution of Some Civil Wars, but Not Others?	june 2006	Makalede neden bazı güç paylaşımı antlaşmalarının başarılı olurken bazılarının başarısız olduğu üzerinde durulmuştur.
Michael G. Findley and Scott Edwards	Accounting for the Unaccounted: Weak-Actor Social Structure in Asymmetric Wars	september 2007	Asimetrik güçler ve çatışmalar arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
Indra De Soysa and Ragnhild Nordås	Islam's Bloody Innards? Religion and Political Terror, 1980-2000	december 2007	Makalede İslam ve terör arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

Jack S. Levy	Preventive War and Democratic Politics	march 2008	Önleyici savaş ve an altıcı savaş kavramları arasındaki fark incelenmektedir.
J. Michael Greig and Patrick M. Regan	When Do They Say Yes? An Analysis of the Willingness to Offer and Accept Mediation in Civil Wars	december 2008	İç savaşlarda üçüncü tarafların etkilerinin neler olduğu üzerinde durulmuştur.
James A. Piazza and James Igoe Walsh	Transnational Terror and Human Rights	march 2009	Makalede terör eylemleri ile insan hakları arasındaki ilişki ele alınmaktadır.
Kristine Eck	From Armed Conflict to War: Ethnic Mobilization and Conflict Intensification	june 2009	Etnik etkileşimin çatışmadan nasıl savaşa evrildiği üzerinde durulmuştur.
Catherine C. Langlois and Jean-Pierre P. Langlois	Does Attrition Behavior Help Explain the Duration of Interstate Wars? A Game Theoretic and Empirical Analysis	december 2009	Savaşlar ve devletlerin niyetlerinin savaş sürecindeki etkileri oyun teorisi kapsamında ele alınmıştır.
David Sobek and Caroline L. Payne	A Tale of Two Types: Rebel Goals and the Onset of Civil Wars	march 2010	Ayaklanmacıların iç savaşı nasıl başlattıkları üzerine yazılmış bir makaledir.
Cameron G. Thies and David Sobek	War, Economic Development, and Political Development in the Contemporary International System	march 2010	Makalede savaşların ekonomik gelişmeyi nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur.
Brandon Valeriano and John A. Vasquez	Identifying and Classifying Complex Interstate Wars	june 2010	Modern devlet sisteminde devletlerarası savaşların yaşadığı değişim ele alınmıştır.

Piotr Lis	Impact of Selected Historical Events on the Income-Based Distribution of Terrorism from the Rise of Fundamentalist Terrorism to the Iraq War	september 2011	Devletlerin ve terörist grupların gelirlerindeki değişimin meydana gelen terör eylemleri olan ilişkileri ele alınmaktadır. Bu bağlamda Irak savaşı ve 11 Eylül olayı örnek olarak belirlenmiştir.
Stuart J. Kaufman	Symbols, Frames, and Violence: Studying Ethnic War in the Philippines	december 2011	Filipinler örneği kapsamında iç savaşların nedenleri ele alınmıştır.
Jun Koga	Where Do Third Parties Intervene? Third Parties' Domestic Institutions and Military Interventions in Civil Conflicts	december 2011	Demokrasilerin ve otokrasilerin askeri müdahaleer konusundaki farklılıkları karşılaştırılmaktadır.

